

[Inapoi la articol](#)

O misiune de presa in Egipt, soldata cu surprize socante (I)

Virgil Lazar

Duminica, 05 Decembrie 2004

Memorii (35)

Despre Egipt s-au scris numeroase carti, asa incit nu mi-am propus deloc sa reiau spectaculosul antic sau contemporan despre aceasta fascinanta tara. Voi impartasi cititorilor doar experienta personala si surprizele socante de care am avut parte.

Faptele s-au petrecut in februarie 1972. Eram pe atunci la Sibiu, corespondentul R.L. Intr-o zi de la inceputul lunii februarie, ma trezesc cu un telefon de la CC al PCR, prin care sint somat ca a doua zi la orele 12.00 sa fiu la sediul acestui organ. Am intrat in panica fiind sigur ca este vorba despre o nemulsumire fata de un articol sau despre o sesizare de alta natura la adresa mea. Am sunat la redactie, dar aici nimeni nu stia nimic de chemarea mea intempestiva in capitala. Asa ca am luat avionul si m-am dus. Acolo, la poarta C, cum mi s-a indicat, ofiterul de securitate cu paza m-a cautat intr-un tabel, dupa care mi-a spus scurt sala in care sa merg.

"Plecati in Africa!"

In sala, numerosi ziaristi, unii, precum Craciun Ionescu, fost corespondent Agerpres, la Beirut, foarte cunoscut, Lucian Penescu, operator de la televiziune de asemenea cunoscut samd. Eram singurul corespondent al unui ziar central, acreditat in provincie. Enigma aveam s-o aflu mult mai tirziu. Apoi, deodata, in sala au intrat bosii de atunci ai presei, in frunte cu secretarul cu propaganda, nimeni altul decit Paul Niculescu-Mizil care ne-a pus in tema: iPlecati in Africa, sinteti repartizati pe tari, obiectivul principal pe care trebuie sa-l urmariti sint relatiile concrete economice si politice si, eventual, sa puneti accent si pe perspective. Cei care merg in Egipt au o misiune in plus: vor fi invitati pe frontul israelo-egiptean. Procedati cu grija, caci tara noastra n-a rupt relatiile cu nici una dintre cele doua state aflate in razboi, chiar daca acum ostilitatile au incetati. Iar cind s-a anuntat repartizarea pe tari, sa cad jos de mirare: plecam in Egipt alaturi de Romulus Caplescu de la iScinteia si I. Mirza de la revista ilustrata iFlacarai, secretarul de partid al publicatiei, dar altfel, om de treaba. Insemna ca eu eram un fel de a cincea roata la caruta. Dar oare de ce au avut nevoie de mine, m-am intrebat extrem de mirat. Aveam, cum spuneam, sa aflu mai tirziu.

Lovitura de teatru pe aeroportul din Cairo

In ziua destinata de la inceputul lui februarie 1972, am zburat intregul grup spre Cairo, dupa o escala la Atena. In momentul in care prin hubloul avionului am zarit conturul dantelat al continentului african, pamintul sau sterp de culoare galbena spre rosu, ne vestea o alta lume decit cea stiuta. Ajungem la Cairo unde ne astepta un membru al ambasadei noastre cu un mesaj straniu: iTovarasul Caplescu se intoarce in tara pentru alte insarcinarii. Am pus aceasta ireturnarei pe seama faptului ca vizitase de curind Israelul si ca egiptenii l-ar fi declarat, discret, indezirabil. Ceea ce, mai tirziu s-a infirmat prin faptul ca l-a insotit pe Ceausescu in turul Africii, deci inclusiv in Egipt. Numai ca acum, prin retragerea lui Caplescu din delegatie am devenit deodata vioara numarul unu dat fiind ca reprezentam al doilea ziar al tarii, Mirza lucrind la o revista lunara necunoscuta in Egipt.

Preliminarii la un razboi pierdut

Dupa cazarea la unul dintre cele mai luxoase hoteluri din Cairo, situat chiar pe malul drept al Nilului, si vizita de protocol la ambasada tarii noastre, am luat primul contact cu Uniunea Socialista Araba, pe atunci la putere in Egipt. Un anume domn Zeidan, un arab inalt si lat in umeri, aproape urias, secretar cu problemele de presa, dar fost ziarist, ne-a primit ospitalier, cu cafea si coniac, ne-a propus un program concret, incepind chiar de a doua zi cu o vizita pe front. Stiam din documentarea facuta in prealabil despre razboiul de 6 zile in care israelienii, folosind o strategie extrem de inteligenta, i-au invins pe egipteni, mult superiori ca dotare militara, fiind inarmati de URSS. Israelienii au profitat de sfaturile unui general veteran al debarcarii aliatilor in Normandia spre sfirsitul celui de al doilea razboi mondial, care i-a sfatuit pe pilotii de pe reactoare sa zboare la firul ierbi, astfel incit radarele egiptene sa nu-i poata prinde in raza lor. Inventatorii israelienilor au pus la punct un fel de clame cu ajutorul carora bombele se puteau prinde sub aripile avioanelor in citeva minute, astfel ca acestea nu mai opreau motoarele si imediat isi reluau zborul survolind obiectivele inamice in valuri aproape neinterupte, ceea ce dadea impresia ca sint mult mai multe decit erau in realitate. Au stiut sa aleaga ora cea mai potrivita de atac, 7.45, adica momentul in care pilotii egipteni nu erau nici acasa, nici la aerodrom, ci in masini, in drum spre avioanele lor de lupta. Au folosit bombe cu reglaj, astfel incit, din momentul inceperii atacului ele au explodat timp de mai multe ore distrugind la sol aproape in intregime aviatia egipteana. La toate acestea adaugindu-se, desigur, un serviciu de informatii extrem de bine pus la punct. Eram, asadar, intr-o tara aflata in razboi si egipteni tineau sa ne arate ceea ce le-au facut israelienii. Asa incit, imbarcati intr-un Mercedes, am luat drumul frontului, tinta fiind orasul Suez, de pe malul sting al Nilului.

Un oras la pamint

Dupa circa o ora de mers cu masina pe o caldura naucitoare, de circa 40 de grade la umbra, facindu-ne sa simtim din plin rabufnirea Saharei, ajungem in orasul Suez, situat in imediata apropiere a Golfului cu acelasi nume, din extremitatea sudica a Canalului de Suez. Orasul arata precum Berlinul dupa cel de al doilea razboi mondial. Adica, era la pamint aproape caramida de caramida. Oras, initial de circa 100.000 de locuitori, mai avea acum circa 10.000. A fost bombardat cu rachete, astfel ca instalatiile rafinarii construite cu ajutorul Romaniei aratau distorsionate ca niste rufe stoarse. Generalul care comanda frontul aici ne-a primit destul de ingrijorat, mai ales ca inamicii se vedeau, erau acolo la citiva zeci de metri cit masura latimea canalului. Patrulau fara teama, generalul ne spunea sa fim fara grija caci, daca vad steagul Romaniei, care era instalat pe o tija lunga pe masina, nu trag. Apoi ne-a invitat in bunkerul de comanda, adinc de citeva etaje, de unde, cu un periscop puternic am vazut zona Sinaiului in adincime, pe o mare distanta, prinzind in obiectiv si o manastire despre care el ne spunea ca este ortodoxa. In canal erau citeva vase scufundate. In oras am vizitat si o catedrala catolica pe cupola careia, in timpul ostilitatilor de 6 zile, a intrat o racheta sau bomba surprinzind copiii aflati la ora de religie. Pe banci au ramas caietele scrise in latina cu ultima litera scrisa inainte de catastrofa. Am cerut voie sa iau un caiet cu mine si o schija de pe jos pe care ulterior, intors la Cairo le-am prezentat unor ziaristi acreditati in capitala Egiptului, dar neavind acces in zona frontului.

O istorie agitata

Acolo, pe malul sting al Canalului Suez, mi-am amintit istoria locurilor, extrem de agitata, soldata cu lupte si pierderi de vietii omenesti. Din documentarea facuta in prealabil aflasem ca ideea de a uni Marea Rosie cu Mediterana preocupase populatia de aici inca de pe vremea faraonilor, cind chiar s-au construit canale, disparute intre timp. Canalul Suez avea de la Port Said, punctul de plecare din Mediterana, pina la statia terminus, portul Tewfik de la Marea Rosie, circa 180 km. Tranzitul dureaza circa 13 - 14 ore, vasele de transport sau pasageri nu circula in paralel, astfel ca se pleaca aproximativ

deodata din ambele sensuri pina la Ismailia, port situat la mijlocul lui, unde era dispeceratul ce dirija acest trafic si unde se schimbau pilotii.

Se impune sa raspund totusi la o intrebare: de ce am fost chiar eu trimis in Egipt? Enigma mi-a dezlegat-o Andrei Vela, pe atunci, director general al Agerpresului, pe care-l cunoscusem bine de pe vremea cind fusese redactor-sef la ziarul local din Timisoara: iCind s-au selectat ziaristii, ne-am gindit ca in Egipt trebuie trimis si unul care a facut armata la o arma. Esti ofiter in rezerva, specializat in artilerie antiaeriana, si m-am gindit ca o sa intelegi mai bine, pe front, ceea ce s-a intimplat acolo si o sa fii un interlocutor in tema in discutiile cu militarii Egiptului. Un argument ce l-a ajutat pe Andrei Vela sa ma sustina in fata atitor bosii ai presei de atunci care nu ma cunosteau deloc. A fost un gest, considerat de mine, de prietenie.

Copyright © 1996-2004 Evenimentul Zilei Online.

[Inapoi la articol](#)

O misiune de presa in Egipt, plina de surprize (II)

Virgil Lazar

Sambata, 11 Decembrie 2004

Memorii (36)

Cum spuneam in secventa trecuta, in februarie 1972, am fost trimis in Egipt cu misiuni de presa, avind in vedere dorinta dictatorului de a icucerii ceea ce se numea pe atunci ilumea a treiai. Aceasta, in compensatie cu intrarea dificila a produselor romanesti pe pietele occidentale. Astfel ca, dupa vizita pe frontul israelo-egiptean din zona orasului Suez, intorsi la Cairo, ne-am reluat periplul prin aceasta tara unica in felul ei, cautind urmele unei colaborari economice cu Romania.

Nu ne-a fost greu sa gasim produsele romanesti in Egipt pentru ca n-am iesit bine din Cairo si am intilnit, pe malul sting al Nilului felahi (tarani) arind, sau semanind, la volanul tractoarelor fabricate la Brasov. Am aflat de la insotitorii nostri despre faptul ca la ultimul mare tirg international de la Cairo, tinut cu un an in urma, tractoarele romanesti, prin preturile si avantajele facute cumparatorilor, au constituit punctul de atractie pentru agricultorii tarii gazda. Desigur, Romania, in goana dupa acumularea de valuta forte, le vindea sub pretul lor de cost, statul centralizat si, deci, Comitetul de planificare avind grija sa-si scoata pirlleala pe seama altor intreprinderi, mai ales din industria usoara, unde, uneori, se obtineau beneficii de la export. Asa incit, acum, in Valea Nilului, vedeam la volanul tractoarelor felahi, in camasoaiile lor albe, efectuind lucrari agricole.

Dar, ceea ce m-a impresionat pe mine cel mai tare a fost acest peisaj de rai, aceasta vale inca manoasa unde recoltele se succedau de-a lungul anului neintrerupt, astfel ca vedeam tarani care semanau griu, altii care secerau, sau ingrijeau lanuri inca neinspicate, alte culturi aflate in diferite stadii de dezvoltare, incit nu-ti venea sa crezi ca ceea ce iti apare in fata ochilor este adevarat.

Dl. Zeidan, omologul lui Dumitru Popescu, zis si Dumnezeu, era in culmea fericirii, vazind cit de entuziasti ne aratam, spunindu-ne, cu mindrie nedisimulata ca el, atunci cind a fost ziarist, - in anii 50 - militase consecvent pentru reforma agrara care s-a facut si in Egipt. Aceasta, dupa lovitura de stat prin care Nasser a venit la putere. Mindrie pe care i-am temperat-o, fara sa vreau, printr-o intrebare justificata si sincera: iDaca nu se mai revarsa Nilul, in urma constructiei barajului de la Assuan, si nu va mai inunda cu un mil fertil valea fluviului, cum se mai mentine potentialul productiv al pamintului?!i La care liderul cu propaganda si presa al Uniunii Socialiste Arabe mi-a raspuns in doi peri, simtind pericolul unei dezbateri pe aceasta tema: iCu ingrasaminte chimice. Nu era greu sa intrezezi ce se va intimpla in timp cu aceste paminturi, eventual, suprasaturate cu chimicale.

Romanii, la intrecere cu sovieticii

Interesant si surprinzator pentru noi a fost faptul ca am intilnit romani in mai multe zone ale Egiptului. Pe litoralul Marii Rosii, un grup de specialisti romani lucra la punerea in valoare a unor fosfati, deschizind mine de profil. Pe Nil am intilnit numeroase vase de mic tonaj construite la Oltenita. La marele combinat siderurgic din orasul Heluan am gasit locomotive de incinta fabricate la uzinele, pe atunci, 23 August, din Bucuresti. Dar toate acestea intr-o intrecere tacita insa dirza cu sovieticii care construiau fabrici, amenajau sisteme de irigatii, au inaltat colosul de la Assuan, un baraj de dimensiuni impresionante. Dar cel mai mult a tras la cintar faptul ca le-a echipat armata cu armament de toate felurile. Aparusera, in urma acestei colaborari strinse cu URSS-ul, in marile orase, colonii sovieto-egiptene formate din familii mixte de sovietici casatoriti cu egiptence.

In cautarea romanilor din Egipt, am vizitat si orasul Alexandria, o adevarat perla si el la tarmul Mediteranei. L-am cautat pe inginerul Nicu Lene, trimis aici, in preajma Alexandrei, la Mex, sa inalte o uzina chimica. Am fost colegi de liceu la Sighisoara. Avea o sora la Sibiu, iar aceasta aflind ca plec in Egipt, m-a rugat sa-i duc un litru de tuica. Asa ca l-a gasit la Mex unde mi-a aratat sistemul de mecanizare folosit aici la edificarea constructiei uzinei amintite: pe scari, de jos pina sus, erau insirati zeci de oameni care isi dadeau, unul, altuia, cosurile cu beton gata preparat la sol. iN-am voie sa folosesc mijloace mecanizate, in cazul de fata, macarale, pentru a da posibilitatea unui cit mai mare numar de oameni sa cistige un ban. iSint saraci lipiti si eii, mi-a trinit-o Nicu, facindu-ma sa-mi amintesc ceea ce am lasat acasa. Dar cel mai mult m-a impresionat peisajul de un alb spre roscat al cimpiei din jur. Era sare. Un isoli de sare fina ramasa in urma unui mare lac ce a fost cindva aici, lac ale carui ape au secat in bataia soarelui torid al Saharei egiptene. O materie prima pentru combinatul chimic, atunci, in lucru, din belsug.

In plin desert, o "oaza" artificiala

Apoi ne-a indreptat spre inima desertului Saharei egiptene, acolo unde am aflat ca un mare grup de romani, da si din alte tari, amenajeaza o ioazai artificiala. Pe o caldura dogoritoare am traversat o cazarma militara unde, in prealabil am fost controlati si verificati amanuntit, cu telefoane la ministerul de resort, la presedintie etc., dar cum auzeau de mister Zeidan, toti aprobau pe loc trecerea noastra pe acolo. Ne-am continuat drumul si pe masura ce ne apropiam de punctul terminus din zare vedeam ceva nebanuit in plin desert: un soi de brazi cu frunza lata, alcatuind o perdea destul de lata. Dupa ce am traversat-o, ne-a aparut in fata un hotel modern de circa 10 etaje si extrem de lung, un gen de bloc lama, iar in spatele lui, desfasurindu-se in adincime, cit vedeai cu ochii, gradini de legume, vie cu struguri - avind boabele cit nucile -, culturi de lucerna, bumbac, livezi de maslini, portocali etc. Specialistii romani luau parte, am aflat in jurul unei mese pline cu bunatati, la un vast program de punere in valoare a desertului, program vizind sute de mii de hectare, secretul fiind irigatiile subterane cu apa din Nil adusa prin pompare fortata pe conducte ingropate.

Romanii nostri, in pantaloni scurti si maieuri, se simteau de minune aici in ciuda caldurii toride, atenuate intr-un fel de instalatiile de climatizare din hotel unde se retrageau la orele cu temperaturi de virf. Aici am aflat ca in Egiptul acelor ani se dadeau, trei mari batalii economice: pentru apa, pentru pamint si, respectiv, pentru resurse. Pentru asigurarea apei se foloseau lacurile de acumulare din zona Assuan, foraje la mari adincimi, mai ales ca s-a descoperit in desert, intr-o zona de dune, o adevarata mare subterana -, si desalinizarea apei Mediteranei intr-o uzina speciala.

Presedintele Anwar El Sadat ne ofera un sejur de o luna

Cum vizita noastra in Egipt era programata doar pentru o saptamina de luna pina duminica -, se apropia sorocul plecarii si, in consecinta, ne pregateam bagajele. Numai ca, deodata, suna telefonul si aflu ca sintem invitati de urgenta la Ambasada Romaniei care avea sediul pe insula din mijlocul Nilului din zona capitalei. Plecam cu un taxi printr-o aglomeratie infernala deoarece, pe atunci, nu era sistematizata circulatia, se putea merge in orice directie, cu orice mijloc, inclusiv cu telegute trase de catiri sau magari. La ambasada ne astepta chiar ministrul Romaniei in Egipt si consilierul cu presa, Olaru. Ne-a transmis o indicatie venita din tara: nu ne intoarcem acasa fara un interviu cu presedintele Anwar EL Sadat, interviu comandat prin ministerul de externe. Noua doar trebuie sa ni-l inmineze conform protocolului, cu stringeri de mina, filmari etc. In consecinta, insotiti de consilierul Olaru - de loc din Banat -, ne-am deplasat la presedintie sa vedem cum devine chestiunea cu interviul, eu si Mirza avind deja retinute locuri de zbor spre tara. Dar cind se tine norocul de tine, se tine si gata! La presedintie, iarasi o adevarata lovitura de teatru. Un oficial ne-a intimpinat, si-a cerut, in numele presedintelui scuze pentru faptul ca interviul nu e gata din cauza ca iDomnul Presedinte Anwar El Sadat a plecat in Libia pina la inceputul lui martie si, in consecinta, va ofera absolut gratuit un sejur de

o luna in Egipt. Aveti la dispozitie un echipaj auto si unul aviatic pentru a putea vizita orice doriti. Peste tot va va insoti domnul secretar Zeidan si un ofiter cu pazai. Am iesit de acolo nauciti de asa bafta.

Spectacolul strazii

Iesind din palatul prezidential am hotarit sa vedem Cairo la pas. Las la o parte frumusetile, rar intilnite, ale numeroaselor gradini, amforele, sau statuile ce strajuiesc aleile; centrul orasului modernizat pe fundul unui fost lac secat de soarele dogoritor si devenit ulterior cel mai sarac si trist cartier al orasului; podurile de peste Nil, cel mai nou o adevarata opera arhitectonica etc. Ne-am oprit nauciti de spectacolul strazii. Mai precis de faptul ca trotuarul era teatrul unei activitati la care luau parte zeci de oameni asezati iturcestei cum zicem noi, si bind cafele in grup, sau jucind carti etc. Ne-am dat seama ca, in fond, viata in Egipt era destul de usoara, daca luam in seama faptul ca oamenii de aici, unde ploua doar 8 zile pe an (la Cairo) au nevoie doar de camasa lunga pina la glezne si de o pereche de sandale, hrana fiindu-le asigurata si de natura darnica din Delta Nilului unde livezile de portocali sau bananieri dadeau fructe hranitoare din belsug. Ca egipteanul de rind se multumea cu putin ne-a demonstrat-o si un aspect surprins in gradina ambasadei noastre din Cairo, unde un om, tocmnit de administrator cu 4 lire sa tunda cu masina gazonul, a angajat la rindul lui pe un altul, cu numai 3 lire, care, culmea, la rindul sau angajase un al treilea muncitor cu doar 2 lire. Primii doi dormeau la umbra unui pom asteptind plata. Sigur, lipsa locurilor de munca, pe atunci acuta, ducea la asemenea fenomene. Presedintele ne-a inlesnit o cunoastere in detalii a Egiptului, asa ca... la drum.

Copyright © 1996-2004 Evenimentul Zilei Online.

[Inapoi la articol](#)

Din vremea inundatiilor

Virgil Lazar

Duminica, 24 Octombrie 2004

Memorii (32)

In primavara anului 1970, mai exact in 14 mai, dupa cum cei mai in virsta isi amintesc, asupra unor parti din Ardeal s-au abatut inundatii catastrofale, soldate nu numai cu distrugeri de bunuri - case, poduri, sosele, inecarea a zeci de animale mari si mici etc., ci si cu pierderi de vieti omenesti.

Eram, pe atunci acreditat corespondent R.L. in regiunea Crisana si, peste noapte, am fost trimis urgent la Satu Mare, unde era, mi s-a spus, jale. Am ajuns la Satu Mare dupa noaptea din 14 mai de un tragism nebanuit. In noaptea aceea, la aproximativ ora 22.00, apele Somesului au spart digul chiar in primele sectoare din oras, lovind initial, uzina electrica, si apoi, lasind orasul in bezna. Apele au inecat practic, in citeva minute, intregul cartier de sub nivelul digurilor de aparare, omorind oameni, copii, animale. Totul parea ca un blestem. Ziarele au scris despre aceasta drama pagini intregi, s-au editat chiar carti ce au relevat eroismul unor oameni simpli care, pe un intuneric bezna, n-au ezitat sa iasa cu barci, folosind tot felul de felinare improvizate sau chiar torte, altii inotind, in "marea" formata ad-hoc in acest cartier, incercind sa salveze batrini, femei si mai ales copii; multi surprinsi de ape in pat, dormind, altii refugiati pe acoperisuri. S-au gasit cadavre de bunici stringind in brate nepotii, femei cu copii la sin, incelestati in moarte etc. etc. situatii care te faceau sa crezi ca halucinezi si ca nimic nu este adevarat din ceea ce vezi. De ce s-a intimplat asa?! Iata o intrebare la care voi incerca sa dau un raspuns acum pe baza marturiilor de atunci a unor oameni de buna-credinta, marturii "interzise" a fi folosite la vremea respectiva.

Istoria unei neglijente de neiertat

Imediat ce am ajuns acolo, prezenti fiind si alti ziaristi din presa locala si centrala, am fost repartizat la un echipaj de elicopter militar condus de un maior Liciu, echipaj cu care am survolat a doua zi intreaga zona. Aflu ca, de fapt, Somesul, umflat la maximum prin topirea brusca a zapezii cauzata de o incalzire fara precedent a climei, la care s-au adaugat si ploi cu averse in diferitele zone ale bazinului, au "spalat" o parte din orasul Dej, apoi, viitura - cum se numeste valul cel mai inalt - a luat-o spre Cheile Ticaului inghesuindu-se ca strinsa intr-o chinga uriasa, ceea ce a determinat revarsarea in cimpia din malul sting, depasind rambleul de cale ferata si potopind, la propriu, satul Benesat. Noroc cu portile construite dupa traditia maramuresana, pe care oamenii le-au folosit drept plute, si cu dealul din preajma satului pe care s-au refugiat la timp, apele acoperind practic partea de sub calea ferata a localitatii. A ramas afara din ape, ca o marturie a existentei satului, doar o parte din turla bisericii.

De la Cheile Ticaului la vale, apele iesite din aceste chingi de piatra ale muntelui au ras podul metalic CFR din imediata apropiere, s-au indreptat spre podul de la Ardasad, care a ramas in picioare, unda de soc aplatizind-se incet, incet prin revarsarea de pe maluri din aval de Ticaul. Acest fapt a determinat autoritatile din Satu Mare sa considere ca apele in oras vor fi sub cota de inundatie. Asa a fost numai ca, - mi s-a sosit discret si cu teama de un lucrator al aeroportului - la comandamentul ce supraveghea masurile necesare pentru evitarea unui pericol, unul dintre meteorologii in virsta a atras atentia ca digurile de aparare sint neintretinute de ani de zile si sint gaurite, pe alocuri, de animalele de apa. Remarca sa a fost primita cu dispret si combatuta, bosii partidului prezenti avertizindu-l sa nu creeze panica in oras. Ba, mai mult, calculindu-se momentul aparitiei viiturii in zona orasului la o ora de

seara, pentru a stavili zvonurile despre un eventual pericol, au trimis prin oras masini cu megafoane si rol de a linisti populatia care, aflata in parte. in schimbul doi in diferite intreprinderi, traia un stres groaznic. Dar din nenorocire, deznodamintul fatal s-a produs. Ceausescu a venit la fata locului furios nevoie mare, a aruncat in apele ce inconjurau sediul PCR, florile pe care o femeie, pusa de stabi, i le-a inminat, rostind minios: “parca de flori imi arde mie acum”. Apoi s-a inchis cu mai marii judetului intr-o incapere din sediu si ce au discutat nu am putut afla. Destul ca pentru aceasta neglijenta cu urmari atat de grave, soldate cu pierderi de vieti omenesti, nimeni n-a platit, dupa stiinta mea. Evacuarea preventiva a cartierului de sub dig, amenintat, ar fi salvat oamenii ce au murit. Mai tirziu mi s-a spus ca a venit inainte Vasile Patilinet , secretarul doi al CC-ului partidului, care, din teama sa nu fie tras si el la raspundere, a pus la cale dezinformarea lui Ceausescu.

Legenda unui pod salvator

In acele zile dramatice se zicea, pe buna dreptate, ca podul de peste Someș, din oras, a salvat localitatea. Gratie lui au putut fi salvati ranitii; gratie lui s-a putut aproviziona orasul cu medicamente, apa minerala, sucuri piine si celelalte alimente strict necesare. Ei bine, podul acesta avea povestea lui, spusa atunci, tot pe soptite, cu teama. Cica podul a rezistat datorita inginerului constructor care l-a pus in opera si care, dupa ce a studiat proiectul elaborat pe baza unei analize a inundatiilor din ultima suta de ani, si-a zis ca nu strica si un coeficient de siguranta si a mai inaltat podul si rampele de acces cu inca un metru. Cea ce pe atunci acest lucru insemna cheltuielile suplimentare de circa un milion de lei, suma pe atunci exorbitanta si deci, conform proiectului, “nejustificata”. Ca atare, omul a fost trimis in judecata si se zicea ca este undeva chiar inchis la Brasov. Patilinet a dat ordin sa fie adus urgent la Satu Mare. Se mai zicea ca i s-a oferit un post corespunzator pregatirii lui, dar acesta ar fi refuzat. A cunoscut pe piele proprie binefacerea regimului.

O insula neobisnuita

Unul dintre obiectivele elicopterului militar cu care zburam peste aceste ape involburate pe care pluteau, ca dupa un cataclism mondial animale moarte, materiale de constructii, case demolate, arbori si pomi smulsi din radacina etc. etc., a fost si aprovizionarea satelor izolate cu piine, conserve si alte produse alimentare.

Asa am ajuns deasupra satului Odoreu, unde subofiterul de la trolu, a lansat oamenilor adunati in centrul satului alimentele amintite. Curios era ca satul acesta a ramas ca o insula inconjurata de ape. Am aflat ca acest fapt s-a datorat inginerului agronom din sat, care luind act de semnalele privind eventualele inundatii, a cautat o harta veche, de pe vremea Imperiului Austro-ungar si, folosindu-se de ea a initiat formarea, cu tractoarele si plugurile lor, a unor valuri de pamint pe curbele de nivel, inconjurand si inchizind astfel satul cu ele ca pe vremuri cetatile amenintate cu asediul unor inamici potentiali.

Acum, inamicul era apele revarsate ale Somesului, dar ele au fost oprite in fata satului ramas ca o insula originala in acest peisaj apocaliptic.

Copyright © 1996-2004 Evenimentul Zilei Online.

[Inapoi la articol](#)

Dr. Petru Groza... glumetul

Virgil Lazar

Duminica, 10 Octombrie 2004

MEMORII (31)

Despre Petru Groza s-au scris si povestit multe. Fondator al partidului "Frontul plugarilor", in perioada interbelica, n-a participat la conspiratia pentru rasturnarea lui Antonescu, dar imediat dupa 23 august 1944, s-a aliat cu comunistii gasind deosebit de oportun pentru el regimul ce se prefigura la adapostul baionetelor armatei rosii.

Pe Petru Groza l-am vazut si auzit prima oara, indeaproape, la citeva luni dupa ce s-a decretat reforma agrara. Eram inca elev la liceul din Sighisoara cind, deodata, am fost incolonati si dusi in piata de sub Cetate, pentru ca, ni s-a spus, vine premierul, Petru Groza. A venit inostit de ministrul agriculturii numit de el dinte fostii sai argati, Romulus Zaroni, ca sa le dovedeasca taranilor cit tine la ei. A venit sa deschida festiv campania de inminare a titlurilor de proprietate pentru taranii impropietari in primul esalon, fostii soldati intorsi de pe front. In acest scop, au fost adusi tarani din aproape toate satele din zona Sighisoara, asa incit mica piata din oras era foarte aglomerata. In aceasta situatie noi, elevii, ne-am imprastiat printre tarani, dar eu, foarte curios, am incercat si am reusit sa ajung in preajma demnitarilor. Atunci l-am vazut si auzit pe Groza, care glumet, il prezenta pe Zaroni, ca pe un fel de cal pus la vinzare. "Uitati ce aratos este ministrul vostru! Si ce zdravan este! Sa-l tot pui la treaba!" Apoi a mai lansat o gluma, dar nu s-a mai putut auzi nimic din pricina agitatorilor adusi de partid in piata si care strigau in continuu lozinci comuniste, adecvate "Jos mosierii!", "Moarte exploatatorilor!" etc. Dar dupa un moment de liniste deplina s-au auzit deodata, in valuri succesive, zeci de glasuri de elevi care scandau puternic "Regele si patria", "Regele si patria". Groza s-a facut alb la fata, dar n-a comentat. Dupa adunarea pentru titluri s-a intilnit intr-un cadru mai intim cu noile autoritati comuniste si unele personalitati, moment in care, directorul liceului nostru, Tuiliu Racota, l-a rugat sa aprobe niste fonduri pentru reparatiile si dezvoltarea scolii. Groza a sarit ca ars imputindu-i faptul ca elevii lui striga lozinci impotriva sa. Nedumerit, directorul a intrebat sincer: "Cind?!" La care premierul, ofticat, i-a raspuns: "'Regele si patria!'" inseamna, domnule director, "Jos Groza!". Stii foarte bine asta!"

Prieten intim cu Stalin

L-am vazut a doua oara in primavara lui 1952, la Timisoara. Venise la sfatul popular regional, fara suita, urmat doar de aghiotantul sau, un maior de securitate in uniforma. Eram in biroul sefului de cabinet, rasfoiam niste dosare, in momentul in care a intrat. Seful de cabinet a sarit ca ars si l-a poftit in biroul presedintelui. La intrarea in biroul presedintelui a facut un gest care i-a inlemnit pe toti cei prezenti. S-a intors spre maiorul de securitate si i-a spus pe un ton glumet: "Tu ramii afara, altfel vei fi nevoit sa ma torni Anei Pauker! Doar asta-i meseria ta!"

Am aflat ulterior ca era in mare prietenie cu Stalin pe care il facea sa rida in hohote spunindu-i bancuri porcoase. De aceea nu exista mare receptie la Kremlin la care Petru Groza sa nu fie invitat si pus la masa in prejma dictatorului sovietic. Aceasta prietenie l-a salvat de fapt, pentru ca, la un moment dat, Ana Pauker i-a spus lui Stalin ca a sosit momentul ca partidul din Rom^{ania} sa elimine din scena politica elemente burgheze, asa numitii "tovarasi de drum", incepind cu Groza. Propunere la care Stalin a amenintat-o pe Ana Pauker: "Sa nu te atingi de Groza!" Si nu s-a atins.

In satul copilariei

La moartea sa, redactia RL m-a trimis in satul copilariei lui, la Chizatau (Banat) sa culeg amintiri. Acolo am cunoscut un taran despre care mi s-a spus ca a fost ordonanta lui Groza pe timpul cind acesta facea serviciul militar la Budapesta. Mi-a povestit, intre altele ca, uneori, sublocotenentul Groza, duminica mai ales, iese la patinaj cu sotia colonelului comandant al unitatii. Patinau pe o vale dintr-un sat periferic, o vale plina de salcii. Iar el, ordonanta, era pus la intrarea vailor cu consemnul de a trage un foc de pistol, in cazul in care apare colonelul. Dar nu s-a intimplat niciodata ca acesta sa apara. Insa, intr-o zi, el, ordonanta, a auzit pe vale in sus, un foc de pistol si, ingrozit, s-a intors la cazarma si a raspindit zvonul ca domnul sublocotenent a fost impuscat. Alarma generala, discutii aprinse, cind, deodata, Groza intra triumfal in unitate. El trasea focul ca sa vada cum reactioneaza ordonanta lui, adica daca-i sare in ajutor. S-a ris in hohote, iar Ion al nostru a fost iertat. La eliberare, Groza i-a facut consateanului sau cadou o bicicleta, acesta fiind primul banatean din mediul rural care avea asa ceva. De aceea i se si zicea "omul cu bicicleta".

Intr-o familie cu... probleme

Intrebind fosta lui ordonanta cine l-a mai cunoscut indeaproape, acesta m-a trimis la o anumita familie. Am gasit la poarta un GAZ de la raionul de partid, soferul explicindu-mi ca a venit sa duca fata familiei la Lugoj pentru a fi trimisa imediat la Bucuresti, la funeraliile lui Groza. Fata respectiva era unul dintre copiii avuti de Groza, cum se zice in popor, "din flori" si, inainte de a muri i-a recunoscut pe toti si a cerut ca ei sa fie de fata la inmormintare.

Am intrat la familia in cauza, oarecum stinjenit. M-a intimpinat, amabila, mama fetei. Pe cuptor era un batrin care a intrebato: "Ce s-a intimplat?"; la care femeia i-a spus c-a murit Petru Groza. Atunci, cu o voce ragusita, de om nervos, acesta a replicat: "Bine ca l-a luat dracul!" Femeia s-a facut ca nu l-a auzit.

O poveste... adevarata

In folclorul sibian am auzit prin 1952, o poveste petrecuta prin 1946. Cica Groza cu Gheorghiu Dej, indreptind-se spre Cluj cu masina, au vazut, la iesirea din Sibiu, o femeie care le facea semn cu mina s-o ia si pe ea. Cum cei doi sedeau in spate, Groza, dornic sa afle modul cum sint receptati prin aceste sate, a propus s-o invite in masina. Ceea ce Dej a acceptat. Femeia, o tinara falnica, s-a lansat antrenata in discutii, dar la coborire, Groza a vrut sa faca un test intrebando-o daca stie cu cine a calatorit in masina. Femeia i-a privit pe cei doi si a raspuns franc, "Nu!". Atunci, Groza i-a spus, convins ca femeia o sa ramina perplexa. Ea a ascultat tacuta fara nici un semn de mirare sau, ma rog, de emotie. In final a intrebato si ea daca cei doi stiu pe cine au luat in masina. "Pe cine?!", au intrebato nedumeriti. La care femeia, ridicandu-si bustul, a semetat, a raspuns: "Pe moasa din Saliste!"

Copyright © 1996-2004 Evenimentul Zilei Online.

[Inapoi la articol](#)

Anii '50: Timisoara, in umbra lui Tito

Virgil Lazar

Duminica, 03 Octombrie 2004

Memorii (30)

Dupa cum se stie, in 1948, Stalin, ingrijorat ca “defectiunea” lui Tito sa nu se extinda si-n alte tari, a convocat la Bucuresti o reuniune strict secreta a Cominformului. Din cuvintarea lui Gheorghiu-Dej a fost clar pentru toata lumea ca, de fapt, a avut loc “procesul politic” al lui Tito. Virulenta cuvintare in care liderul PMR il facea tradator si slugoi al imperialismului pe Tito realiza dezideratul lui Stalin, distrugind orice punte de legatura dintre tara noastra si Iugoslavia.

Am ajuns in Timisoara in 1952. Orasul era practic sub teroare. Teroarea titoista era intretinuta de ecoul groaznic al deportarilor a mii de familii sirbesti, dar si “chiaburi” rom^ni, in Baragan, chipurile sa nu pactizeze cu dusmanul de dincolo de granita. Teroare accentuata de cazuri de agenti strecurati in oras si satele limitrofe granitei, de Rancovics si Djilas, conducatorii de atunci ai politiei si securitatii sirbesti. Au fost prinsi agenti si la CFR Timisoara unde unul lucra ca zidar si avea aparatul de transmisie intr-o nisa din zid.

Altul a fost prins din intimplare de un ofiter de armata pe cind venea calare spre cazarma dintr-un sat de pe granita. Dintr-un lan a tisonit un om si, convins ca pe el il cauta calaretul, a ridicat miinile si s-a predat. Ofiterul, neinarmat, i-a spus s-o ia inaintea calului si sa aiba grija ca, daca incearca sa fuga, il calca sau il impusca. Teroarea era intretinuta si de unii adversari din Iugoslavia ai lui Tito, prosovietici, care fugeau in Romania.

Dupa anchetele de rigoare la care erau supusi de securitatea romana, pe cei pe care ii gaseau “curati”, ii puneau sa tina conferinte in satele de pe granita. In conferintele lor, acestia vorbeau de teroarea titoista din tara, de arestari si omoruri violente, de disparitii neelucidate etc.

O linie Maginot intre Iugoslavia si Romania

Din pricina diferitelor accidente de la granita dintre Romania si Iugoslavia, statul nostru a hotarit sa-si apare teritoriul, se zicea atunci, amenintat de sirbi, printr-o adevarata linie de fortificatii de tipul celei franceze cunoscuta in istorie sub denumirea de “linia Magiont”.

De la granita cea mai de sud a Banatului, pina aproape de Jebel, linga Timisoara, s-au construit cazemate din beton armat. Cazematele aveau coridoare subterane de comunicatii intre ele, dar si cu “spatele”, astfel ca, in cazul unor lupte, intreaga aprovizionare cu munitii si hrana se putea face prin acestea.

Pentru camuflaj au fost acoperite cu pamint si semanate cu culturi agricole. Solutia a fost impusa de faptul ca, intr-o zi de toamna cetoasa din 1948, trupe blindate sirbesti s-au “ratacit” si au intrat adinc pe teritoriul Rom^niei. Mi s-a povestit ca, in ziua aceea, cel mai mare in grad era un plutonier de manutanta care, conform regulamentului, imediat ce s-a dat alarma, a luat comanda si a ordonat foc. Apoi, la fata locului au venit urgent comisii guvernamentale din partea ambelor tari, (de la noi chiar ministrul MFA, Leontin Salajan) care au stabilit vinovatiile si masuri de a nu se mai putea repeta asemenea “rataciri”.

Intre aceste masuri, sistemul de cazemate amintit si ridicarea unei bariere de sirma ghimpata pe toata lungimea granitei dintre cele doua tari. Curat lagar socialist pentru noi.

Scenarii de fuga

Cei care doreau sa fuga gaseau totusi solutii care de care mai ingenioase. Un absolvent al Facultatii de Mecanica din Timisoara, fiu de profesor universitar (I.Z.), si-a pus demult in gind sa plece. Mai intii ca a cerut, la absolvire sa fie repartizat la un SMA, dintr-un sat aflat pe granita, Jamul Mare, daca nu ma insel. El care putea obtine repartitie la orice mare intreprindere din Timisoara.

S-a dus si acolo s-a imprietenit, in timp, cu seful granicerilor cu care facea nesfirsite partide de table sau sah. Plus, din cind in cind, petreceri la care erau invitati si alti intelectuali din sat. Apoi a facut astfel incit sa fie mereu vazut pe tractor. A mai trecut un timp si a aranjat cu inginerul agronom sa semene griul chiar in tarlaua de linga fisia de protectie. Dupa recoltat a lasat o sira cu paie in preajma fisiei. Si uite asa a creat obisnuinta sa tot trimita acolo tractoare dupa paie. Granicerii din turnul de control raportau la punctul de comanda ca e liniste pe frontiera... "doar tovarasul inginer a sosit dupa paie". Dar, intr-o duminica, tovarasul inginer a trecut cu tractor cu tot granita.

Isteria antitoista

In acei ani (1948-1955), pe strazile si bulevardele Timisoarei, mari pancarde il infatisau pe Tito cu barda insingerata, sau cu piciorul pe grumazul poporului sirb, sau prins in bratul caracitei imperialiste occidentale. (Stalin nu i-a putut ierta lui Tito nici faptul ca, in timpul razboiului de partizani impotriva fascistilor, era consiliat de fiul lui Churchill, Ramphold etc.). Pe strazi, patrulau plutoane de soldati sovietici din marea garnizoana stabilita aici. Din munti razbateau zvonuri despre luptele securitatii impotriva celor ce s-au ridicat cu arma impotriva sovietizarii tarii. Securitatea era prezenta peste tot. In "Padurea verde" din preajma orasului erau adusi condamnati la diferite pedepse cu inchisoarea, disidenti ai regimului comunist, si... impuscati. Toti activistii de partid si de stat au fost inarmati cu pistoale. Apoi, in 1955, Hrusciov s-a impacat cu Tito, si Gheorghiu Dej a intors-o ca la Ploiesti. Una dintre intilnirile dintre el si conducatorul Iugoslaviei a avut loc chiar la castelul de vinatoare de la Pischia de linga Timisoara. Povesteau colegii prezenti la acolo, ca Dej, incercase de citeva ori, in timp ce se plimbau pe o alee, sa-l prinda de brat pe Tito, dar acesta se indeparta ostentativ de fiecare data. Ba chiar l-a intrebat, ironic, la un moment dat pe Dej, unde sint panourile cu figura lui de criminal si spion. Dej i-a declarat ca au fost distruse, dar Tito, rizind, i-a spus ca ele sint in magazia comitetului regional al PCR. Ceea ce era adevarat si vadea ca Tito avea la Timisoara numerosi agenti. Intilnirea a dus insa si la scoaterea sirmei ghimpate de pe granita.

Copyright © 1996-2004 Evenimentul Zilei Online.

[Inapoi la articol](#)

O intilnire cu Iosif Constantin Dragan

Virgil Lazar
Duminica, 22 August 2004

Memorii (24)

In primavara anului 1990, gratie unei invitatii si sponsorizari din partea unei fundatii in care era implicat cercetatorul istoric Lauro Grassi de la Universitatea Catolica din Milano, am plecat spre Italia. Dar la Viena am constatat ca trenul pe care trebuia sa-l iau, plecase datorita intirzierii celui cu care venisem. Problema grea pentru mine care aveam banii numarati. Atunci mi-a venit o idee: sa bat la usa ambasadei noastre de la Viena unde, stiam ca era ambasador un bun cunoscut de al meu, inca din Timisoara, Trandafir Cocirla, de loc, dintr-un sat din judetul Caras-Severin.

Daca aveam norocul sa mai fie la post si dupa Revolutie, eram om facut. Despre demersurile facute pina a ajunge la ambasador am povestit intr-un episod anterior. Desigur ca aceasta intilnire a fost o seara a evocarilor, din care n-au lipsi criticele fostului regim abia maturat de la putere de valul miscarii populare. Mai ales ca Trandafir Cocirla fusese demnitar, intr-un timp chiar ministrul energiei de unde a fost azvirlit dupa ce i-a spus lui Ceausescu citeva adevaruri crude, intre care si faptul ca minerii din Valea Jiului livrau termocentralelor numai pamint din care nu se putea scoate energie electrica. Dupa tipetele isterice ale dictatorului, Cocirla a inteles ca poate fi acuzat de sabotaj, fapt ce l-a stresat atit de mult incit a cazut in lift imediat ce a iesit din Cabinetul 1.

Ambasadorul intre demonstrantii din fata ambasadei

Revenind la soarta acestui ambasador roman aflat in misiune in zilele Revolutiei din Timisoara si apoi din Bucuresti, Trandafir Cocirla mi-a povestit drama prin care a trecut in acele momente grele pentru el ca om si, mai ales, ca diplomat ce reprezenta o tara in deriva. In orele cind s-a auzit de demonstratiile din Timisoara, urmate de macelul ordonat de Ceausescu, sute de oameni aflati in lagarul de refugiati de linga Viena, la care s-au asociat si locuitorii capitalei austriece, au inconjurat sediul ambasadei cerindu-i ambasadorului sa coboare intre ei si sa scoata stema tarii din cuprinsul steagului tricolor. Erau atit de isterizati incit Trandafir Cocirla era la un pas de linsaj. A incercat in fel si chip sa faca uz de calitatea lui de diplomat, de imunitatea de care se bucura, dar nimic n-a dat rezultate. Si cind a vazut ca multimea din strada este gata sa ia cu asalt sediul ambasadei, a cedat, a coborit intre ei si le-a indeplinit cerintele. Din acel moment, a devenit revolutionar si gata sa ceara azil politic in cazul in care revolutia, pornita de la Timisoara si extinsa in toata tara, ar fi fost infrinta de autoritati. Dar destinul a vrut ca aceasta carte la limita jucata de ambasador sa aiba cistig de cauza. Asa se explica si faptul ca la cinci, sase luni dupa Revolutie a mai ramas inca in functie. Numai ca tot destinul a facut sa se imbolnaveasca grav si, la scurt timp, sa moara la Timisoara unde avea familia. Iar drept omagiu pentru viata lui curata, consatenii din satul natal i-au ridicat un bust, inaugurat in anul 2003.

Am dormit in apartamentul lui Manea Manescu

Sa mai spun ca, inainte de a pleca spre Milano, ambasadorul mi-a oferit la Viena o saptamina ca sa pot vizita ranitii din Revolutia romana aflati in spitalele din capitala Austriei, ca un prim ajutor dat unei tari iesita singeros din comunism. M-a cazat in Hotelul Elias, destinat demnitarilor comunisti veniti aici la tratament. Locuia aici, in acel moment, o sigura familie, Antohi, reprezentind turismul

romanesc. Am fost gazduit in apartamentul folosit, de regula, de Manea Manescu. Dupa ce mi-am facut toata treaba la Viena si am transmis corespondentele in tara, am luat drumul spre Milano.

Un om care a reusit in viata

In gara aceea, enorma si spectaculoasa, de la Milano, construita ca un edificiu marturie a epocii Mussolini, m-a intimpinat un om inalt, bine legat, cu ochelari fumurii care, dupa consemnul de recunoastere dat cu Lauro Grassi, s-a recomandat a fi Mihai Pelin, scriitor angajat la Fundatia Dragan. L-a trimis Lauro care avea tren putin mai tirziu, el locuind in provincie. Asa am aflat ca la Editura Nagard din Milano sef este tot Traian Filip care, dupa citiva ani a decedat. A sosit si Lauro, m-a cazat la o pensiune eleganta si, intre altele, l-am rugat sa-mi mijloceasca un interviu cu Iosif Constantin Dragan, pe care-l vazusem de citeva ori in Romania, in timpul dictaturii, eu avind impresia ca avea relatii bune cu dictatorul. Constantin Dragan, plecat la inceputul razboiului cu o bursa pentru un doctorat in Italia, a ramas acolo, a intrat in afaceri si a cucerit piata europeana de gaz metan imbuteliat, firma numindu-se „Butan gaz”, posibil de a fi vazuta pe blocul proprietate a lui Dragan, de pe Via Larga, nr. 10. Bloc in care functioneaza si editura, precum si o serie de spatii pentru activitati sociale si culturale. Inclusiv apartamentul capitalistului pe care, la invitatia domniei sale, l-am vizitat. Era pe masura unui om care a reusit in viata.

Scurta aventura a Daciei in America

Interviul acordat de Iosif Costantin Dragan se referea la colaborarea economica cu regimul lui Ceausescu, pusa la cale, initial, de un fost ambasador al tarii noastre in Italia, Cornel Burtica, colaborare despre care sustinea ca a fost sabotata de ministrii dictatorului, Mihail Florescu etc. Si mi-a dat un exemplu interesant. A fost rugat sa preia initiativa lansarii autoturismului Dacia pe piata americana. Mari ambitii pe Ceausescu. Dar Dragan a acceptat, a pregatit o expozitie la Las Vegas, romanii au trimis un numar de autoturisme cu vaporul, numai ca din port, drumul spre marele oras al tripourilor americane masinile romanesti trebuiau sa-l parcurga cu propriile lor motoare. Intimplarea, sau nu chiar intimplarea, zicea domnul Dragan, a facut ca, in acest drum, unui motor sa-i cada pistoanele in baia de ulei. Toata presa americana a facut mare haz de acest accident, astfel ca expozitia a ramas balta, organizatorul pierzind circa 2 milioane de dolari.

La Milano, un capitalist roman dezamagit

Dezinteresul autoritatilor romane a continuat si dupa 1989 - mi-a explicat interlocutorul meu din Milano - el oferind imediat dupa Revolutie o serie de contracte avantajoase pentru Romania: sa dea de lucru rafinariilor aducind petrol din Sicilia, plata urmind a fi facuta fie barter, in petrol, fie in valuta. N-au acceptat noii cerberi ai puterii. Ne-a propus, la un pret derizoriu, o centrala electro-atmica, gata sigilata in Italia, si buna pentru Dunare. „NU”, au zis din nou autoritatile. Etc., etc. Asa ca nu i-a ramas decit sa lucreze pe cont propriu, ridicind si infiintind la Lugoj, o impunatoare si moderna facultate de drept international, un ziar la Timisoara s.a.

Copyright © 1996-2004 Evenimentul Zilei Online.

[Inapoi la articol](#)

Scandal de presa din neglijenta, ajuns sub ochii lui Ceausescu

Virgil Lazar
Duminica, 08 August 2004

Memorii (23)

In orice tip de societate, ziaristul trebuie sa slujeasca cititorul, deci sa respecte adevarul gol-golut. Numai ca, in comunism, adevarul gol-golut era doar cel al partidului, care, de regula, ocolea realitatea, iti impunea sa umfli unele realizari sau sa te faci ca nu observi lipsurile si abuzurile sistemului.

Ziaristii tineri, ma refer la cei de la „Romania libera”, care faceam cursuri cu Costin Murgescu, invatasem dupa caietele universitatii de jurnalistica din Anglia normele presei adevarate. Dar, cind esti tinar, dornic sa te manifesti, esti prins deseori de graba, care de multe ori iti aduce prejudicii. Mai ales cind neglijezi doua elemente de baza ale acestei meserii: documentarea atenta si verificarea din mai multe surse a informatiilor. Intr-o asemenea culpa am cazut si eu provocind, din neglijenta, un scandal care a ajuns la urechile lui Ceausescu.

„Ludus-600”, un fals reportaj

Intr-o zi din toamna lui 1977 sint anuntat ca peste o saptamina avea loc aniversarea a 600 de ani de la atestarea documentara a orasului Ludus. Reportajul urma sa apara in ziarul de luni, zi in care „Scinteia” nu avea aparitie. Am plecat miercurea la Tirgu-Mures sa pot lua legatura cu organele locale si judetene pentru a-mi putea da seama de amploarea evenimentului. Am gasit un dosar complet cu toata regia manifestarilor, programul, cuvintatorii etc., etc. Pe scurt, era vorba despre manifestari programate vineri, simbata si duminica si cuprindeau expozitii de arta populara, de arta plastica, intregeri sportive pe stadion etc., duminica urmind sa aiba loc apogeul aniversarii celor 600 de ani, adica o sesiune festiva a satului popular orasenesc, interventii ale unor participanti mai in voga, decorarea urbei cu un inalt ordin printr-un decret semnat de Presedintele Romaniei care, nu era altul decit Nicolae Ceausescu. Toate incheiate cu telegrama catre „tovarasul”, mentionindu-se „geniul sau creator” si toate meritele pe care le avea in fruntea PCR si a statului socialist.

Vinerea pe la prinz am plecat la Ludus sa vad expozitia de arta populara, dupa care am hotarit, asa deodata, sa plec acasa la Sibiu si sa-mi scriu reportajul pe baza dosarului. Prea erau formale si plictisitoare astfel de manifestari menite sa-l proslaveasca pe Ceausescu, manifestari care, in situatia unei reusite depline puteau stimula noi promovari pe linie de partid si de stat. Am plecat la Sibiu, nu fara a discuta cu activistul responsabil cu propaganda si presa determinindu-l sa se angajeze sa-mi semnaleze orice abatere de la program. „Mergeti sanatos!”, mi-a urat omul, adaugind: „Programul acesta e batut in cuie!”

Ajuns la Sibiu, o presimtire m-a determinat sa pun pe aparatul de telefon un bilet pe care am scris cu majuscule: „Verifica duminica seara Ludusul!”. Duminica am plecat ci sotia si cele doua fetite ale noastre in Dumbrava Sibiului sa vizitam gradina zoologica. Acolo am baut niste bere linga o portie de mici dupa care am plecat, spre seara, spre casa. Ajuns in apartament, am zarit hirtia pe telefon, mi s-a parut ca fetitele s-au jucat iar cu aparatul. Nu m-am uitat ce scrie pe foaie si am aruncat-o la cos. Ghinionul meu!

„La ora 17.00 sa fii la Bucuresti, la C.C.”

Lunea urmatoare plec la biroul R.L., spatiu impartit cu corespondentul ziarului german Neuer Weg, Oscar Bock. Cind ajung, Oscar ma ia in primire: „Toata revista presei de la Radio Bucuresti a fost a ta. Ludus in sus, Ludus in jos, ma rog, a-i dat lovitura”. Eu, modest: „Mai las-o moarta. Cred ca s-a citat doar din telegrama trimisa de luduseni «tovarasului»”. Bock nu neaga, dar cind sa trecem la stirile zilei las sa-mi scape: „Culmea ar fi sa nu se fi tinut Ludusul asa cum a fost programat”. Bock ramine masca: „Dar ce, tu n-ai fost acolo?! ”. „In prima zi, da; simbata si, mai ales, duminica, nu”, raspund vinovat. A incheiat discutia sever: „Esti nebun de legat!” „Intr-adevar”, am gindit in sinea mea si am incercat sa lucrez ceva. O anumita neliniste nu-mi dadea pace, oricit am incercat sa nu ma mai gindesc la Ludus. In jurul orei 10.00 a sunat telefonul, pe fir Al. Cornescu, primul adjunct al redactorului sef, pe atunci Octavian Paler. Mi-a spus sec si nervos: „Faci cum stii, dar la ora 17.00 esti la C.C., la sectia de propaganda si presa. Ne anunti cu ce avion sosesti pentru ca te va astepta un echipaj de acolo la aeroport. Sa ai in mina un ziar pentru recunoastere”.... Am inghetat. Totusi am reusit, cu voce pierita sa intreb: „Dar ce s-a intimplat?! ” „Ar trebui sa te intreb eu: aniversarea Ludusului nu s-a tinut, asa incit ai publicat un reportaj fictiv... Vino, deci, urgent la Bucuresti!”

Am luat avionul de prinz si am plecat extrem de stresat, la un pas de infarct. In avion mi-am facut toate socotelile si, in cele din urma, am ajuns la concluzia ca cel mai rau va fi daca ma aresteaza. Intr-o asemenea situatie, familia va fi lovita rau. Daca nu, un loc de munca imi voi gasi undeva, cu siguranta. Pentru „tonificare”, am cerut un coniac zicindu-mi ca nu merita sa mori pentru o astfel de gafa. Asa incit, la coborirea din avion eram remontat si gata sa dau piept cu cerberii C.C.

Fata in fata cu stabii cei mari ai presei romanesti

Doi tovarasi cu muschi de atleti m-au asteptat cu un Mercedes la aeroport. Ajunsi la C.C. am gasit toata conducerea ziarului: Octavian Paler, Al.Cornescu, Dumitru Tabacu, secretarul organizatiei PCR etc. M-au luat in primire de cum am intrat, mai ales Diti Marinescu, rau de gura de nu incape, acuzandu-ma ca am compromis partidul etc. etc. Un instructor, Ispas, care raspundea de ziarul nostru, ma lua intr-o camera, imi puse o hirtie in fata si-mi ordona: „Scrie o declaratie cu ceea ce s-a intimplat, sa nu depaseasca o pagina. Va fi batuta cu «laba de gisca» (masina de scris cu caractere foarte mari) pentru tovarasul Nicolae Ceausescu. Intra la dinsul tovarasul secretar Cornel Burtica in problema ta.

Am scris declaratia. Recunosc, fara falsa modestie, ca am fost foarte inspirat. Am declarat ca nu am nici o scuza si ca imi asum responsabilitatea pentru cele intimplate, gasind, deci, justificata orice masura se ia impotriva mea. Iar cind am fost intrebat daca cei din Ludus si Tirgu-Mures nu au nici o vina, le-am raspuns: „M-am inteles cu ei sa-mi anunte orice modificare de program, n-au facut-o, dar, in definitiv, ei nu erau obligati sa-mi faca meseria. Aceste declaratii inspirate ale mele i-au pus pe ginduri. De unde se asteptau sa-mi sa-mi pun cenusa in cap, eu am luat-o pe scurtatura, asumindu-mi totul...S-au dus mai sus cu declaratia si cele spuse de mine si au venit cu decizia de a se analiza cazul meu intr-o sedinta a intregii redactii. Asa, sa invete si altii!

In masina, pina la redactie, instalat pe banca din spate intre Paler si Cornescu, ascultam ineptiile lui Ispas care continua sa ma incrimineze fara jena, afirmand ca asemenea elemente iresponsabile n-au ce mai cauta in presa romaneasca. La sedinta anuntata, Octavian Paler, in ciuda avintatului Pinteana - seful sectorului presa - venit anume sa ma sfisie, a intors-o ca la Ploesti declarind, in deschiderea dezbaterii, ca „nu facem aici procesul Lazar, ci incercam sa gasim solutii ca asemenea greseli sa nu mai aiba loc la R.L.”. Plus ca o serie de colegi mi-au luat apararea, condamnindu-i pe cei de la judeteana din Mures pentru usurinta cu care au aminat manifestari incepute. In fine, m-am ales doar cu trei luni retrogradare la salariu si sase luni interdictie de a semna cu numele meu.

De ce s-a enervat Ceausescu

In vinerea cind s-au deschis manifestarile a sosit la Ludus si primul secretar al judetenei de partid, Florea. Atit de mult i-au placut toate incit a hotarit pe loc sa suspende totul si sa-l invite pe Ceausescu.

A facut in acest sens interventii la secretarul cu propaganda, Cornel Burtica. Acesta, fara sa citeasca ziarele de luni, intra la Ceausescu si-i avanseaza invitatia facuta de Florea. Ceausescu, cu ziarul R.L. in mina, a facut o criza de isterie, acuzindu-i ca-si bat joc de el. „Manifestarile de la Ludus s-au tinut, cititi «Romania libera» de astazi”.

Epilog

Dupa un an am fost trimis din nou la o asemenea aniversare la Tirnaveni. Cind m-au vazut sefii de la Mures acolo, au ris zgomotos precizind ca, daca am sosit eu orasul va fi sigur decorat. Asa am aflat ca Ceausescu, minios foc in cazul Ludus, si-a trimis gealatii acolo duminica urmatoare, zicind-le sa le dea distinctia scrisa in ziar „sa nu ne facem de ris”. Iar la scurt timp Florea a fost schimbat din functie si trimis la fabrica de mobila din Rimnicu-Vilcea.

Copyright © 1996-2004 Evenimentul Zilei Online.

[Inapoi la articol](#)

„Morala proletara”, un precept ipocrit

Virgil Lazar
Duminica, 01 August 2004

Memorii (22)

Ideologii marxist-leninisti, dorind sa umple cu ceva golul presupus ca se va crea o data cu combaterea viguroasa a religiei crestine, (despre care Lenin spunea ca e „opiu pentru popor” si ca atare trebuie eliminata) au lansat pe piata preceptul de „morala proletara”. Inspirat, in parte, din cele 10 porunci biblice cu intentia vadita de a crea confuzie in mintea oamenilor simpli, acesta a intrat in documentele statutului si partidului, fiind norma de baza pentru primirea in partid si promovarea in functii in aparatul PCR si cel de stat. Pe scurt vorbind, era vorba despre grija pentru familie, de combaterea divorturilor, a intreruperilor de sarcina, de o atitudine „tovaraseasca” fata de femei, fiind infierat adulterul si chiar relatiile amoroase nelegalizate de ofiterul starii civile. Ei bine, prima generatie de mineri, strungari, frinari, sondori, metalurgistii etc, etc „scosi din productie” si promovati sefi si sefuleti de-a lungul si de-a latul tarii, s-au comportat ca niste tarani cuviinciosi, inca puternic credinciosi de acasa, din satele din care veneau. Generatiile urmatoare, cei care si-au pus salopeta in cui, imbracind costume de „tergal”, de orasean, palarie cu boruri pe cap, cravata la git, camasi albe impecabile, tineri trecuti prin una sau mai multe scoli de partid, incepind cu „Jdanovul” si terminind cu „Stefan Gheorghiu”, sau cu multimea de scoli interjudetene create, au inceput s-o dea pe de laturi, cum spune romanul. Intr-un cuvint, au inceput divorturile, pentru ca lelea Maria, luata de buna cindva, nu mai corespundea pretentiilor tovarasului ajuns in functie inalta. Amantele au ajuns un lucru banal, iar familia, un moft pentru multi.

„Taurul” unei comunitati de stat

Era inalt, chipes, istet, voinic, intr-un cuvint, plin de vigoare si sanatate. Fusesse, mi se pare, mecanic de locomotiva, purtat prin scoli de partid si, in final, promovat presedinte al Consiliului Popular judetean Banat. Dar avea un defect: murea dupa femei. Facea orice sa le atraga in cursa lui chiar acolo, in biroul de presedinte unde isi inghesuia victimele fara mila. Nu conta ca erau casatorite sau nu. A inceput sa ma preocupe problema din cauza ca mi s-au plins chiar unii sotii ai caror sotii n-au vrut sa mai mearga la serviciu din aceasta cauza. I-am intrebat de ce nu-l reclama la partid ? „Cum sa dovedesti?!”, mi-au raspuns oamenii. „Plus ca-i foarte puternic, cu relatii sus-puse, te darima de nu-ti mai revii profesional, toata viata.”

Incercind sa fac o ancheta cit mai discreta am reusit sa-l fac pe unul dintre sefi de serviciu sa-mi raspunda la intrebarea: „Cum reuseste sa le stie, sa le cunoasca pe cele pe care le doreste, deoarece la presedinte merg doar sefi de serviciu cu actele la semnat ? „Face cam o data pe luna turul birourilor, in control, le vede, si stiind ca trebuie sa merg cu actele la semnat, imi telefoneaza si-mi zice : «trimite mapa cu actele pentru semnat cu Maria»” Avea deci in fata organigrama fiecarei sectii cu numele functionarilor.

Inarmat cu citeva informatii, am cerut audienta la prim-secretarul Patilinet si i le-am pus pe masa intrebindu-l retoric: „Ce ma sfatuiti sa fac?!”

A sarit in sus si s-a rastit la mine: „Cine te crezi? Ce te bagi tu in treburi de partid?!” Am inginat ceva de genul, „reclama oamenii tovarase”. „Sa vina la mine sa reclame!” Si aproape ca m-a dat afara. Eu mai aveam un singur atu: sa lamuresc un sot a carui sotie a fost agresata sa mearga la el. Si l-am lamurit. Mai departe n-am reusit sa merg pe firul anchetei, dar am avut satisfactia ca numitul

presedinte M. a fost schimbat din functie si trimis...director de trust IAS intr-un alt judet.

O „Casa de rendez-vous” selecta...

Cazul de mai sus nu este o exceptie. Metoda „vrei sau pleci” o practicau directori, sefi de serviciu, maestri, toata lumea a aruncat peste bord „morala proletara”. Incet-incet s-a trecut la forme de desfrii mai evolute. Un individ, om cu studii juridice, s-a gindit ca un bordel de lux, numit frumos si alintat, casa de rendez-vous, ar aduce bani frumosi. Cu acest gind, a pus la cale o regie aproape perfecta. A deschis in plin centrul Timisoarei un magazin de muzica. Era firma acoperitoare, pentru ca acolo si-a organizat, un adevarat dispecerat pentru racolarea oamenilor cu bani din rindurile protipendadei de partid si de stat, armatei, militiei, justitiei etc. Dupa ce doritorii erau depistati, cei care acceptau citeva ore de „relaxare” veneau la magazinul „Muzica” si cereau o placa cu o compozitie de Mozart, una inexistentă. Acesta era un fel de cod. Vinzatoarea il interoga pe cumparator, cind ramineau singuri, sa se asigure ca are in fata un client pentru casa de rendez-vous. Ii spunea ca n-are asa ceva, ca n-a auzit de asa ceva, ma rog, se juca un teatru perfect. Abia cind se convingea ca are in fata omul dorit, il trimitea la camera de intilnire. Acolo, alta surpriza. Nu gasea decit un album foto cu femei tinere, goale, carora li s-a eliminat capul. Trebuia sa aleaga, albumul explicind ca este vorba despre o bruneta, blonda, satena, roscata etc. Le lipsea chipul, deoarece toate erau maritate si in plus erau sotii de oameni din lumea buna a orasului. De aceea era suficient ca, in calitate de client, sa cunosti doar una singura cu rezerva ca o data vazuta persoana in cauza, te expui si tu unui mare pericol stiut fiind cine sta in spatele ei.

Afacerea a mers cit a mers si, deodata, scandalul o izbucnit public asa incit tot orasul vorbea despre asta. Era prin anul 1958. Procurorul timisorean Teusdea, cu care eram o prieten, mi-a povestit toate acestea la un pahar de vodca, plecind de la intrarea in local a uneia din protagonistele scandalului. Era intr-adevar o frumusetate exotica si de-o eleganta iesita din comun pentru acele timpuri. Am aflat ca sotul n-a renuntat la ea si ca, in fata instantei s-ar fi angajat ca o reeduce in spiritul „moralei proletare”. Ceea ce a convenit tuturor partilor. A fost doar condamnat cu amenda penala organizatorul. Astfel ca afacerea s-a musamalizat si toata lumea si-a reluat tabieturile, dar cu mai multa discretie. Cam asa arata la fata mult invocata „morala proletara”.

Copyright © 1996-2004 Evenimentul Zilei Online.

[Inapoi la articol](#)

Oaze capitaliste in comunism

Virgil Lazar
Duminica, 18 Iulie 2004

Memorii (20)

In ciuda faptului ca teoria marxist-leninista sustinea sus si tare ca proprietatea particulara genereaza, zi de zi, ceas de ceas, capitalism (in paranteza, fie spus: ce pacat ca astazi lucrurile nu se adeveresc in ritmul amenintator al „clasicilor”!) au fost ani si situatii cind acest „misel exploatatoriu”, cum ar fi zis bunicii nostri, mai scapa de sub controlul partidului sau uneori era lasat din lant chiar cu aprobarea lui tacita sa rezolve cine stie ce criza economica tinuta, de regula, sub tacere. In aceasta ultima situatie au aparut citeva oaze capitaliste cu rol de „incercare”.

Am fost martorul unei actiuni incredibile pentru vremurile comuniste. Incercind sa iasa pe piata occidentala cu incaltaminte fabricata la Cluj, Oradea, Medias, Timisoara etc., comertul exterior s-a lovit pe la mijlocul anilor '50 de rezistenta firmelor occidentale, care exprimau rezerve fata de calitatea produselor, dar mai ales, fata de infatisarea lor estetica. „Ehei! Unde este marca voastra atit de cunoscuta in perioada burgheza, marca «Guban»?!” , intrebau comerciantii din vest.

Marca „GUBAN”, prima care pastra numele unui fost patron

„Guban” in sus, „Guban” in jos, pina la urma s-au interesat tovarasii din conducerea Ministerului Industrii Usoare, condus atunci de Sencovici si, chiar vice-prim-ministrul, Al. Moghioros, si au aflat ca acest domn Guban, ce traia in Timisoara, este un mic „exploatator”. Pina la nationalizarea industriei, avusese un mic atelier unde facea de toate: pantofi pentru dame (termen interzis in comunism), haine din blana si, mai ales, crema de ghetete. Toate purtau numele lui, Guban. Il chema Blasius Guban. Desi nu producea un volum mare de marfuri, calitatea lor s-a impus in occident. Guban mai avea un merit: contribuise, de mai multe ori, la „Ajutorul Rosu” care era destinat detinutilor politici, majoritatea comunisti. Cum s-ar zice, l-au luat acum ca pe unul de-al lor si, in consecinta, l-au convocat, cu prilejul unei vizite a vice-prim-ministrului la Timisoara, la sediul regionalei de partid Banat si au discutat cu el. Guban si-a zis, probabil, ca acum este momentul sa dea lovitura vietii lui si a conditionat acceptul astfel: sa se construiasca o fabrica noua pentru ca pantofii de dama si pentru barbati sa poata fi produsi in serie mare; produsele sa poarte obligatoriu marca „Guban”, adica numele lui; sa mai produca folii de masa plastica - inlocuitori de piele - atunci aparute ca o noutate pe piata occidentala; inginer-sef responsabil de masele plastice sa fie fiul sau, Tiberiu, proaspat iesit inginer chimist, sa se fabrice in continuare crema de ghetete cu aceeasi marca „Guban”; podoabe pentru femei din materiale ieftine - tot felul de cercei, butoni, margele, bratari etc. -... Ei bine, a mustacit Moghioros cit a mustacit, apoi s-a dus la telefonul „scurt” din biroul prim-secretarului, a vorbit cu Gh. Maurer, pe atunci, daca retin bine, era prim-ministru care, mi s-a spus, a ris zgomotos aflind de toate aceste conditii, dar obligindu-se sa-l lamureasca pe Dej sa nu se opuna. „Incercarea moarte n-are”, ar fi zis Maurer, amuzat de aceasta eruptie neasteptata a capitalismului.

S-a marit lista pretentiilor

Numai ca reintorcindu-se Moghioros de la telefon, a aflat, neplacut surprins, ca Blasius Guban si-a marit lista pretentiilor, adaugind: scoaterea din inchisoare a celui mai cunoscut in epoca fabricant de

calapoade, cu intreprindere avuta in Lugoj. Guban i-a tinut cu acest prilej, liderului comunist, o adevarata lectie despre importanta calapodului pentru calitatea pantofilor. O alta cerinta a lui Guban a avut succesul, in sfirsit, de a-l scoate din sarite pe demnitarul comunist: cheltuirea fondurilor pentru constructia si inzestrarea fabricii sa fie facuta numai cu avizul sau personal si, pina la finalul lucrarilor, nici un inspector de banca ca nu-si bage nasul acolo si sa nu-l hartuiasca cu sute de hirtii. In final, da, accepta un control, riguros, al modului cum s-au cheltuit banii. Guban, cu prilejul unui interviu pe care i l-am luat, mi-a povestit cum s-au ratoit la el, aflind ultimul set de conditii, demnitarul comunist acompaniat si de secretarul cu economicul, ca in final sa declare revoltati ca el, Guban, vrea sa devina un fel de stat in stat. La care Guban le-a raspuns scurt: „Nu, vreau doar sa fiu eficient si fabrica sa se ridice grabnic pentru ca timpul, in termeni capitalisti, inseamna bani”.

La „Guban” se si minca bine

Este adevarat, conditiile de munca de aici erau deosebite, salariul bun, ceea ce facea ca lumea sa se bata pentru un angajament la aceasta fabrica. Alaturi s-a infiintat, tot intr-o cladire noua, anume ridicata, prima cantina-restaurant moderna din Timisoara, unde se puteau servi, la alegere, mai multe meniuri, la preturi accesibile, si unde, cu toate ca era oarecum periferica, se inghesuia sa ia masa lumea buna din institutiile de arta, cultura, invatamint, presa etc. Eu insumi serveam aici masa ori de cite ori reuseam sa ajung in orele programului localului. Dupa pensionarea „capitalistului” Guban, lucrurile s-au schimbat. Cine putea sa-i mai faca fata lui nea Nicu. Asa incit si fabrica lui a fost aliniata cerintelor de economii severe la energie, importuri etc. cu rezultatele stiute de toti cei de au trait acele vremuri apasatoare.

Aflu insa, in chiar acest an 2004, ca Guban a invins: fabrica s-a privatizat si poarta denumirea de S.C. „Guban”. Parafrazind un vers din folclorul nou, motesc, „Capitalismul n-o muritu, numa un pic s-o hodinitu”.

Se facu „Victoria”

Fabrica s-a inaltat intr-un ritm necunoscut in socialism pina atunci, s-a inaugurat cu fast, avea toate sectiile preconizate de Guban, el a fost numit director, fiul sau, Tiberiu, inginer-sef, iar produsele lor se vindeau ca piinea calda atit in tara, cit si peste hotare. Pantofii de dama aveau o linie eleganta, cu tocul de diferite marimi, intr-o mare varietate de nuante si culori, dar bateau recordul cei cu tocul cui extrem de inalt. Purtau, desigur, ca marca, numele lui, „Guban „ca de altfel si celelalte produse, pantofii barbatesti, crema de ghetе, foliile de plastic numite „Gutiplast”, hainele din piele sau blanurile, bijuteriile etc. Ca sa ajunga la o productie atit de diversificata, Guban a adus din vest o masina de ondulat blanurile din pieile de oaie obisnuita, care era astfel transformata in imitatie de astrahan. Iar in ceea ce priveste culorile, preparind combinatii chimice in laboratoarele lui, a reusit ca de la doua culori, negru si bej, sa vopseasca pieile pentru incaltaminte in peste 40 de culori si nuante, ceea ce, pentru Romania de atunci, constituia o performanta. Cu toate acestea, tovarasii, la inaugurare, i-au tras clapa si de unde toata lumea se astepta ca ea sa fie denumita „Guban” a fost botezata in clasicul stil bolsevic, „Victoria”.

Copyright © 1996-2004 Evenimentul Zilei Online.

[Inapoi la articol](#)

Oaze capitaliste in comunism (II)

Virgil Lazar
Sambata, 24 Iulie 2004

Memorii (21)

Calatorind mai frecvent in Occident, liderii comunisti aduceau de acolo idei si metode capitaliste, pe care intentionau sa le „implementeze” in economia socialista, care s-a impotmolit din primele etape de „dezvoltare” din pricina elementara a costurilor foarte mari, care nu puteau fi acoperite din vinzari la intern si export. Asa incit se recurgea la tot felul de colaci de salvare.

Specula cu autoturismele statului

Intre aceste idei si incercari se inscrie si initiativa lui Petre Blajovici , promovat in acei ani din prim-secretar al regiunii Banat in functia de viceprim-ministru, raspunzind de mai multe ministere, in general legate de comert. Intr-o zi, Petre Blajovici, vazind statistica cu multimea de autoturisme puse de stat la dispozitia directorilor de intreprinderi si a sefilor de servicii ale acestora, ale sfaturilor populare de toate nivelurile etc, a obtinut o hotarire a consiliului de ministri, prin care se reduceau drastic mijloacele auto amintite argumentind, pe buna dreptate, ca in vest directorii isi conduc singuri masina si au grija de consumul de benzina sa nu duca la risipa. In consecinta , hotarirea in cauza prevedea ca autoturismele sa fie vindute personalului ce s-a servit de ele pina atunci, la un pret derizoriu. Plus ca acesti baftosi beneficiau de o indemnizatie de condus masina in locul soferului, precum si de o cota de benzina decontabila. N-a trecut multa vreme de la aplicarea acestei hotariri si scandalul a izbucnit in presa. Eram atunci la Oradea si imi amintesc despre anchetele din presa locala si centrala, care semnalau faptul ca multi dintre cei care au cumparat autoturismele le-au revindut a doua zi la preturi duble sau chiar mai mult, fara sa astepte perioada precizata prin hotarirea de guvern. Ca sa nu mai spun ca, rasuflind intentia despre aceasta hotarire inca din faza de proiect, unii directori, isteti nevoie mare, au avut grija sa-si puna la punct masinile pe care aveau intentia sa le treaca la vinzare: le-au „incalcat” cu cauciucuri noi, au schimbat bateria veche cu una noua, le-au vopsit si tapitat, le-au facut reparatiile de rigoare etc., toate acestea pe banii statului, dar avind grija ca in fisele de evaluare sa figureze vechea lor stare.

E drept, nici guvernul nu s-a lasat mult timp pacalit. Cum directorii si ceilalti mahari ai institutiilor statului n-au rezistat mult fara masini la scara si fara soferi, pontindu-i pe anumite posturi din productie, cei din guvern au taiat toate facilitatile initiale. Astfel incit aceasta initiativa a fost curind inabusita de cei atinsi de ea, considerind ca e sub demnitatea unui ditamai directorul de uzina, sa nu aiba sofer si sa stea, eventual, pe sant, ca sa-si faca o pana.

Mandatarii - o alta idee ingropata

Daca nu ma insel, tot Petre Blajovici a avut si ideea mandatarilor. Era vorba despre predarea restaurantelor, bufetelor, tutungeriilor, cantinelor, a unor magazine, aprozare, etc. - cu mandat, responsabililor care le-au avut in primire pina atunci, statul urmind sa fie degrevat de toate problemele legate de intretinerea si functionarea lor: aprovizionare, igiena, salariati etc., etc. Statul urma doar sa incaseze de la titularul contractului o cota parte din beneficii in fiecare luna. Se miza pe cointeresarea materiala a mandatarului si a salariatilor lui, astfel ca si raspunderea si atitudinea fata de clienti sa se schimbe in bine. Si nu s-a gresit. Eram tot la Oradea, corespondent la Romania Libera, si ma bucuram

cind aveam timp sa iau o masa cu sotia si prietenii la Karacsonyi, vestit in oras prin gulasul pe care-l preparau el si sotia lui. Toate localurile trecute in regim de mandat aratau altfel, curate si primitoare. Ospitalitatea era la ea acasa, iar serviciul, ireproabil. Insa, cuiva nu i-a placut imbogatirea peste poate a unor sefi de localuri care, se zice, vindeau marfuri in plus, neinregistrate, invocind in plus teoria marxist-leninista, potrivit careia proprietatea privata genereaza capitalism zi de zi, ceas de ceas. Si atunci, stabii au zis: gata! Ca sa nu mai spun ca o parte din sefi de unitati comerciale, fosti mandatar, au fost hartuiti conform Legii 18, scoasa anume pentru a se putea verifica provenienta averilor fiecarui om. Dar nu e mai putin adevarat ca in sistemul comercial, in general, dar in cel de alimentatie publica in special, furturile se tineau lant.

Mafii create in scop „lucrative”

Intr-un sat de langa Oradea s-a infiintat un abator clandestin, care livra mandatarilor carne de vita proaspata la preturi derizorii. Acest abator se aproviziona cu vite furate noapte din pasunile CAP-urilor din preajma, prinse de un grup de haidamaci si transportate cu un trailer special amenajat. Asa incit disparind noaptea ca prin farmec citeva vaci mari, conducatorii unitatilor jefuite au cerut ajutor autoritatilor. S-au organizat pinde nopti intregi, pentru ca, in fiecare noapte, hotii atacau in alt loc, la distante mari. In cele din urma, dintr-o simpla intimplare, au fost prinsi: un mot isi cauta intr-o noapte, pe ulitele satului respectiv, unchiul spunind unui agent de urmarire civil ca ruda sa are un abator. Era prima veriga de la lant. Un responsabil, a multor magazine din Oradea facea cadouri medicilor, profesorilor sau altor persoane de care avea nevoie, televizoare, combine muzicale, pickupuri etc. luate din unitatile de profil, iar cind era anuntat de un complice ca la unitatea cu pricina urmeaza un inventar, fugea repede cu masina, lua aparatul lipsa din alt magazin si-l muta acolo de unde l-a sustras. Dar adevarata mafie se instalase in fostele O.J.T- uri – oficiile judetene de turism - unde totul se cumpara pe bani indiferent de calificarea solicitantului: sef de sala la un restaurant, seful unui complex comercial - hotel plus restaurant, bufete etc., sef de camping , ospatar etc. O ancheta ordonata de ministerul de resort si efectuata de un consilier al ministrului, la care am luat parte timp de doua saptamini, mi-a dezvaluit amploarea acestei caracatite patronata chiar de directorul OJT-ului respectiv, care primea mita pentru orice post, si nu o suma ci, pentru acele timpuri, sume astronomice. Ca sa va dati seama de „nivelul” la care se lucra spun doar ca la aniversarea zilei de nastere a directorului respectiv, cadoul a fost o masina nou-nouta, „Dacia”-1300, cumparata din donatiile sefilor de unitate din raza aceluia OJT. De un porc pentru Craciun, o caciula de nurca, de alte obiecte scumpe, dar uzuale se vorbea ca despre maruntisuri, Cu acest masiv material documentar, eu am iesit in presa, dar, culmea, nu s-a intimplat mare lucru; reseaua mafiota functiona si pe verticala, pina in aparatul CC-ului si al Consiliului de Ministrii, fiecare luindu-si tainul. Desigur, a iesit scandal, dar cum la romani totul tine doar trei zile, si acest caz a fost tras pe linia moarta.

Copyright © 1996-2004 Evenimentul Zilei Online.

[Inapoi la articol](#)

Esecul primului detasament de partizani antihitleristi

Virgil Lazar
Duminica, 11 Iulie 2004

Memorii (19)

Prin anul 1955, secolul trecut, desigur, s-a montat la Opera din Timisoara un spectacol in premiera mondiala, opera „Tinara garda” inspirata din romanul cu acelasi nume de Fadeev. Rolurile principale erau interpretate de doi cintareti proaspat veniti si ei de la studii din URSS: Marieta Grebenisan, soprana de mare intindere si forta vocala; si Kadar, un bas colosal prin timbru si intindere. Iar alt element de noutate ce-l aducea acest spectacol este ca el era, de fapt, examenul de licenta, al unui tinar regizor si el absolvent din URSS.

La repetitia generala inainte de premiera, am fost invitati toti ziaristii si dupa spectacol, Hero Lupescu ne-a cerut parerea. Mi-am spus-o si eu, cu unele rezerve critice fata de miscarea din scena a unor interpreti si, spre surprinderea mea de novice in presa si profan in materie de spectacole de opera, Hero Lupescu mi-a apreciat interventia gasind-o rationala si impunind un tempo adecvat miscarii scenice a interpretilor. In acest context colocvial l-am cunoscut pe Pavel Popa care, dupa intilnirea de la Opera, m-a invitat la „Sari-neni”, la o votculita, cum zicea el, pentru a avea o discutie pe marginea unei piese de teatru pe care a scris-o.

Am aflat cu acest prilej ca este nou numit la ziarul local, venit de la „Scinteia”, exercitind aici, la Timisoara functia de secretar de redactie. Ne-am intilnit apoi de mai multe ori, mi-am spus parerea mea despre piesa lui pe care am citit-o intre timp, si asa, incet, incet, am aflat un lucru care m-a lasat lat, cum s-ar zice: el, Pavel Popa, a fost conducatorul militar al primului detasament de partizani menit sa lupte in spatele frontului, impotriva trupelor germane din Romania.

Inceputul organizarii

PCR, in documentele arhivate, isi aroga prioritatea in aceasta directie, considerind ca, inca in noiembrie 1942, a dispus organizatiilor din teritoriu sa organizeze detasamente de partizani formate din dezertori, civili care doreau sa lupte impotriva hitlerismului, chiar fosti detinuti de drept comun etc. Sigur, partidul fiind atit de „mare” incit incapea intr-un hambar de dimensiuni medii, nimeni n-a miscat un deget. Aceasta pina cind armata germano-romana condusa de von Paulus a fost infrinta la Stalingrad si roata razboiului a inceput sa se intoarca. Asa se face ca in primavara lui 1944, la ateliere CFR din Timisoara se pune la punct organizarea primului detasament de partizani in fruntea caruia este numit muncitorul Stefan Plavat, iar in calitate de comandant militar, locotenentul (r) Pavel Popa, de profesie avocat, dezertor din regimentul 16 artilerie si ascuns prin padurile din zona Resitei. Obiectivul principal al acestui detasament era sa opreasca, in eventuala retragere a germanilor din uzinele de acolo, devenite Hermann Goering. Aceasta, cu atit mai mult cu cit, acolo se afla colonelul cercetator Bungescu, autorul unui celebru dispozitiv de ochire intrat in dotarea artileriei AA, dispozitiv care avea calitatea ca o data prinsa in colimator tinta aeriana, toate tunurile din baterie isi orientau tevile simultan cu ochitorul pe avionul vizat. Inventatorul roman trebuia protejat si salvat de pericolul de a fi dus in Germania.

Partizanii din Timisoara, ca si cei recrutati in Bocsia Romana, Oravita, Resita etc., o data organizati in cea mai mare taina, trebuiau sa se deplaseze individual si pe cai ocolite in stabilimentul precizat, in padurile de la poalele Muntilor Semenic.

Prinsi in capcana jandarmilor

Sa vedem acum ce informau jandarmii vremii la esaloanele lor superioare sau ministrului justitiei: „S-a identificat un grup de comunisti in judetul Caras, iar conducatorul lor, Pavel Popa, a fost arestat. Au mai fost arestate alte 26 de persoane din Bocsa Romana, identificate ca facind parte din grup. Numeroase arme au fost transportate din Timisoara la Lugoj si de aici spre Resita transportul fiind interceptat pe drumul perpendicular Resita – Aninoasa” (informare data 26 iunie 1944).

O alta informare preciza ca s-a gasit in padurea de la poalele Semeniciului un depozit de alimente si munitii, ascuns sub frunze. Armele erau unse si ingrijite putindu-se deduce ca au fost de curind sustrate. S-au gasit: O pusca ZB, 6 lazi cu munitie ZB, lazi cu grenade Kiesel, mai multe paturi si rufe uzate, o cantitate mare de alimente: conserve, faina, cartofi, ulei, slanina, cirnati etc. Acest depozit a fost gasit la locul numit „Iervan” din apropierea Resitei. Detasamentul urma sa aiba 60 de oameni si avea in obiectiv: sabotaje, atentate etc.

Din aceeasi informare, pe care am redat-o in rezumat, aflam ca Pavel Popa avea denumirea conspirativa „Codru”, Petru din Bocsa Romana, era „Poiana”, Bontila Axente, zis „Fulger”, (muncitor la combinatul din Resita), soldatul Van Francisc, dezertor din regimentul Vinatori din Timisoara, era denumit „Mugur”, Micu Nicolae, agent de legatura cu codul „Munte”. Acestia erau capii detasamentului, cu sediul intr-un bordei din padurea amintita.

Prins printre primii, soldatul Van Francisc a spus totul dintr-o suflare. Asa incit , jandarmii au organizat prinderea intregului detasament si in momentul aparitiei lor la bordeiul din padure, toti au fugit, care incotro prin padure, dar in tragindu-se in urma lor, Stefan Plavat a fost impuscat mortal. Toti ceilalti membri ai acestui detasament au fost apoi curind prinsi si dusi la Timisoara pentru a fi judecati de tribunalul militar. Interesant este ca cel care a transportat armele de la Timisoara la Lugoj a fost evreul Weicherz Eric Maximilian, care a luat duba manutantei, unde era concentrat pentru munca in folosul obstesc. Numai ca spre norocul lor, i-a salvat actul de la 23 august 1944 si amnistia data imediat.

Epilog

In zilele imediate dupa 23 august, un comando sovietic s-a deplasat la Resita cu misiunea sa-l captureze pe colonelul Bungescu. Acesta insa s-a sinucis prin impuscarea. Fratele lui, care mi-a fost profesor la facultatea din Timisoara, mi-a povestit aceasta drama a familiei. Iar in ceea ce-l priveste pe Pavel Popa, dupa razboi s-a inscris in PCR, dar dupa o vreme i s-a ridicat calitatea de membru de partid fiind suspectat de tradare in problema partizanilor, deoarece declaratiile soldatului dezertor n-au putut acoperi unele secrete pe care numai Pavel Popa si Stefan Plavat le cunosteau. Cum primul a fost impuscat ,a ramas el de tap ispasitor. Asa ca a fost luat in primire de siguranta comunista, dar cum nu s-a putut dovedi nimic a fost debarcat la Timisoara. Traia singur intr-o garsoniera, caci divortase de sotie care ramasese cu cei doi copii ai lor. A murit neimpacat ca nu si-a vazut piesa jucata. Si tot destinul a facut ca sa ajung sa locuiesc intr-un bloc nou pe bulevardul, pe atunci, Lenin, cu fosta sotie – intre timp recasatorita - si fetita lui Stefan Plavat, declarat „erou” al clasei muncitoare. Erau finantate printr-o pensie substantiala de partid si traiau relativ bine.

Copyright © 1996-2004 Evenimentul Zilei Online.

[Inapoi la articol](#)

Procese politice: judecarea copiilor

Virgil Lazar
Duminica, 04 Iulie 2004

Memorii (18)

In 1943 am intrat la Liceul „Principele Nicolae” din Sighisoara, scoala de elita in zona Tirnavei Mari, cu uniforma bleumarin, chipiu galben cu cozoroc lat, numele pe brat, o tinuta de care, marturisesc, eram mindri, noi elevii de la liceul acesta facind nota distincta in societatea civila a acestui oras cu pecetea lui originala.

Eram, in clasa I-a, atunci, circa 24 de elevi proveniti din toate categoriile sociale, dar majoritatea fii de tarani din satele limitrofe Sighisoarei, sau de pe Valea Hirtibaciului, cu sate carora o „mocanita” care le inlesnea accesul spre oras. Eram copii care am traversat razboiul cu tatii pe front si mamele impotmolite in atitea necazuri cu lucrul pamintului, cu cresterea vitelor, cu cresterea si grijile copiilor. Eram copii imbracati ca vai de lume, majoritatea cu haine tesute in casa, primiti intr-un internat sarac unde bataia, „rupta din rai” facea o parte din arsenalul educativ al epocii, o palma sau doua, date in stil militaresc de administratorul internatului, profesorul de sport Babes, sau chiar de directorul Tuiliu Racota, sau chiar de preotul pedagog, ni se pareau firesti, le primeam barbateste, si, in final, faceam haz de necaz. A venit apoi sfirsitul razboiului, un timp Sighisoara a devenit zona de front, liceul nostru a devenit spital militar pentru armata sovietica, iar noi am fost mutati sus in deal, la capatul celor 175 de scari acoperite, datate 1642 (vezi foto), in edificiul liceului german. Internatul s-a destramat, locuiam care incotro, pe la gazde sarace, unde ne hraneam cu mamaliga rece amestecata cu untura, numita sofisticat „cicala”. Razboiul ne-a invatat sa umblam cu arme, am gasit cartuse, pistoale, grenade chiar, eram gata de lupta cu dusmanii nestiuti, ne bateam in cartiere cu ucenicii diferitelor patroni, ma rog, intram intr-o adolescenta agresiva. Au inceput partizanatele politice, in liceu aparind grupurile simpatizante ale diferitelor partide, dupa traditia din familie, in general, cuprinzind figuri marcante ale liceului, intre ei fiind si Mircea Saucan, ajuns cineast de renume international si scriitor prestigios. Eram prieteni, apoi el a plecat la studii la Moscova si din pacate, a murit recent la Bethlehem.

Arestarea elevilor

Dupa timpul de acomodare, impreuna cu multi colegi, sau chiar cu toata clasa, am devenit prieteni. Ne tineam de multe nazbitii atit in clasa cit si in afara ei. Puneam la cale, la gazda, chiar si cite un chef in care Aurel Ilea, Aurel Popovici, Prisca, Sulea si altii, ne dadeam, deh, barbati, fumam, ne dam aere, vorbeam despre fete, ce mai, eram pe caii tineretii si parea ca toata lumea este a noastra.

In ziua acea de sfirsit de iunie 1948, adusesem la scoala un pistol „Steier” cu un incarcator de noua cartuse, extrem de bine intretinut, pe care fratele meu Iulian, elev si el la liceul nostru, dar cu trei ani mai mic, il gasise in podul casei gazdei la care locuiam. Gazda era o femeie batrina, sasoaica, si noi credeam ca pistolul a ramas in podul casei fie de la soldatii germani gazduiti cindva acolo, fie ascuns de cineva mai de curind convins ca la aceasta femeie in virsta nimeni nu va face perchezitie. Ei bine, el a fost punctul culminant al orei, era dat din banca in banca, admirat, Corfariu, mai ales dorea sa mi-l cumpere, in sfirsit, am avut un mare succes cu el. Momentul de extaz a durat pina cind secretarul-sef al liceului, Basarab, un tip distins si elegant, a intrat in clasa, a soptit ceva profesoarei de la catedra, dupa care a privit spre clasa si a rostit grav: „Ilea si Curceanu la directiune!” Au plecat si dusi au fost pentru ca, in directiune ii astepta comisarul Moldovan de la Siguranta, care i-a declarat arestati. Si ca sa fie

sigur ca nu vor fugi le-a aratat frumusetea de pistol cu care era inarmat, sa-i infricoseze. I-a dus la sediul Sigurantei unde au fost tinuti trei luni si anchetati. Eu, in acest rastimp, am tremurat, n-am mai avut somn, de teama ca pistolul meu va intra in discutie nestiind unde si de ce au disparut colegii nostri. Dar faptul ca alaturi de ei au mai fost ridicati si altii, Tifrea, Maftei etc. ne-am dat seama ca nu-i a buna. Pina una alta am dat o fuga pina acasa, la Laslea, am facut troc cu pistolul dindu-l unui ofiter in rezerva, Olteanu, fiul preotului din sat.

Numai ca motivul arestarii a fost complet altul. Indemnati de un om mai in virsta, un anume Totoescu si de Ovidiu Tifrea un coleg, ca virsta ceva mai mare decit noi, unii i-au urmat in organizatia legionara „Fratiile de cruce”. Apoi au fost mobilizati in padurea Braite de linga Sighisoara unde au invatat salutul legionar si au cintat cintece legionare etc., etc.

La puscarie au fost flaminziti premeditat cu o zeama – apa chioara si un bot de mamaliga pe zi - meniu de care imi povestea recent Ilea, initial nici n-a vrut sa se uite la el de scirba dar un chiabur aflat si el in beci i-a indemnnt: „luati, mai copii, si mincati ca astia prin foame vor sa ne rapuna!” Dupa o zi de foame crunta, meniul acela pe care l-ar fi refuzat si porcii li s-a parut grozav!

Dupa trei luni, celebrul Craciun de la Sibiu a venit la Sighisoara, a intrat la ei in cizme burger si cu o cravasa in mina, i s-au parut prea rotofei si rosii la fata, l-a apostrofat pe chestor, apoi curind i-au transferat la Sibiu si in 8 aprilie 1949 a avut loc procesul, denumit si procesul copiilor. Aceasta si pentru ca un aparator mai curajos, chiar daca a fost numit din oficiu, a avut indrazneala sa roage presedintele completului tribunalului militar, maior Ciurea Petre, sa-l intrebe pe inculpatul Maftei Cornel citi ani are; avea doar 15 ani si totusi, ca intregul lot alcatuit din 13 elevi si citiva studenti din anul incepator erau trimisi in judecata pentru delictul de „uneltire contra ordinii sociale”.

Epilog

Au fost condamnati la diferite pedepse cu inchisoare. Ilea Aurel si Ioan Curceanu, colegii mei de clasa la un 1 an cu suspendare, dupa ce statusera deja aproape un an inchisi. Cu multe peripetii si-au terminat studiile, pe Ilea reintilnindu-l in anii '50 la Resita unde, in calitate de inginer energetic construia o statie electrica de transformare. I-am dedicat atunci un reportaj. Mai tirziu a ajuns inginer-sef la fabrica de autoturisme Pitesti, apoi director la „Electroarges” din Curtea de Arges, unde este si astazi un om de afaceri care a izbutit sa faca fata cerintelor pietei concurentiale. Faptul ca, prieteni fiind ca elevi, nu mi-a spus ca face parte dintr-o organizatie legionara si nu m-a indemnnt sa-l urmez, m-a ferit de o eventuala acuzatie oficiala de tainuire. Pentru ca, sint sigur, as fi luat implicarea lor ca un gest de teribilism si nu m-asi fi dus cu pira. Ceea ce m-ar fi costat, in mod sigur.

Copyright © 1996-2004 Evenimentul Zilei Online.

[Inapoi la articol](#)

O incercare de lovitura de stat esuata

Virgil Lazar
Duminica, 27 Iunie 2004

Memorii (17)

Procese politice

Un preot romano-catolic originar din Cluj, dupa cite am inteles atunci, un om tinar si extrem de dinamic, s-a hotarit, (la inceputul anilor '50) sa porneasca o lupta anticomunista organizata, in sensul initierii unei lovituri de stat, prin care sa rastoarne de la putere regimul comunist. Si pentru a aduna cit mai multi adepti in jurul lui a inceput sa elaboreze carti si brosure in cuprinsul carora relata pericolul comunismului pentru tara noastra si modalitatile de a scapa de el. Una dintre carti imprumutase chiar titlul dintr-o lucrare cunoscuta a lui Lenin, „Ce-i de facut?”. Apoi tinarul preot a batut drumurile unor orase din Transilvania, Tg.-Mures, Fagaras etc., in cautarea de adepti si, spre mirarea unora, a gasit neasteptat de multi, care, la un semnal trebuiau sa se indrepte spre Bucuresti, inarmati.

Era, cum spuneam, pe la inceputul anilor '50 si, intr-o vara, preotul se afla in concediu, sau transferat, nu imi mai amintesc precis, intr-un sat din Banat. Aici se afla, tot in concediu la parinti, sotia unui locotenent-colonel de tancuri, din Bucuresti. Cei doi, preotul si doamna ofitereasa au intrat in relatii de amicitie sau poate chiar mai mult, destul ca el a reusit s-o convinga sa se alature planurilor lui privind o lovitura de stat, prin care sa rastoarne regimul comunist de la putere. Convingind-o, i-a dat si o misiune importanta: sa-l atraga si pe sotul ei in aceasta actiune, promitindu-i solemn, in caz de victorie, postul de ministru al fortelor armate romane. Atit a prelucrat-o, zi si noapte, in acel ultim concediu din viata lor, incit femeia si-a facut bagajele si a luat drumul Galatiului unde, sotul, ofiter superior de tancuri, de afla intr-un program de pregatire de lupta cu marea unitate pe care o conducea. Pentru ca, un amanunt nelipsit de interes, locotenent-colonelul I.M., facuse toate studiile militare in URSS unde se evidentiasa prin pregatirea teoretica si practica dovedita, ceea ce i-a adus, in Romania, o promovare rapida; si ca functie si ca grad. La care, desigur, a contribuit si „originea sociala sanatoasa”.

Cind iei in deridere propunerea unei femei

In cortul de campanie dintr-un cimp din preajma Galatiului, cei doi sotii s-au intilnit cu bucuria revederii dupa o pauza de o luna. Trecind clipele de euforie, sotia a inceput sa-i dea asaltul, mai pe fata, mai pe ocolite, ofiterul crezind ca glumeste. Dupa un timp a realizat insa ca sotia lui l-a atras intr-un complot care-l poate costa viata. Nu stia sigur ce se va intimpla cu el, daca va informa serviciul de contrainformatii al armatei, dar in orice caz, era sigur ca si-a sfirsit cariera militara. Asa ca, in cele din urma, s-a hotarit sa taca si s-o ia ca pe o toana de femeie. Si ca sa scape de presiunile ei, a expediat-o la Bucuresti, lasind sa-i scape: „bine, bine, la data stabilita voi fi cu tancurile in Capitala”. Planul complotistilor era ca el sa ocupe cu tancurile pozitiile-cheie din Bucuresti, sediul Guvernului, sediul Ministerului de Interne, postul de radio etc.

In sfirsit, dupa ce preotul a considerat pregatirile terminate, a dat semnalul, mutindu-si sediul de coordonare la Bucuresti. In Gara de Nord, cei ce trebuiau sa aflueze din provincie erau asteptati cu un cod stabilit dinainte - „n-aveti un foc pentru tigara?” -, numai ca cei veniti se puteau numara pe degete. N-a venit nici chiar ofiterul cu tancurile lui, care erau toata nadejdea reusitei. In schimb s-au intilnit toti la procesul lor care a avut loc la Timisoara, pe la mijlocul anilor '50, in fata unei sali pline de „invitati”. Ceea ce v-am povestit mai sus a reiesit din acest proces public. Un proces pe care puterea

comunistă l-a organizat public, dar un public bine selectat, tot din motive propagandistice: să arate „adeverata față a dusmanului de clasă”. Numai că regizorii s-au înșelat profund. Publicul avea în față un ofiter superior cu studii în URSS, care cu toate că și-a rupt în instanță epoletii și a cerut să fie pedepsit exemplar pentru încălcarea jurământului militar, nu i-a putut pacali, prin această regie, pe unii participanți la proces. Comentariile de la ieșire, discrete, arătau că unii participanți la acest proces au înțeles că nu au de-a face neapărat cu un „dusman de clasă”, ofiterul fiind om cu dosar în regulă, iar preotul un om credincios, ci mai degrabă cu luptători anticomuniști hotărâți. Sentiment întărit mai ales de discursul inflăcărat al preotului care „în ultimul cuvânt”, nu s-a sfiit să reia, sus și tare, oricât a încercat să-l întrerupă președintele completului de judecată, tezele privind pericolul comunist pentru România. Ofiterul a scăpat cu 10 ani, dar cei doi, preotul și soția ofiterului au fost condamnați la moarte. Nu știu dacă, în final, au fost executați sau nu, cert este că oricât a fost schingiuit, înainte de proces, că să se înscrie în regia propusă de securitate, preotul n-a cedat. Iar timisorenii au aflat că, alături de cei care luptau în munții Banatului împotriva regimului, colonelul Uta și armata sa, iată și în țară sunt oameni care încearcă să ridice steagul anticomunist. Așa se explică, probabil, că presa centrală s-a limitat doar la un scurt comunicat Agerpress privitor la acest proces. Lumea nu trebuia să afle prea multe pentru că, se știe, exemplul putea fi molipsitor.

Chiloti marca „Gheorghe Gheorghiu Dej”

O cititoare a acestor memorii îmi semnalează un amanunt pe care doresc să-l lamuresc. Ea îmi spune că a terminat studiile superioare la Timisoara în timpul comunismului și că în toți acei ani n-a auzit de fabrica Ocsko Terezia. E adevărat. Aceste denumiri de „eroi” sau lideri comunisti au fost date la începutul regimului lui Gheorghiu Dej făcând parte dintr-o adevărată ofensivă a propagandei de partid. În acel prim deceniu de la naționalizarea mijloacelor de producție din anul 1948, aceste denumiri au apărut ca ciupercile după ploaie: Fabrica de confectii „Gheorghe Gheorghiu-Dej” din București (fosta APACA, declarată santier național de muncă patriotică); Fabrica de încălțăminte „Janos Herbak” Cluj; Fabrica de strunguri „Iosif Ranghet” din Arad etc.etc., context în care a apărut și denumirea textilistei din Timisoara. Renunțarea la aceste denumiri de persoane a avut la origini o intimplare de tot hazul, dintr-o țară occidentală pe piața careia au reușit să patrundă unele produse de la fabrica „Gheorghe Gheorghiu Dej”, mai ales desuuri pentru femei. Într-o zi, fabricii din București i s-a returnat un întreg lot de produse cu specificația ironică a beneficiarului: „Nu putem vinde în magazinele noastre chiloti de damă cu marca imprimată pe ei «Gheorghe Gheorghiu Dej». Cum, necum, Dej a aflat de tarasenie, s-a făcut foc, apoi imaginându-și, probabil, cum arătau damele din occident cu chiloti și sutiene ce purta numele lui, s-a pornit pe un hohot de ris de era cit pe aici să se înece. Un ministru adjunct de la industria ușoară aflat într-o vizită la fabrica de confectii Oradea, unde mă aflam în documentare, și cu care am stat la o suetă în biroul directorului Maxim, ne-a povestit intimplarea cu mult umor, a ris și el de parca atunci auzise povestea, dar apoi ne-a spus că ordinul lui Dej a fost ferm: să dispară aceste denumiri. Și au dispărut.

Copyright © 1996-2004 Evenimentul Zilei Online.

[Inapoi la articol](#)

Procese politice menite sa-ti bage frica in oase (I)

Virgil Lazar
Duminica, 20 Iunie 2004

Memorii (16)

Anii '50 din secolul trecut au fost, poate, cei mai densi in ceea ce priveste procesele politice. Nu este vorba doar de procesele mari ca cele privindu-i pe Lucretiu Patrascanu, Vasile Luca, Ana Pauker etc., ci si de procese mai mici, folosite de regimul lui Dej si ca mijloc propagandistic menit a arata puterea dictaturii proletariului si, prin consecinte, a-ti bage frica in oase. Adica sa nu cumva sa cutezi. La aceste procese erau adusi din fabricii si institutii „oameni ai muncii” ca sa vada „adevarata fata a dusmanului de clasa” si , mai ales, sa ia aminte...

Pe la mijlocul anilor '50 la Timisoara s-a anuntat, din om in om, pe „linie de partid” convocarea unui mare numar de membri la un proces „public” ce urma sa aiba loc in sala „Electrica ” din zona Pietei Traian. Cum nu eram membru de partid, am incercat, la data anuntata, sa ma strecur in sala folosindu-ma de faptul ca eram coleg de bloc cu corespondenta „Scintei”, care era in sala si careia aveam sa-i transmit un mesaj de la Bucuresti. Legitimata de la „R.L.” mi-a slujit de „martor”, asa incit am fost lasat sa intru si n-am mai iesit cu toata vigilenta afisata de mai marii trupelor de securitate ce inconjurau sala procesului.

Procesul a dezvaluit, de fapt, modul in care a murit Ocsko Terezia despre care, pina atunci, nu se stia decit ca a fost trimisa in misiune ilegala de partid (Comunist) la Arad ,de unde a disparut fara urma in vara anului 1940. Dupa razboi ajungind la putere P.C.R., dupa alungarea grupului Anei Pauker din conducerea partidului, s-a reinceput prigoana impotriva fostilor legionari. Zic „reinceput”, amintind de faptul ca, initial, i-a urmarit si condamnat Antonescu dupa rebeliunea din ianuarie 1941.

Ce a reiesit la procesul mentionat mai sus?

Ca aceasta fata, de numai 19 ani, antrenata in miscarea comunista de tineret, muncitoare la fabrica textila din Piata Traian, a fost trimisa de partid cu un mesaj la Arad. Acolo, a primit misiunea sa se plimbe prin padurea din prejma garii unde urma sa o intilneasca reprezentanta organizatiei locale, care trebuia sa-i tina de urit pina seara cind urma sa o conduca la o casa conspirativa unde urma sa se tina o sedinta. La un moment dat, Terezia i-a cerut fetei care a intimpinat-o sa mearga in gara sa-i cumpere ceva de mincare. Fata respectiva i-a propus sa o insoteasca la ea acasa unde se afla si sora ei, utecista de asemenea, si unde pot servi o masa buna. Terezia, initial, n-a acceptat, dar la insistentele colegei de partid, a cedat si s-a dus. Acolo, spre mare sa stupeasca si spaima o astepta un ofiter al Sigurantei, ce se intretinea cordial cu sora insotitoare trimisei de la Timisoara. Din acel moment Ocsko Terezia a disparut definitiv, de parca a inghitit-o pamintul.

Dezlegarea enigmei

Interesant la acest proces a fost mai intii faptul ca regizorii lui nu s-au asteptat ca la insistentele in amanunte a procurorului de sedinta sa reiasa ca, de fapt, cele doua surorii de la Arad incalcind consemnul stabilit initial de partid si ducind-o pe Trezia acasa la ele, au tradat, predind-o direct Sigurantei. Murmurul dezaprobat din sala a pus in mare incurcatura instanta de judecata. Mai ales ca cele doua surori, pozind in foste ilegaliste, detineau la ora procesului functii in aparatul central al

Ministerului Industriei Usoare. Probabil ca tinind cont de functiile lor, anchetatorii din faza premergatoare procesului le-au menajat. Si acum atit ei cit si cele doua surori aveau sa plateasca scump, ceea ce le-a provocat lacrimi amare in timpul depozitiei lor.

Dezlegarea enigmei privind disparitia fara urme a Terezei avea sa vina din alta parte. Cercetind arhivele vremii, anchetatorii au constatat ca, in timpul disparitiei acestei fete, la Arad era chestorul politiei legionare, un oarecare medic pediatru C. L-au gasit la Sibiu, exercitindu-si profesia dupa ce mai scapase de un proces politic intentat ca fost legionar. Supus, probabil, unei anchete extrem de dure, cum numai anchetatorii comunisti stiau sa practice - cum am aflat ulterior de la fostii detinuti politici - a marturisit ca el, impreuna cu cumnatul sau R., pe atunci student la facultatea de agricultura din Timisoara, au luat-o in primire pe tinara textilista, intr-o duminica, ca sa se „distreze „fiind, ziceau ei, frumoasa. Au violat-o, au batut-o bestial si in cele din urma, fata a murit. Speriasi, au chemat un prieten, maistru la o scoala profesionala care avea un autoturism. L-au chemat cu masina, omul a venit, au invelit corpul fetei in covorul din birou care, pentru paza de la poarta, trebuia dus la curatat. Asa au scos din sediul chesturii, cadavrul fetei, aruncat apoi in Mures dupa ce i-au atirnat de git citeva pietre mari. La proces, medicul a fost adus pe targa, instanta explicind publicului ca a incercat sa se sinucida taindu-si venele. Era mai mult mort decit viu, vorbind soptit. Celalalt inculpat, era un om falnic, si detinuse, pina la proces, functia de vicepresedinte al sfatului popular regional Bihor.

Fabrica cu nume de fata

Pentru ca la proces cei inculpati in acest omor au declarat ca fata a refuzat sa-si spuna identitatea, nestiind, deci, pe cine anchetau, l-am intrebat intr-o pauza pe presedintele completului de judecata, cum s-a putut stabili ca cea omorita a fost Ocsko Terezia? Acesta mi-a aratat o mapa cu zeci de fotografii ale unor fete de aceeaasi virsta pe care, zicea, le-a pus pe masa, in fata celor implicati si ei au indicat-o pe Terezia fara ezitare desi trecusera de atunci atitia ani.

Ocsko Terezia, de loc din Dumbravita, sat din prejma Timisoarei, a fost trecuta de partid intre eroii clasei muncitoare, in jurul ei creindu-se un anumit cult: fotografia i-a fost pusa deasupra unei placi comemorative, iar fabrica i-a purtat numele in epoca comunista. Fratii ei au fost promovati in diferite functii in aparatul de stat si de partid. Lucru firesc in acele vremuri.

Copyright © 1996-2004 Evenimentul Zilei Online.

[Inapoi la articol](#)

Deportarea etnicilor germani - o drama umana de proportii

Virgil Lazar
Duminica, 06 Iunie 2004

Memorii(14)

Colonizarea germanilor in Romania a fost inceputa cu peste 850 de ani in urma, dar atestata documentar in 1191 printr-un act emis de la Roma. Colonistii germani au venit in mai multe valuri, cei dintii asezandu-se in satele de astazi Ighiu, Cricau si Ramos din judetul Hunedoara.

Satul meu, Laslea (judetul Sibiu), exclusiv german pina la mijlocul secolului al XIX-lea, s-a intemeiat gratie celui de al treilea val, in anul 1309, facind parte din scaunul Sighisoara, una dintre asezarile germane devenite, in timp, burguri prospere, mai ales ca era asezat in zona denumita „Fundus Regis”, adica Pamintul regal ce avea, pe atunci, centrul de greutate la Cincul Mare de pe Valea Hartibaciului. Satul a crescut si s-a dezvoltat de-a lungul timpului. Casele se alinau, umar la umar, fiind legate prin porti bolite, zidite, in care se incadreaza poarta propriu-zisa din lemn si portita, separata, cuprinsa tot intr-un cadru de caramida tencuita. Ca ca nu mai spun ca toate curtile erau pavate cu piatra de riu, ca si santurile de pe strazile principale. Scoala lor era cu etaj si cu orologiu care batea orele si sferturile de ora, auzindu-se desul de departe, pe hotarele inconjuratoare, ajutindu-i pe tarani sa se orienteze asupra timpului. Desigur, baza dezvoltarii comunei era agricultura. Pina la sfirsitul celui de al doilea razboi mondial, romanii formau in Laslea doar circa 50 de familii, sasii fiind in jur de 300 de familii. Se traia in buna intelegere si, deseori, chiar de intrajutorare, pina cind a venit razboiul.

Jale pe ulitele satului

Tin sa amintesc un eveniment petrecut recent in Laslea: dezvelirea in Ziua Eroilor a unui monument inchinat laslenilor care au cazut la datorie in cel de al doilea razboi mondial. Sint inscise pe placa de marmura 12 nume de romani si germani carora locuitorii de astazi ai satului le-a adus prinosul lor de recunostinta, gratie initiativei primarului Iulian Lazar si a intregului consiliu local. Ei bine, dintr-o monografie aparuta in Germania in ingrijirea unor fii ai Laslei, sotii Sailer, Georg si Wiltrud, fosti multi ani dascali in sat, printre primii ostasi ai armatei romane care au cazut la datorie in luptele pentru eliberarea orasului Odessa, au fost si doi sasi de aici: Johann Thalmann si Johann Homm. Au luptat pentru patria lor adoptiva.

S-a terminat razboiul si o lovitura de trasnet a venit peste populatia germana din Romania: deportarea in URSS.

Ianuarie 1945. Prin Nota 031 din 6 ianuarie a Comisiei Aliate de Control pentru Romania, „eliberatorii” aveau sa aduca alta jale mare peste sat, pe linga ce adusa de mortii de pe front: deportarea populatiei germane in Rusia, in lagare de munca, fiind vizati barbatii intre 17 - 45 de ani, si femeile intre 18 - 30 de ani. Cred ca deportarea, inceputa in noaptea de 10 - 11 ianuarie si incheiata in 16 ianuarie 1945, a fost mai cumplita decit razboiul. Pentru ca in razboi au mers de regula barbati, se cunostea inamicul, stiau cu cine se lupta. In aceasta deportare venita ca o razbunare crunta, omul se putea astepta la orice. Si in primul rind la o munca istovitoare, de regula in adincul minelor din Dombas, intr-un stat in care foametea cauzata de razboi era generalizata, unde nu existau locuinte, iar bolile te pindeau la tot pasul. In momentul acela de mijloc de ianuarie, mai exact spus in 14, intregul meu sat, Laslea, a fost zguduit de drama prin care trecea etnia germana. Aveam pe atunci 13 ani si jumătate si tristul eveniment mi-a ramas, si cred ca-mi va ramine pina la moarte, adinc imprimat pe

retina ochilor si incrustat in memorie. Pentru ca nu se poate descrie in cuvinte tragedia unui sat inlacrimat, sfasiat de strigatele de disperare si gemete, ca dupa o mare catastrofa naturala. O catastrofa savirsita de oameni impotriva altor oameni.

Vedeam femei si barbati, unii inca adolescenti, altii maturi, cum erau dusi sub escorta jandarmilor spre locul de imbarcare, am auzit, gara Danes la 5 km de Laslea, si de aici spre URSS, zavoriti in vagoane de marfa, sau bou-vagon cum erau denumite atunci, inghesuiti cite 40 de insi. Erau paziti, spuneau cei care i-au insotit pina la statia CFR, de soldati din NKVD, inarmati, postati la fiecare vagon. Am vazut copii luati in custodie de alte familii care nu erau supuse deportarii, barbati despartiti de sotii si pruncii lor, totul fiind dominat de o atmosfera apasatoare, de jale mare, cum spuneam.

Acesti oameni, 310 la numar numai din Laslea, erau dusi sa refaca URSS-ul distrus de razboi.

Si, din pacate, temerea lor s-a adeverit: unii au murit acolo, departe de pamintul natal si de familiile lor.

Cinismul ocupantilor

Deportarea etnicilor germani a constituit, de fapt, un mare abuz fata de normele de drept international. Presedintele Consiliului de Ministrii de atunci, generalul N. Radescu, declara intr-o nota trimisa comandamentelor aliate ca guvernul sau nu a aprobat si n-a fost consultat pentru un asemenea demers grav. De asemenea, guvernul SUA, alertat de oficialii sai de la Bucuresti, a declarat ca nu a fost instiintat de aceasta masura a guvernului sovietic, a dezaprobat-o si a promis interventii la Moscova. Acesta, cu toate ca Nota 031 la care m-am referit mai sus, era data in numele Comisiei Aliate de Control si a Inaltului Comandament. In schimb, prim-ministrul Marii Britanii, Winston Churchill, era de cu totul alta parere, declarind, intre altele: „Nu inteleg de ce rusii ar gresi ca 100.000 sau 150.000 din acesti oameni sa lucreze in subteranul lor. De asemenea trebuie sa tinem minte ca am promis sa lasam destinul Romaniei in mare masura in mina rusilor”.

Ca sa intelegem mai bine ce a insemnat aceasta deportare pentru etnia germana din tara noastra, Prof. univ. dr. Paul Philippi din Sibiu, preciza intr-un text: „Aproximativ 15 - 20% din persoanele de etnie germana ridicate din Romania au murit, ca urmare a efortului muncii silnice depuse si a lipsurilor indurate. Cei care au supravietuit si s-au intors acasa, marcati de aceasta deportare pe tot restul vietii si, in majoritatea lor bolnavi, s-au trezit ca aici, unde au vietuit generatii dupa generatii, 800 de ani, nu mai au nimic: li s-a luat pamintul, multi nu si-au primit nici casele inapoi, li s-au nationalizat intreprinderile sau micile ateliere, intr-un cuvint, au fost lasati practic muritori de foame”.

Iar ca incheiere a acestui capitol dureros din istoria Romaniei, la care am fost si eu martor ocular, sa mai spun ca in ajunul deportarii, cind oamenii s-au convins ca nu mai este nici un dubiu in privinta ei, unii din alte localitati, s-au sinucis. Culegind intr-un volum documentele legate de deportare, Hannelore Baier din Sibiu, arata, intre alte drame, si pe aceea a unor familii de intelectuali din acest oras ai caror membrii, parintii si copiii lor, s-au sinucis de teama deportarii si a despartirii membrilor ei. In memoria tuturor acestor victime sa le spunem si noi crestinescul: Dumnezeu sa-i ierte!

[Inapoi la articol](#)

Deportarea etnicilor germani o drama umana de proportii (II)

Virgil Lazar
Sambata, 12 Iunie 2004

Memorii (15)

Luind ca esantion satul Lalea, judetul Sibiu, a modului cum s-a desfasurat deportarea etnicilor germani in URSS, momentele dureroase din 14 ianuarie 1945 la care am fost martor ocular, cum am mai spus, voi continua prin a infatisa alte aspecte ale urmarilor acestei drame umane.

Ceea ce s-a intimplat in Laslea dupa deportarea sasilor, ca si in alte localitati cu populatie germana de altfel, este de asemenea greu de imaginat pentru cei care n-au trait clipele acelea. Satul a devenit un viespar uman, multi dintre cei saraci din populatia autohtona, in special rromii, doreau sa se aleaga cu ceva din casele ramase fara stapin. Intrau in case si luau tot ceea ce le era la indemina: mobila, albituri, vesela, instrumente muzicale, haine si incaltaminte etc. Animalele ramase in grajduri erau scoase in strada si disputate ca la talcioc, in gura mare, cu scandal si certuri, de multe ori degenerate in batai. Unii au procedat mai simplu: s-au mutat in casele respective.

Ocupati casele sasilor!

Autoritatile au facut eforturi disperate sa faca ordine, dar n-au razbit cu oamenii isterizati de atmosfera de razboi, de foamete si saracie.

S-a lansat atunci ideea care a strabatut ca fulgerul prin sat: „Sa ne mutam toti in casele sasilor ca astia nu se mai intorc”. Iar de la vorba la fapta n-a trecut multa vreme, ipoteza inducand in populatie dorinta de a se instala in locuinte mai aratoase si mai functionale decit a majoritatii locuitorilor romani si, desigur, rromi. Mai ales in materie de utilitati gospodaresti: curti pietruite, doua suri pentru furaje, grajduri spatuoase, fintini, ateliere diverse, poduri spatuoase etc. A fost destul sa se mute prima familie de romani de pe „ulita romaneasca” pentru ca sa asistam la o adevarata intrecere pentru casele cele mai aratoase. Alexandru Aron, un tinar bine vazut in sat, scapat ca prin minune din razboi, s-a mutat in casele mari ale lui Rether, vis-a-vis de biserica germana ,dupa ce s-a casatorit cu Sofica din Axente Sever in acel an, 1945. S-au mutat apoi, imediat Tomita Dop, Ilarie Oprea si Axente Savu, proaspat casatorit si el cu Maria din Danes. Astfel ca ulita saseasca, numita cindva cu mindrie pentru latimea si aspectul ei civilizat - cu trotuare pietruite, santuri de asemenea, cu taluzurile pietruite, pomi si straturi de flori pe alocuri etc.

La loc comanda

„Kaiser Strasse”, adica strada imparatului, a devenit o zona cu populatie amestecata de romani, rromi si germanii care au fost scutiti de deportare. La care s-au adaugat, dupa un an-doi si asa zisii „colonisti”, moti veniti din zona Apusenilor atrasi de posibilitatea unui rost mult mai favorabil traiului decit in regiunea muntoasa de unde au plecat. Alti locuitori de pe „ulita romaneasca” insa nu s-au incumetat sa se mute in casele sasilor, au rezistat tentatiei, cu toate ca se faceau presiuni asupra lor atit de catre cei dusi pe ulita saseasca, cit si de catre autoritati „ca sa nu cada toate casele in mina tiganilor” se afirma raspicat de primar, notar si seful de post. Familia mea a fost una dintre cele care au ezitat si stiu cite certuri n-au fost in casa. din aceasta pricina, tata inclinind sa cedeze din pricina autoritatilor, iar mama – care s-a chinuit si a ridicat casa in timpul razboiului cind tata era concentrat - nici nu vroia

sa auda. Si nu ne-am mutat. Si bine au facut parintii mei pentru ca s-a zvonit, in al patrulea an de la deportare ca sasii se intorc acasa in anul urmator. Zvonul i-a pus pe jar pe cei mutati, astfel ca, treptat, treptat s-au reintors la casele lor, lasind fondul locativ liber. Gest facut chiar si de romi.

Sasii si agricultura socialista

Intorsi acasa din minele rusesti, si sasii din Laslea s-au gasit, din punct de vedere material complet descoperiti. Pamintul pe care l-au avut a fost impartit localnicilor in virtutea reformei agrare infaptuita de guvernul Groza incepind cu martie 1945. Dar intimplarea a facut ca Laslea sa intre in vizorul PMR privind infiintarea primelor gospodarii agricole colective, dupa modelul colhozurilor sovietice si, deci, sa faca parte din lotul celor cinci unitati de aceste fel organizate in 24 iulie 1949, forma de munca socialista in care, la inaugurare, cu surle si trimbite specifice comunismului, au intrat 66 de familii. Reveniti in sat, sasii, de voie de nevoie, au batut la portile GAC-ului unde au fost primiti cei care aveau animale. Ceilalti s-au indreptat spre fermele de stat infiintate, paralel cu GAC-ul, luind fiinta apoi, in timp, o mare gospodarie agricola de stat unde sasii si-au gasit locuri de munca pe masura priceperii si harnicieii lor. Se va observa ca nu spun vorbe de circumstanta daca voi arata ca in Laslea interbelica sasii aveau tractoare; ca aici s-a introdus timpuriu masina de semanat cereale; si ca platformele lor de ingrasaminte naturale erau model de igiena si amenajare. Iata de ce directorii isteti ce s-au succedat la IAS Laslea au stiut sa-i foloseasca la cele mai calificate munci agricole, in vii, in legumicultura, in plantatiile de hamei care au fost infiintate. Iar la CAP, in plantatiile de pomi, zootehnie, dar mai ales in ateliere sau pe masinile agricole unde erau asi.

Reintoarcerea din deportare a facut si intia mare bresa in rindurile populatiei de etnie germana din tara noastra. Pentru ca, la eliberare, sovietici n-au prea tinut cont de unde ai fost dus in URSS si, la plecare, auzind ca esti german de trimetea obligatoriu in Germania. Acestia, alaturi de sasii care au luptat in armata germana si au supravietuit razboiului cazind in zonele de ocupatie ale aliatilor, au constituit prima punte importanta al emigrarii germanilor din tara noastra. S-au luptat cu regimurile comuniste, mai intii pentru reintregirea familiei, apoi totul a luat aspectul bulgarelui de zapada pina la situatia de astazi cind numarul germanilor este foarte mic, in Laslea, din circa 300 familii in perioada interbelica, mai fiind astazi citeva familii. Legat de acest fenomen, intr-un fel dureros si el, inchei reproducind un schimb de scrisori in versuri, aflate la Laslea, dintre o tinara sasoaica, Erika si octogenarul Pavel Savu. Erika: „Vor trece vinturi pustiitoare peste lume/Si vom uita unii de altii, si nu ne vom mai sti pe nume/Dar undeva sclipind curata va ramine o amintire,/Din clipa cind, plecind, am plins la despartire”. Iata acum si raspunsul lui Pavel Savu: „Privind in departare, privind mereu spre noi/Vedeti plingind pamintul si satul dupa voi/Si casele si dealurile toate se-ndreapta spre Timnava,/Se-ndreapta separate/Va cheama, inapoi”.

Nostalgia dupa sasii plecati este inca puternica in Laslea. Am putut-o constata chiar in vara acestui an, 2004.

Copyright © 1996-2004 Evenimentul Zilei Online.

[Inapoi la articol](#)

Paranoia ceausista a economiilor aberante

EzT

Duminica, 30 Mai 2004

Memorii (13)

Cei care au trait in „epoca de aur” isi amintesc, desigur, de paranoia ceausista a economiilor aberante care, de fapt, au pus tara pe butuci. Aceasta goana dupa economii in toate domeniile si cu orice pret, motivata politic cu plata datoriei externe, a culminat, dupa cum se stie, cu un act unic in istoria mondiala a relatiilor externe: denuntarea unilaterală de catre Romania a „clauzei natiunii cele mai favorizate” pe care ne-a acordat-o SUA dupa lungi interventii diplomatice ale lui Ceausescu. Acest demers aberant avea la baza teama dictatorului de a i se impune tot felul de cereri legate de drepturile omului, care in Romania erau incalcate zi de zi, fara oprelisti. Ceausescu se vroia „idepedent”.

Citeva aspecte privitoare la situatii absurde si la pierderile generate in realitate de aceste „economii”, vor fi cred convingatoare.

Pe la inceputul anilor '60, la Oradea s-a inceput constructia unuia dintre cele mai mari complexe de sere din Romania, cu o suprafata acoperita de circa 100 hectare. Ratiunea infiintarii lor avea un fundament economic solid: apropierea de pietele occidentale permitea transportul legumelor, in asa fel incit ele puteau ajunge proaspete la consumatori din Austria si Germania. Era vorba, mai ales, de rosii obtinute intr-un prim ciclu de iarna, cind preturile la Viena etc., erau mari si, pe atunci, fapt important, marfa se platea in valuta forte. Al doilea argument trainic, care a determinat hotarirea constructiei lor la Oradea, pe platforma de vest, adica pe soseaua ce duce la Bors, l-a constituit agentul termic furnizat de termocentrala din aceeasi zona. Este vorba despre aburii produsi pentru invirtirea generatoarelor de curent electric, dupa care luau drumul... atmosferei. Ei bine, printr-un proiect ingenios, aburii trebuiau sa incalzeasca cartierul de locuinte Rogerius, apoi urmau sa fie folositi in alte nevoi tehnologice ale fabricilor aliniate pe platforma, incheindu-si acest periplu la sere unde erau pusi sa produca legume si zarzavaturi extratimpurii. O data terminate constructiile planificate in zona, deci inclusiv serele, primele semne pareau bune. Proiectul parea viabil. Pina ce s-a intrat in campania dura de economii si din piatra seca, daca s-ar fi putut.

Ma suna disperat directorul Peteanu de la sere si ma roaga insistent sa merg acolo pentru o situatie grava pentru indreptarea careia - zicea el - numai presa mai poate face ceva. M-am deplasat urgent la Oradea si, recunosc, prin cele relatate, ing. Peteanu m-a facut mat. Pe scurt, directiva pentru economii a dictatorului a fost impusa de organele locale de partid si Termocentralei 1 din Oradea, care n-a avut incotro si a inchis robinetul de aburi, lasati liberi in atmosfera. Consecinta: nu se mai puteau obtine doua recolte pe an si mai ales, nu se mai produceau rosii extratimpurii pierzindu-se sume considerabile in valuta forte, dupa care, pe de alta parte, dictatorul „plungea” pe toate drumurile. Nu au aprobat, cei in drept, serelor nici macar o suma infima de circa 20 de dolari SUA, din care sa cumpere un insecticid. Aceasta „economie” i-a pus pe oamenii de aici sa-si valorifice intreaga munca depusa pentru productia respectiva doar ca furaje pentru animale. Si totusi si in acest context special de „stare de necesitate”, mafia din PCR se manifesta nestinjenit. De la serele, pe atunci denumite „30 Decembrie” de linga Bucuresti, s-au trimis autocamioane cu rosii extratimpurii pentru Austria, care aici, la serele din Oradea trebuiau din nou selectate deoarece multe se stricau pe drum. Ceea ce nu corespundea pentru export trebuia livrat magazinelor din zona si vindut cit mai rapid tot in beneficiul celor de linga Bucuresti. N-am inteles imediat de ce cei de acolo puteau produce asemenea rosii extratimpurii, de ce aveau valuta pentru castravetii lor si oradenii ba. Dar directorul Peteanu m-a

lamurit sa stiu in ce joc intru: directoarea serelor de linga Bucuresti era fiica secretarului CC al PCR cu agricultura, nimeni altul decit cumnatul „tovarasului”. Adica ing. Barbulescu. „Ce facem, in cest caz ?” m-a interpellat Peteanu. „Simplu. Fiind maritata, ne facem ca nu stim a cui fiica este ca sa nu scota articolul cineva din redactie”. Si a aparut cu scandalurile de rigoare, Barbulescu avind pretentia sa ma prezint la el. I-am transmis ca pot merge doar cu aprobarea redactorului-sef, deoarece eu nu sint mandatat sa port discutii cu organele centrale fara aprobarea sefului. Stiindu-se cu musca pe caciula, a lasat-o moarta.

O alta fateta a prostiei lui Ceausescu

In aceeași perioada,(anii '80) iarna, am intrat, in drum spre Dej, la fabrica de sticla din Gherla. Am intrat la directorul M. si la intrebarea clasica „cum stati?” mi-a raspuns morocanos: „Prost. Mai prost nici ca se poate!” Nu insist, dar las sa-mi scape, asa ,intr-o doara o intrebare la care-i stiam raspunsul: „gazul?”... Raspunse in doi peri: „Da, gazul”. Ma gindeam sa plec, sa nu-l mai bat si eu la cap, cind, deodata imi intinse niste hirtii care le avea pe birou, in fata lui. Tocmai am calculat cit pierdem noi si cit pierde intreaga industrie a sticlariei din cauza presiunii reduse a gazului metan. „Uitati aici, sume de ordinul miliardelor. O sarja de sticla, care sa zicem ca are nevoie de citeva ore sa stea in cuptor, sta de doua si trei ori mai mult. Plus ca o coacere neuniforma duce la rebuturi de peste 50 la suta. Oare cum de nimeni nu-i sesizeaza adevarul ca presiunea scazuta la gazul metan si caloriile mici prin insuflarea unui mare volum de aer, duc la economii aparente. Pierderile reale le-ati vazut! V-am aratat toate acestea, mai mult pentru dvs. Caci stiu ca nu le puteti aborda in ziar. E o tema tabu”.

Teoretic, avea dreptate omul: era o tema tabu. Dar ideea ca totusi, cu putina viclenie, tema s-ar putea ataca, a inceput sa ma obsedeze. L-am sunat pe adjunctul redactorului-sef cu problemele economice, ing. C. Vranceanu si m-am sfatuit cu el. A stat putin pe ginduri dupa care mi-a zis: „Am gasit solutia. Tu transmise articolul si lasa restul pe mine; vom face totul cit mai partinic”. Ultima fraza a fost, desigur, pentru cei ce ascultau pe fir, conform obiceiului in comunism. L-am transmis si a aparut cu titlul mare. Viclenia a constatat intr-un citat dintr-una din cuvintarile cele mai la zi ale dictatorului in care se referea ferm la calitate, „veriga hotaritoare pentru industria romaneasca”. Dupa care, un comentariu de introducere la articolul meu spunea ca, in materie de gaz metan, indicatorii de baza ai calitatii sint presiunea si caloriile... Apoi curgea textul cu argumentele constatate la Gherla si extrapolările pentru intreaga industrie a sticlariei, asa cum le-a calculat directorul fabricii. Scandalul a fost la nivelul prim-ministrului, dar nici el n-a mers mai departe, chiar daca „tovarasul” spusese ca...

Investitii camuflete

Politica aberanta de economii promovata de partid si de stat si accentuata in ani '70 – '80, i-a pus pe cei care conduceau unele orase sa camufleze unele investitii de care erau siguri ca oficialitatile centrale nu le-ar fi aprobat. Asa s-a intimplat si cu Institutul Inimii din Cluj-Napoca care, initial, era dat in acte ca fiind... bloc de garsoniere. Pasajul subteran de la gara, din acelasi oras facea parte dintr-un complex de canalizari etc. Am fost martorul unei discutii din comitetul executiv al sfatului popular al judetului Sibiu din anii '75 – '80, cind oficialitatile, delegatii arhitectilor si constructorilor trebuiau sa mearga cu macheta de sistematizare la Ceausescu pentru aprobarea ei. Ei bine, la un moment dat, Richard Winter, prim-secretar al comitetului judetean PCR a sarit ca ars, a luat bagheta din mina unui arhitect care dadea explicatiile celor de fata si i-a apostrofat dur: „Nu sinteti intregi la minte! Cum puteti lasa pe macheta viitoarelor cartiere ale Sibiului hipodromul?!” Cineva incerca sa-l convinga ca este vorba despre un hipodrom de talie internationala, pe care se organizau periodic concursuri intre tarile din Balcani, in special, si ca desfiintarea lui ar fi o mare paguba pentru sibieni si Transilvania in general. Winter a ris minzeste si a clarificat lucrurile intr-o maniera ce i-a inghetat pe toti: „Pai, tocmai asta-i buba. Daca-l lasam pe macheta, «tovarasul» o sa-i traga una cu bagheta dinsului de o sa zboare cit colo. A mai facut-o si cu altii de umblau presedintii de judet pe sub masa sa adune piesele machetelor

imprastiate de dinsul. Asa ca, pina miine, in locul hipodromului sa puneti macheta unor blocuri si toate vor fi bune. Apoi, in timp, mai vedem noi...” Asa a fost salvat hipodromul international din Sibiu, mintindu-l pe Ceausescu. Dar pentru acesta iti trebuia curaj si, in eventualitatea descoperirii, argumente solide de motivatie pentru devierea unor investitii. De regula insa, asemenea fapte se soldau cu destituirea din functie si trimiterea, dupa caz, fie la „munca de jos”, fie la pensie. Au patit-o destui prim-secretari. Inclusiv cel de la Cluj, Stefan Mocuta, sau I. Telescu de la Timisoara, care a avut curajul sa se ia „in gura” cu savanta analfabeta pentru amplasarea unui combinat chimic.

Copyright © 1996-2004 Evenimentul Zilei Online.

[Înapoi la articol](#)

Romania socialista

Virgil Lazar
Duminica, 23 Mai 2004

De la stahanovism la furturile in masa

Memorii (12)

Imediat dupa nationalizarea principalelor mijloace de productie, de la 11 iunie 1948, partidul comunist cauta solutii pentru a-i determina pe muncitori la eforturi sustinute in vederea depasirilor de plan preconizate in fiecare cincinal. In acest scop, inspirindu-se din miscarea stahanovista din URSS, unde un zidar pe nume Stahanov s-a angajat cu brigada lui sa realizeze citeva norme zilnic, partidul a implementat metoda si in industria romaneasca.

Astfel, a aparut miscarea stahanovista din minerit, brigada lui Ludovic Bartha din Valea Jiului a fost luata in brate de ziare, radio, studioul de documentare „Al. Sahia” si infatisata zi de zi, sub diferite aspecte de munca si familiale, devenind de fapt vedeta epocii. Apoi, asemenea vedete s-au lansat in toate ramurile industriale: in constructia de masini au aparut strungarii Vasilache de la Ploiesti si Stefan Kovacs de la „Electromotor” Timisoara, in siderurgie, Stefan Benea de la Resita, o textilista de la UTA Arad etc. Aproape zilnic trebuia sa le urmarim performantele si sa le relatam in ziar, asa incit pe multi i-am cunoscut personal si unele intimplari merita povestite.

Un strungar stahanovist care sta... cocotat pe o lada

Daca Vasilache de la Ploiesti isi dramuia fiecare minut sa poata depasi norma la cota la care s-a angajat punindu-si pe strung o pancarta pe care scria cu majuscule „Nu ma tineti de vorba! Sint in intrecere socialista”, Stefan Kovacs de la „Electromotor” Timisoara a gasit o solutie mai ingenioasa. Astfel ca, intr-o zi cind redactorul-sef al R.L., filosoful Marcel Breazu, a venit special la Timisoara sa-l vada, l-am condus la fabrica, am intrat in hala si un maistru ni l-a aratat pe Stefan Kovacs. Sedea cocotat pe o lada si urmarea modul in care strunjea masina lui. Tovarasul Breazu a ramas, initial, dezamagit ca nu vede un om pus pe munca, eventual, transpirat de efort. Nimic din toate acestea. Vede un om care, la prima impresie, parea ca trage chiulul. Abia dupa o discutie mai indelungata a aflat ca Pista si-a pus in joc inteligenta si nu muschii. Pe scurt, el a conceput un dispozitiv cu ajutorul caruia a montat trei cutite care strunjeau trei straturi la o singura cursa de pe tija aflata in lucru. Cu alte cuvinte, el sezing pe lada, indeplinea trei norme zilnic. Deci el cistiga lunar trei salarii, plus ca inovatia lui putea fi folosita sase luni, dupa care i se modifica norma in raport cu efectul dispozitivului conceput de el. Dar trebuie sa spun ca masa de muncitori nu iubeau stahanovismul si faceau totul sa-i saboteze pe cei ce s-au angajat in asemenea curse contra cronometru. Muncitorii erau sperati ca, dupa un timp, toate normele urmau sa fie ridicate la nivelul atins de stahanovisti. Aceasta s-a si intimplat, supunidu-li-se: „daca ala poate, trebuie sa puteti si voi”. Urmarind destinul stahanovistilor, pot spune ca unora li s-a pretat a fi fost cap de pod in aceasta miscare: au fost numiti directori, activisti de partid, Stefan Kovacs, de exemplu, a ajuns deputat in Marea Adunare Nationala, Stefan Benea, furnalistul de la Resita, „Erou al Muncii Socialiste” etc. Acesta inasa a sfirsit-o spinzurindu-se, beat fiind, de clanta de la usa, dupa o cearta dura cu sotia. Nu as fi amintit acest amanunt trist daca el nu ar fi fost legat si de o intimplare stupida cum numai in gazetarie se poate petrece. Un scriitor in voga, care traieste si astazi, lucrind in acei ani pentru „Contemporanul”, i-a luat lui Benea un interviu de o pagina, care a aparut la mult timp dupa moartea lui sub titlul „Eroul de la Resita”. S-a facut mult haz de acest interviu cu un... mort.

Intrecerea socialista, o mistificare cu multe fete

De stahanovism s-a trecut la intrecerea socialista pe ramuri de activitate. Se alegea o fabrica etalon ce lansa chemarea, dupa care toate celelalte trebuiau sa raspunda insirind pagini intregi de angajamente. Presa arata in acele zile ca un buletin pe care de fapt nu-l citea nimeni. Cind incepea publicarea lor, noi, ziaristii din provincie, intram intr-un adevarat concediu platit; fapt ce se mai repeta si in cazul vizitelor de lucru ale cuplului dictator ceausist, cind ziarele erau pline de cuvintarea „tovarasului” si reportajul vizitei elaborat de o echipa anume aleasa numai din redactori de la „Scinteia” si „Agerpress”. Aceste „chemari” si raspunsurile la ele ii scoteau din sarite chiar si pe sefii redactiilor. I-am auzit pe Octavian Paler, pe vremea cind era redactor-sef la R.L., tocmindu-se cu Dumitru Popescu, zis si „Dumnezeu”, pe atunci secretar al CC al PMR, care-i cerea sa publice, intr-un numar-doua, circa 40 de chemari si raspunsurile la ele. Paler, nervos i-a replicat: „S-o crezi tu ca eu imi omor cititorii”. Mi-am dat seama ca, fiind in asemenea relatii cu bossul comunist al presei si propagandei, se va tine de cuvint. Si s-a tinut.

Intregerile se soldau cu „Steagul rosu” pe ramura sau tara, cu mese copioase si premii substantiale. Ceea ce determina o vie activitate de culise, pile, rugaminti, sa fie promovata o anumita fabrica, toata lumea apela la toata lumea, inclusiv la presa sa faca atmosfera „pozitiva” in jurul unei fabrici preferate. Motiv de curtare intensa a ziaristilor. Numai ca, in plina campanie festivista de inceput de an si inminarea de „Steaguri rosii”, din perioada anilor '50, secolul trecut, desigur, m-a sunat un muncitor de la intreprinderea fanion „Strungul” din Arad si m-a rugat insistent sa merg cu un aparat foto sa-mi arate rezultatul intregerii socialiste din fabrica lor fruntasa. M-am deplasat acolo extrem de curios si l-am gasit pe omul meu asteptindu-ma in locul stabilit. M-a condus apoi intr-o hala nefolosita unde mi-a aratata o stiva uriasa de batiuri de strung - corpul turnat al viitoarelor strunguri - pe care scria cu creta, pe verticala, cu litere majuscule „rebut”. Au scris pe ele sa nu cumva, la montaj, sa fie luate de bune. Milioane aruncate. I-am plesnit in plin in ziar, directorul, un individ foarte orgolios, a reclamat peste tot, dar degeaba: faptele erau fapte. Curios pentru mine a fost ca un asemenea material incendiar despre o unitate considerata fanion n-a fost scos de cenzura, si ca cei cu ocheanul si lupta de la CC n-au sarit ca arsi, cum faceau de obicei. Apoi presa a dezvaluit, treptat, si alte fatete ale acestei intregeri formale, patronate de syndicate care erau, se stie, „cureaua de transmisie” dintre clasa muncitoare si partid. Chiar si la Cluj am intilnit asemenea fenomene cind pentru valorificarea productiei pe stoc rezultata din intrecere directorii se rugau de colegii lor din alte unitati sa cumpere produsele, chiar daca nu le trebuie, sa poata plati salariile. Un asemenea fenomen am intilnit chiar la o unitate de inalta tehnologie care fabrica masini de rectificat intr-un numar ce depasea posibilitatea de desfacere in tara. De altfel, din acea epoca a aparut „deviza”: „ziua trece, leafa merge, noi cu drag muncim”. Apartine creatiei soferului poet Liviu M. de la Sfatul Popular regional Bihor, de la care a fost preluata de ziarista Viorica Ceorbagiu de la R.L. si folosita ca subtitlul intr-o ancheta acida publicata fara restrictii. Cum tot ea a lansat, gratie aceluiasi poet-muncitor, „deviza” ce satiriza birocratia din agricultura socialista „doi cu sapa, cinci cu mapa”. A mers si aceasta. Cu precizarea ca asemenea poante puteau aparea numai in R.L. ca un argument de „libertate” de care se bucura o anumita parte a presei in Romania comunista. Dar aceasta libertate aparenta a mers pina cind „coana mare” s-a urcat in copac, de unde a cerut, de mai multe ori, desfiintarea acestui ziar al „micii burghezii”. Dar n-a tinut.

Copyright © 1996-2004 Evenimentul Zilei Online.

[Inapoi la articol](#)

Schimburi de experienta ad-hoc

Virgil Lazar
Duminica, 09 Mai 2004

Ziaristii germani si „invatamintele” lor

MEMORII (11)

La citiva ani dupa consfatuirea partidelor comuniste si muncitoresti de la Moscova, de la sfirsitul anilor '50, consfatuire in cadrul careia a izbucnit scandalul dintre Partidul Comunist Chinez si Partidul Comunist al URSS pe tema concentrarii excesive a coordonarii comuniste de catre sovietici, a sosit la Sibiu un ziarist de la o agentie de stiri din R.F.G. Era de acum un senior al presei din RFG, un domn care a dorit sa vada acest oras de unde se trageau, spunea el, parintii sai.

Richard Winter, care era presedintele Consiliului Popular Judetean si prim-secretar al judetenei PCR, l-a sunat pe colegul meu Bock, de la Neuer Weg - cu care imparteam spatiul de subredactie -, invitandu-l sa-l ia in primire pe ziaristul german si sa-l conduca prin oras, sa-l prezinte reprezentantilor comunitatii sasesti etc.”. „Cu acest prilej, glumea Winter, faceti si voi un schimb de experienta; ziaristi din est cu cei din vest, ha, ha, ha”. Numai ca in cele din urma, chiar ca intilnirea s-a constituit intr-un „schimb de experienta”, in cursul careia, ziaristul din est a fost facut mat de bafta si intimplarea in care a fost actor principal ziaristul german...

In ziua consfatuirii amintite de la Moscova, si ziaristul acreditat acolo de agentia la care lucra s-a prezentat la Sala Congreselor de la Kremlin. I s-au verificat actele, invitatia, apoi, totul fiind in regula a fost trimis la locul alocat. Insa nu s-a asezat omul bine pe scaun ca aude, deodata, in difuzor un comunicat al organizatorilor: toti ziaristii occidentali mai au nevoie de o viza. Drept pentru care au fost invitati la camera X. S-au dus, si acolo li s-a spus ca nu pot primi accesul in sala. Asa ca ziaristii occidentali au ramas cu ochii in soare, cum se spune. Dar neamtul nostru a fost...neamt si, om practic, s-a dus ata la Ambasada chineza unde, fara multa introducere, a solicitat o copie dupa cuvintarea reprezentantului PC Chinez. Spre surprinderea lui, oficialul chinez care l-a primit, l-a condus intr-o sala unde, pe o masa lunga, se aflau copii in toate limbile de mare circulatie. Ziaristul german a luat din fiecare cite un exemplar si le-a transmis imediat prin telex agentiei sale; care l-a rindul ei le-a raspindit in lume. Ei bine, ziaristul german a fost rasplatit de patron cu o prima de ...500.000 DM. Deh! Capitalismul in descompunere!

Dar asta n-a fost totul. Patronul i-a cerut si o fotografie de scandal din cadrul Consfatuirii. Ei, acum e acum! Neamtul a dat un telefon discret unui fotoreporter de la „Pravda” pe care-l cunostea si-l cultiva, cu toate ca-i ghicea epoletii de sub camasa. I-a dat o intilnire urgenta „doar de un minut”, stiindu-l foarte ocupat. Intilnirea a avut loc si tranzactia a fost gata. Ziaristul german, om de onoare, nu a vrut sa ne spuna valoarea sumei si nici macar faptul ca a dat spaga. Iar fotoreporterul sovietic, de asemenea, om de cuvint, i-a adus poza in timp util. O fotografie istorica in felul ei: fotoreporterul surprinse, dintr-un unghi bine ales, momentul in care reprezentantul PC Chinez isi expunea la tribuna un punct de vedere foarte critic la adresa URSS, iar delegatia sovietica si cele ale tarilor satelit erau intoarse cu spatele la vorbitor...De cuvint a fost si patronul agentiei care i-a mai transferat in contul ziaristului alte 500.000 de DM. Capitalism, ce mai! Astfel ca „schimbul de experienta” a fost un moment reusit lasindu-ne, pe cei care am aflat de la colegul nostru sas bafta germanului ajuns milionar intr-o zi, cu gura cascata de uimire! Gindul ne-a dus la modul meschin in care ar fi fost rasplatit unul de-al nostru in cazul ca ar fi avut o atare initiativa gazetareasca. Eventual, o felicitare din partea sefului de redactie si... cam atit. Pentru ca, nu-i asa „e de datoria voastra, tovarasi, sa...”

Intimplari cu un alt ziarist din Germania comunista

Cum orasele romanesti unde locuiau multi etnici germani, Sibiu, Sighisoara, Timisoara intrau, de regula, in protocolul vizitelor ziaristilor din cele doua Germanii, in cadrul schimburilor reciproce pe care si R.L. le avea cu ziare din tarile respective. Asa incit, frecvent mi se trimiteau de la Bucuresti astfel de oaspeti de care trebuia sa ma ocup zile intregi - cazare, obiective de vizitat, intilniri cu personalitati pe care doreau sa le intilneasca, masa etc. - fiind degrevat de sarcini redactionale pe perioada respectiva. In acest context, la Timisoara fiind, am fost anuntat de vizita unui ziarist din R.D.G., care venea sa se documenteze in vederea elaborarii unei carti despre Romania. Dar atentie, mi s-a spus, vine cu sotia si doi copii mici, care ar dori sa ramina in oras cit timp sotul cutreiera tara. Iar ca o incurajare, avind in vedere eventualele cheltuieli pe care o sa le am, personal, s-a precizat incurajator: „in acest schimb mergi tu in R.D.G.”....„Bine-i si asa!”, am zis fericit, recunosc, ca o sa ies si eu din tara.

A venit acum „tovarasul” Hoffman, s-a documentat cit s-a documentat, umblind amindoi cu un „Trabant” prin tara. Apoi, m-a rugat sa-l duc pe cel mai inalt munte unde ar putea urca cu aceasta masinuta cu motor in doi timpi, pe care sovieticii o ciufuleau „malincaia bizdigania tir-tir, n-a ulita” adica, mica bizdiganie care face tir-tir pe ulita. Am urcat, deci, pe Semenice, varianta prin Caransebes, cu panta mult mai line decit cele ce faceau accesul din Resita. Iar o data ajunsi pe Semenice, a facut tot posibilul sa urce masinuta pe o mare piatra uriasa, dupa care, a fotografiat-o si, in final, a luat declaratii scrise de la turisti si seful ocolului silvic privind altitudinea la care se afla statiunea si, desigur, masina. Secretul acestui demers l-am aflat la coborire: fotografia si marturiile vor intra in cartea de reclama si catalogul masinii, drept pentru care va primi cadou un motor nou de schimb. Am inteles ca acest neamt, de origine din Banat, traind tot intr-o tara comunista, practica metode specifice sistemului. Numai ca la noi nici acest barter n-ar fi mers .Tot despre acest ziarist am mai aflat ca, lucrind la postul de radio Bucuresti, in momentul in care si-a anuntat casatoria cu o cetateana straina, l-au dat afara din UTC si, desigur, din serviciu. Ca apoi ,sa cada bomba: „straina” era fiica ambasadorului R.D.G. din Bucuresti. Ce a urmat, pentru politrucii zelosi, nu-i cazul sa mai explic.

In ceea ce priveste plecarea mea in R.D.G, in cadrul schimbului de care am amintit, nici poveste. Nimeni nu mi-a mai spus nimic. Dar intimplarea a facut ca, dupa vreo doi ani, sa ma intilnesc cu Hoffman pe aeroportul Otopeni, care si-a exprimat parerea de rau ca eu, fiind bolnav, nu am putut da curs invitatiei ziarului sau de a merge in R.D.G. I-am multumit de chemare si venind la redactie am verificat dosarul cu corespondenta telex din perioada respectiva. Intr-adevar, am gasit si chemarea si raspunsul care suna aproximativ asa: „Deoarece tov. V. L. este bolnav, vine tovarasul...; adica secretarul de partid din redactie. Practica comunista in cel mai pur stil. Dar am facut scandal si de atunci, de teama ca n-o sa ma mai ocup de oaspeti de peste hotare care vin la redactie si vor sa viziteze judetele in care am fost acreditat corespondent, am beneficiat de neasteptat de numeroase deplasari in lume. Despre acestea, in alte texte din ciclul acestor memorii... Cit despre Hoffman, sa mai spun ca la plecare l-am condus pina la granita. Nu insa fara a face un popas la CAP din Sintana, unde presedintele Teodor Goina i-a dat, „ca amintire” o damigeană cu tuica de ciresă, una cu vin si o piine cit roata carului. Hoffman, bucuros de un asemenea „trofeu” mi-a spus ca daca ar candida, cu o asa sarsana ar cistiga alegerile in RDG. Marturii ale modului in care mergeau lucrurile si acolo...De altfel, si alti delegati din Occident, in momentul in care erau dusi in cramele de protocol ale partidului, vedeau totul in roz, admirind sistemul comunist. Mai ales intelectualii francezi de stinga cadeau in aceste capcane.

[Inapoi la articol](#)

In comunism, practica te omora

Virgil Lazar
Duminica, 02 Mai 2004

Memorii (10)

Dupa infiintarea regiunilor, prin 1949, Banatul a devenit una dintre cele mai mari regiuni din tara, ea intinzandu-se de la Moldova Noua - de pe Dunare - pina la Chisinau Cris. Conducatorii ei, de partid si de stat, erau deci mari granguri, pusi in organele centrale, astfel ca, din punct de vedere al presei, pareau de neatin. Tratindu-ne „de sus” si pe noi, corespondentii presei centrale, asa incit si subalternii lor au luat modelul sefilor si deci greu se putea sparge carapacea unor informatii adevarate despre diferitele situatii economice sau administrative din regiune.

Cu prilejul unei dispute cu un vicepresedinte al Sfatului Popular Regional (Alexa) mi-am amintit avertismentul pe care ni l-a dat Costin Murgescu, (sotul Ecaterinei Oproiu, si ea redactor al R.L. in acei ani), pe atunci secretar general de redactie al „Romaniei libere”, iar mai tirziu directorul Institutului Mondial de Economie si apoi ambasadorul Romaniei la ONU.

Teoria, ca teoria

Era un intelectual de rasa, cum se spune, cu o vasta cultura, om care a facut cu debutantii de la R.L. cursuri de initiere dupa caietele scolii de presa din Anglia si care ne indica periodic bibliografie obligatorie, organiza cu noi seminarii, ne solicita lucrari scrise, doar, doar va reusi sa scoata ziaristi dintre cei circa 60 de corespondenti angajati intre 1949-1950. Adica ziaristi adevarati, capabili de comentarii viabile si de reportaje de larga respiratie, dindu-ne frecvent ca exemple pe Brunea Fox, celebru reporter interbelic, pe care l-am mai vazut prin redactie in acei ani, pe Geo Bogza, si el colaborator apropiat atunci al ziarului, sau chiar pe Pastorel, chemat deseori de adjunctul Tarnauceanu ca sa mearga impreuna la un pahar de vorba in Piata Amzei, unde avea restaurantul preferat.

Revenind la avertismentul lui Murgescu, el spunea ca in provincie sintem singuri, si cum ne asternem, asa dormim; iar un asternut incomod, dar necesar pentru personalitatea ziaristului, ti-l faci publicind cit mai mult si fiind neiertator cu lipsurile. Abia atunci, mai marii regiunii vor tine cont de tine si, ceea ce e mai important, de ceea ce scrii. Era teoria. Sa vedem ce spunea practica...

Un sef care nu credea ca poate fi criticat intervine la Ceausescu

Dilema unui corespondent era: sa se avinte sau nu? „A incerca marea cu degetul” se impunea, cu toate riscurile ca „mafia” puterii sa te inghita. Ei bine, prilejul s-a ivit in timpul unei sesiuni a Sfatului Popular Regional de prin anul 1958. Secretarul Sfatului, Beligar, mi-a dat o copie dupa raportul ce urma sa fie prezentat de presedintele Sfatului Regional, V. Daju, membru in Consiliul de Stat al R.S.R., cu citeva zile inainte. L-am citit si mi-am dat seama ca a sosit momentul unui test al relatiei cu puterea locala. Urma sa se discute, la sesiunea anuntata, constructia complexelor zootehnice, dar in material nu erau nici un fel de elemente de analiza sau de critica, doar indicatii, indicatii, indicatii...M-am deplasat imediat in trei raioane si am cules aspecte. Totul era la pamint...Am asistat la sesiune si am constatat ca in raport nu s-a facut nici o schimbare fata de textul existent la mine. Dupa sesiune, am publicat un articol scris pe un ton foarte aspru. Scandalul a fost peste asteptari. Pentru ca Vasile Daju era, cum spuneam, membru in Consiliul de Stat al R.S.R., l-a sunat, „pe scurt” (telefoane directe cu

organele centrale) pe Nicolae Ceausescu, pe atunci secretar al C.C. cu problemele de cadre si organele de stat (Ministerul de Interne etc.), si i s-a plins ca „un pusti” de la R.L. l-a compromis. In consecinta, daca ziaristul nu va fi dat afara, el nu mai poate ramine presedinte al Sfatului Popular Regional Banat. Convorbirea purtata in prezenta secretarului Beligar, care fiind in relatii amicale cu mine, mi-a fost „soptita” integral, desigur, sub semnul discretiei totale in ceea ce-l priveste.

Eram convins ca in scandalul ajuns la un asemenea nivel nu mai aveam nici o sansa. Mi-am considerat incheiat stagiul meu in presa, mai ales ca toti cunoscutii si chiar colegii din presa ma apostrofau: „Ce ti-a trebuit? Nu ai avut ce face? Tu stii cu cine te-ai pus?, etc., etc. Numai ca lucrurile au luat o turnura neasteptata pentru acele timpuri dure. Ceausescu a trimis un fost diplomat, aflat atunci in aparatul C.C. al partidului, in ancheta la Timisoara. Pe unde a umblat, cu cine a discutat nu stiu. Stiu doar ca i-a telefonat redactorului-sef de atunci al R.L., Mircea Radulescu, si la informat ca „baiatul tau a avut dreptate”. In consecinta, probabil ca aceasta concluzie a pus-o si in raportul catre Ceausescu, deoarece impotriva mea nu s-a luat nici o masura. Ceea ce a creat o adevarata deruta, atit in anturajul lui Vasile Daju, cit si a primului secretar, Blajovici...Atunci au inceput „saturile” ca sa gaseasca raspuns la intrebarea care-i framinta: „Cine naiba mai este si asta?!” Nu stiu unde si cum au cautat, cert este ca dupa un timp mi-au dat imediat o casa in centru, mi-au pus la dispozitie o masina cu sofer si o cota de benzina lunara de peste 500 de litri. Si tot din acel moment aveam acces in loja oficiala la teatru si opera etc., etc. Pentru toate acestea eu aveam cereri depuse de mult, ziarul fiind organul sfaturilor populare, dar pina atunci nimeni nu s-a uitat peste ele, dar sa le mai si aprobe!

Tov Maurer i-a speriat

Enigma acestui reviriment am dezlegat-o mult mai tirziu cand un vicepresedinte mi-a reprosat direct: „Niciodata nu ne-ai spus ca esti neam cu...Maurer”. Sa cad jos, nu alta! Nu eram, nici vorba, doar ca I. Gh. Maurer, fiind cindva avocat in Sighisoara, cunostea multa lume din comuna mea, Laslea, unde, deseori mergea si atunci, dar si dupa ce a devenit demnitar (prim-ministru), la vinatoare in zona Noului Sasesc, sat apartinator. Uneori, e drept, il insoteau, pentru aducerea mistretilor in bataia pustilor, numerosi oameni din sat, mobilizati de primar, ajutat uneori si de tata, invatator in sat. Atit. De aici confuzia care, recunosc, ca eu nici n-am confirmat-o, nici n-am combatut-o. Am lasat discutia in coada de peste replicind doar: „Toate mai vreti sa le stiti, fratilor!” Asa incit mi-am continuat salvele mediatice atacindu-l si pe primarul Timisoarei, un fost ilegalist, atunci cind a interzis constructia unei gradini de vara pentru cinematograful „Maxim Gorki” cerind darimarea zidului ce-o imprejmuia pe motiv ca „dobitocii ingradesc cultura socialista”. Darimarea zidului si apoi, desigur, reconstructia lui, au dus la risipirea unor mari fonduri fapt ce i l-am imputat prin ziar. Nu mi-a facut nici un repros, dimpotriva, a simulat bunavointa si ospitalitate de la prima intilnire, ceea ce m-a facut sa inteleg ca zvonul s-a latit. „Frica pazeste via!” era un dicton ce se confirma si in astfel de cazuri.

Copyright © 1996-2004 Evenimentul Zilei Online.

[Inapoi la articol](#)

Fals tratat de jurnalistica

Virgil Lazar
Sambata, 24 Aprilie 2004

Greselile de tipar din ziarele comunismului provocau cutremure la virful PMR Memorii (9)

Ziaristii din epoca comunista erau supusi unui stres imens, din cauza faptului ca niciodata nu stiai daca le place, sau nu, ceea ce trimiti la publicat sefilor directi, din conducerea ziarului, dar si „cititorilor” cu lupta din diferitele si multiplele ierarhii ale partidului. Un text destinat publicarii urma traseul: seful sectiei, adjunctul cu problemele respective, secretarul de redactie. Textele mai spinoase - cele culturale si politice indeosebi - le viza si redactorul-sef, sau, in lipsa lui, adjunctul. Dupa ce trecea de aceste bariere profesionale, ca sa le zic asa, textul ajungea, o data cu pagina in care a fost inclus, la corectura, apoi, seara, il vedea si il viza redactorul de serviciu, denumit „cap limpede”, dupa care venea la rind tartorul cel mare: cenzura. Fara stampila cenzorului, ziarul nu putea intra la tipar. Si cum cenzorul gasea zilnic pretexte sa scoata un articol sau altul, secretarul de redactie trebuia sa aiba la indemina, permanent, texte de rezerva. Si, totusi, in ciuda acestei site dese, greselile de tipar apareau frecvent, deturnind sensuri sau chiar vulgarizind unele texte.

O greseala de tipar care a produs un scandal international

Era prin anul 1962 si, fiind „cap limpede” la Romania libera, mi-a venit pe Agerpress, agentia nationala de stiri a tarii noastre, o informatie de larg interes in epoca: in goana dupa cucerirea spatiului cosmic, sovieticii au inregistrat o performanta deosebita, realizind prima conversatie radio din cosmos: doi cosmonauti trimisi in spatiu cu doua rachete separate au avut un dialog in „clar”. Stirea respectiva avea titlul „Voci in cosmos”. Ei bine, stirea a aparut sub titlul... „Vaci in cosmos”. Scandalul a fost enorm si la cel mai inalt nivel. Ambasadorul URSS la Bucuresti, informat de agentii KGB inca in timp ce ziarul iese din tipografia de la „Casa Scintei”, la ora 5.00 dimineata, l-a sculat imediat pe Gh. Dej si i-a facut un scandal monstru acuzindu-l ca presa romaneasca insulta, in modul cel mai grosolan, pe cei doi eroi, Telescova si Nicolaev, aflati in spatiul cosmic. Intre timp, s-au adunat urgent de la chioscuri ziarele si s-au dat la topit, alta editie intrind imediat la tipar. A urmat o ancheta dura, cu declaratii verbale si scrise, si s-a constatat in final ca, de fapt, titlul stirii nu l-a citit nimeni, toti cei meniti a controla ziarul in lucru aplecandu-se doar peste continutul ei. In cele din urma, sanctiunile au fost pe masura – retrogradari, la salariu, ridicarea dreptului la semnatura etc. Cenzorul de serviciu a fost dat afara.

Dictatorul, pus in situatii penibile de ziarele partidului

Greselile de tipar din presa de partid locala il puneau, de multe ori, intr-o situatie penibila pe dictator. Intr-un ziar local a aparut urmatorul titlu: „Vita de lucru a tovarasului Nicolae Ceausescu in judetul nostru”. Cei care au reusit sa-l aiba si sa-l citeasca au ris cu lacrimi. Interesant este ca organele locale de partid incercau sa inabuse aceste scandaluri pentru ca ele sa nu ajunga „sus”, de unde „trasnetul” i-ar fi lovit pe cei din virful ierarhiei judetene. Asa ca sanctiunile s-au dat pe seste, adjunctul a fost trimis la o revista si totul a intrat in normal.

O alta greseala de tipar, care l-a vizat direct pe dictator a aparut astfel: ...„activitatea obosita a tovarasului Nicolae Ceausescu”. Desigur, acolo a fost cuvintul „neobosita”, dar cum se lucra la linotip,

cu litere de plumb, unele cadeau la turatia mai mare a rotativei. Redactorul de serviciu lua primul numar de la rotativa si se putea sa vizeze un numar bun, care insa pe „drum” devenea „bomba” politica. In asemenea imprejurari, scuzele nu incapeau in politica partidului. In consecinta, redactorul respectiv, E.P., a fost eliminat din redactie si, la cerere, a fost acceptat, avind pregatirea necesara, la un institut de cercetari. Cum se zice, in tot raul este si un bine, caci acolo s-a afirmat si a promovat, ajungind azi la echivalentul unui conferentiar universitar.

Pagina cu „cintec” neobservata de nimeni

Se hotarise prin 1958 organizarea, la Arad, a unei consfatuiri nationale cu legumicultorii, astfel incit invitatii din tara sa invete din „experienta bogata” a aradenilor. Este adevarat ca la Arad, in cartierul Aradul Nou, se formase de-a lungul timpului o traditie bogata in cultura legumelor, micii producatori de aici obtinind productii esalonate pe tot timpul anului si venituri mari, ei fiind, de fapt, baza de aprovizionare a intregului oras, dar si a altora, produsele lor timpurii ajungind, de exemplu, ca si astazi de altfel, pina pe piata Clujului. Ei bine, R.L. mi-a cerut sa elaborez o pagina intreaga cu aspecte de la acest eveniment, ilustrata cu fotografii, in continut urmind sa inserez si unele luari de cuvint mai importante. Iar pentru ca evenimentul avea sa se desfasoare intr-o zi de simbata, mi s-a recomandat sa trimit pagina in cursul zilei de...vineri, iar simbata sa fac doar retusuri, astfel incit pagina sa apara duminica, adica in mod firesc. Nu mi-a fost greu sa fac pagina cu o zi inainte ca evenimentul sa fi avut loc, deoarece, in timpul comunismului, totul era regizat, totul scris pe hirtie, inclusiv luarile de cuvint, asa incit, la cererea mea, mi s-a inminat un dosar complet. Am conceput pagina si vineri am transmis-o. Simbata am participat la manifestare si m-am prezentat la telefon cu retusurile. Cind am vorbit cu seful sectiei agrare si i-am spus ca vreau sa fac modificari la pagina, acesta mi-a raspuns incurcat si speriat in acelasi timp: „Omule, un secretar de redactie a incurat borcanele si ...a publicat pagina astazi. Astept cu inima in pantaloni, scandalul ce va iesi, cu siguranta!” Pe atunci, ziarele se difuzau in provincie a doua zi, ele fiind expediate cu trenul. De aceea, eu nu stiam de gafa colegilor mei bucuresteni. Si culmea-culmilor, nimeni n-a observat rezultatele inovatiei R.L. cu redactarea unei pagini intregi in avans. Toti cei care au organizat consfatuirea s-au uitat peste pagina abia in cursul zilei de luni, si n-au sesizat neconcordanta dintre eveniment si aparitie. Asa ca totul a trecut fara urmari. A fost o „minune” intr-un timp in care securitatii nu-i scapa nimic.

Copyright © 1996-2004 Evenimentul Zilei Online.

[Inapoi la articol](#)

Verificarea membrilor de partid (PMR), adevarate spectacole tragi-comice

Virgil Lazar
Duminica, 18 Aprilie 2004

Memorii (8)

O data ce s-a considerat legitimat in fata poporului, dar mai ales, a strainatatii, prin primirea, imediat dupa ce s-a inscaunat la putere prin falsificarea alegerilor din 1946, a oricui a dorit sa se inscrie in PCR, depasind astfel cifra ridicola de circa 1.000 de membrii citi erau in 1945 si, mai ales, dupa „zdrobirea grupului oportunist” al Anei Pauker, Teohari Georgescu si Vasile Luca, conducerea suprema a partidului a hotarit sa faca ordine si sa scape de cei de care nu mai aveau nevoie. In special, de legionari care, din dispozitia Anei Pauker, au fost primiti neingraditi in partid, dar si de cei considerati mici burghezi (functionarimea, dascalii, medicii etc.), sau chiar elemente burgheze si mosieresti.

S-au introdus norme extrem de severe pentru pastrarea „puritatii partidului” in sensul stabilirii procentelor care puteau fi admise, ponderea si conducerea avind-o muncitorii. Se asigura astfel conducerea partidului si a tarii de catre proletariat, desigur, prin reprezentantii sai. De aici, trecerea la verificarea publica a membrilor de partid, actiune larga care a demarat prin 1949, dar s-a intensificat in 1950 - 1956, multe dintre verificari fiind adevarate spectacole tragi-comice, deoarece comisiile vigilente, a caror membrii, intotdeauna de la esalonul superior, trecusera prin acest for inchizitorial se racoreau intrind cu cizmele pina in git si in aspectele cele mai intime ale omului. Citeva cazuri vor fi, cred, edificatoare.

„Gazeta de perete” de la... domiciliu

Cazul de fata pare incredibil: I.A. „cadru de nadejde” al biroului regional PMR Banat a facut in fata membrilor acestui organism politic o declaratie surprinzatoare: „divortez”. Or, „morală proletară” tineă cu dintii de familie si cazurile de divort erau aspru pedepsite. La intrebarea mirata a celorlalti membrii si, mai ales a primului secretar, „de ce?”, I.A. n-a dat un raspuns clar, ci a cerut o pauza de o jumătate de ora timp in care o comisie din 2 - 3 alesi dintre cei prezenti sa se deplaseze la el acasa si acolo, zicea ce-l incriminat, se afla raspunsul. Desi incurcati de acest aspect ciudat al problemei, totusi s-a convenit sa-i urmeze recomandarea. S-au dus si consternarea a fost mare. In hol, trona o impozanta, „Gazeta de perete”, cu doua rubrici, fiecare fiind ocupata de cite un mic articol scris la masina. Ambele erau semnate de sotia impricinatului, si ea activista de partid la municipiu. In primul combatea „parazitismul” sotului care i-a cerut sa-i spele ciorapii. Al doilea, il acuza ca este prea pretentios fata de meniurile ce i le prepara; ba avea chiar apucaturi burgheze caci dorea servetele la masa si felul trei. In timp ce tara suferea, tovarasul avea pretentii de a fi intrat in comunism. Membrii comisiei ad-hoc s-au intors la sediu tematori sa nu afle tovarasa-sotie, stiind-o rea de gura si putind, eventual, sa le reproseze si lor ca si-au transformat sotiile in sclave. Aceste acuze le-au fost spuse de la obraz cind l-au schimbat din functie pe sotul ei. Divortul insa a avut loc.

„Si de ce ai tras tovarase, de ce? Nu era mai just sa te predai?!”

La adunarea de verificare a membrilor de partid din Medias, vinzoleala mare. Erau programati sa raspunda inchizitorilor o serie de membrii de partid cu functii de conducere, inclusiv redactorul-sef al ziarului local A.G. Eu, nefiind membru de partid, n-am putut lua parte la adunarea publica, dar la iesirea sefului presei locale, un om cu o familie mare, l-am vazut tare abatut. I-am spus ca l-am asteptat sa-i cer un sfat cu privire la un articol pe care mi-l cere redactia centrala, dar probabil ca nu am nimerit-o. S-a uitat lung la mine si, fiert, mi-a zis, „mai da-l dracului de articol, mai pustiule si hai cu mine la o portie de ARLUS” (prietenia romano-sovietica), acesta fiind denumirea data de gazetarii din Medias unui amestec de votca cu sirop de zmeura. Am intrat, omul a comandat si dupa primele inghitituri si-a golit sacul cu necazuri. Pe scurt, zicea, va fi trecut in alta munca. Pentru ca pe front nu s-a comportat just. Era sef de mitraliera si, la un moment dat, sovieticii - era in prima faza a razboiului - au incercat un asalt asupra pozitiilor noastre, numai ca, zicea omul de langa mine, nu le-a mers. „I-am lasat sa se apropie, nu ma stiau, nu ma semnalasera, asa incit, am deschis un foc ucigator cind le era lumea mai draga si cind ei credeau ca au cucerit obiectivul nostru. N-a ramas unul viu. Mi-a parut rau de ei, saracii, dar n-am avut ce face! La comisie, am uitat unde ma aflui si, pus pe povestit m-am entuziasmat de vitejia noastra de atunci. Si pe cind eu eram cuprins de euforia celui trecut apropiat si povesteam „cu foc”, cum se spune, catastrofa! Am fost intrerupt brutal de o intrebare care m-a adus la realitate: „De ce ai tras tovarase?! De ce ? Nu era mai just sa te predai?!”

L-am reintilnit dupa citiva ani buni la Sibiu, era pensionar, se bucura de frumusetea si sanatatea nepotilor. Dupa verificarea amintita, s-a socotit ca nu s-a comportat „just” in timpul razboiului si sergentul nostru de atunci a fost tinut un timp pe tusa, fara slujba, dar pentru ca, totusi, nu i s-a luat carnetul de partid, i s-a dat o slujba de functionar la sfatul municipal Sibiu.

Decoratia din spatele carnetului de partid

S-ar putea scrie mii de pagini despre verificarea membrilor de partid si despre dramele celor exclusi. Unii dintre acestia, considerati „dusmani de clasa” strecurati in partid cu ginduri ascunse de a-l distruge din interior, erau asteptati, la iesire, direct de securitate.

Un dascal de liceu, fost in timpul razboiului antisovietic sef de companie de infanterie, intr-un atac viguros al rusilor, a fost nevoit sa comande retragerea in linia a doua. Insa ghinion: micul tun de cimp extrem de eficient in trageri directe la distante mici, a ramas parasit la citiva zeci de metri in fata. Focul din fata continua ucigator, nimeni n-a vrut sa mearga voluntar s-a aduca tunul. Atunci, profesorul a hotarit sa mearga chiar el, dupa caderea noptii. S-a tirit metru cu metru, a prins coada tunului si, centimetru cu centimetru, asa incit inamicul sa nu simta miscarea, l-a tras acoperit de focul dur al subordonatilor sai. Pentru acest act eroic, despre care s-a vorbit in toata armata de acolo, la prima vizita in zona acestui front a lui Antonescu si Hitler, profesorul nostru, C.B., a fost distins cu „Crucea de Fier” prinsa chiar de dictatorul fascist al Germaniei. La verificare, a povestit toate acestea dintr-o suflare, convins fiind ca s-a comportat firesc. Nu de aceeasi parere au fost si tovarasii din comisie. Dupa ce l-au acuzat in fel si chip ca a sustinut, prin actiunea sa, continuarea regimului fascist antonescian l-au trimis acasa sa o aduca, deoarece a si marturisit, spasi, ca o are intr-o vitrina, la loc vizibil. L-au mai acuzat ca s-a inscris in partid sa-si ascunda, sub pavaza carnetului rosu, decoratia.

Un „belet” miraculos

Senzatie a facut, la verificarile din Vilcea, si omul cu „beletul”... miraculos. Un taran vinjos, proprietar de mori pe Valea Lotrului. „Esti exploatator, folosesti munca salariata, ai proprietati facute cu sudoarea fruntii altora. De ce te-ai inscris in partidul care lupta impotriva exploatarii omului de catre om”, a rostit ferm si, oarecum solemn, presedintele comisiei de verificare, G.S., fost luptator in Spania, de partea republicanilor. La care, taranul nostru, extrem de calm, se cauta in chimir si scote o hirtiuta mototolita toata si i-o intinde presedintelui. „Am acolo un numar de telefon. Domnul care mi-o dat-o mi-o zis ca orice mi s-o intimpla de atunci incoace sa sun acolo. „Nimeni nu se va mai atinge de d-ta”.

Pina acum n-am folosit-o... Poate incercati dumneavoastra!”. Nervos, presedintele lua hirtia si citind-o incrunat declara o pauza de cinci minute. La reintoarcere in sala, vesel si chiar radios, il intreaba pe morar daca stie pe cine a ascuns in moara cu citeva zile inainte de actul de la 23 august 1944? „Ba”, a raspuns omul mirat. Erau trei, unul mai domn, inalt si ferches, i-a adus cu masina si mi-o zis sa nu bat toba ca-i bai! Si n-am batut-o!” Presedintele il asculta cu o anumita solemnitate, dupa care explica celor din sala: „tovarasul este morarul care i-a adapostit, dupa evadarea din lagarul de la Tg.-Jiu, pe tovarasii Gheorghe Gheorghiu-Dej si Chivu Stoica. I-a dus la dinsul tovarasul Ioan Gheorghe Maurer”. Se cuvine un epilog: morarul a ramas... morar, de la el „fugarii” au fost dusi la preotul Marina Justinian, care a ajuns patriarh al Bisericii Ortodoxe si la invatatoarea Maria Ionescu, ajunsa ministru al Invatamintului. Politaiul din centrul orasului Tg.-Jiu, care i-a capturat initial pe cei doi fugari din lagar, dar i-a predat lui Maurer, a ajuns general de politie.

Copyright © 1996-2004 Evenimentul Zilei Online.

[Inapoi la articol](#)

Pastile asaltate de... diavolul rosu

Virgil Lazar
Sambata, 10 Aprilie 2004

Memorii (7)

De citeori intram in saptamina Sfintelor Pasti, imi amintesc de modul in care „diavolul rosu” in scaunat la putere, sub scutul Armatei Rosii, a dat asaltul asupra bisericii, in ansamblul ei, dar si punctual, asupra sarbatorilor ortodoxe si, legat de ele, asupra traditiilor romanesti. Au inceput cu preotii.

Acolo unde i-au cucerit amenintindu-i, lucrurile au fost clare: fara focuri de bucurie in jurul bisericii, fara impuscaturi etc., atunci cind se rostea in biserica, intr-un extaz general, primul „Hristos a inviat!” Dar credinciosii nu s-au dat batuti si, in ciuda faptului ca s-au rechizitionat toate armele de vinatoare, au gasit metode sa produca tunete de bucuria invierii: catranul de chibrituri infundat intr-un orificiu de metal in care se introducea un cui ce era lovit apoi cu ciocanul.

Daca au vazut si constatat ca aici n-au avut succes, au intervenit la preot ca in toata Saptamina Patimilor sa citeasca, in locul predicilor, comunicatele primariei sau ale partidului. Unii preoti s-au supus, altii nu. Am aflat in acei ani, 50, ca la o parohie din regiunea Sibiu, un preot zelos, a avut o surpriza neplacuta: dupa a doua, sau a treia predica „de actualitati”, enoriasii paraseau in graba biserica. Preotul nostru, istet nevoie mare, la urmatoarea intalnire si-a lasat masca auditoriul. In loc sa inceapa oficierea slujbei, s-a urcat la amvon si, drept introducere, a rostit ferm: „Mai intii predica si pe urma slujba; nu ma mai duceti voi pe mine!” Numai ca, marea majoritate a enoriasilor s-au orientat, si au inceput sa vina la liturghie treptat si mai tirziu astfel ca, in cele din urma, preotul a renuntat explicind autoritatilor: „nu merge”.

„Scoateti ouale si vopselele din magazine!”

Iata un ordin dat pentru a stavili obiceiul de Pasti. De miei taiati nici nu mai putea fi vorba. Cu citva timp inainte de Pasti, magazinele erau curate si produsele ce se foloseau pentru o masa traditionala de Pasti dispareau complet. Se aducea in compensare peste congelat. Dar romanii plecau prin sate si-si procurau, macar simbolic, oua, carne de miel, vin si tuica. Iar in ceea ce priveste vopselele, romanii s-au repliat urgent si la colturi de strada au inceput sa se vinda, discret, culori extrase din plante sau chimicale netoxice aduse din Ungaria. Astfel ca sarbatoarea Sfintelor Pasti se tinea in intimitatea familiei si a rudelor, masa festiva avind pe ea tot ceea ce traditia impunea.

Cum asupra oamenilor mai in virsta ateismul nu prindea, autoritatile comuniste au hotarit sa dea asaltul asupra tinerilor, elevilor in special avind in vedere virsta frageda cind, ziceau ei, poate, poate, se prinde ceva. De aceea au incercat sa-i izoleze de biserica. Asa incit si in zilele de Pasti profesorii si educatorii erau obligati sa organizeze pentru elevi programe, zise educative, adica spectacole de teatru, concerte, excursii, conferinte, orice numai sa nu fie lasati acasa unde aparea riscul de a fi dusi, de parinti, la biserica. Si ca sa evite aceasta posibilitate, anticristi initiau la sate si pentru maturi tot felul de activitati gospodaresti, la care locuitorii trebuiau sa participe... voluntar. Iar daca acestea nu puteau fi organizate, primaria, sau presedintele CAP, sau directorul IAS, impuneau „recuperarea” intirzierilor la semanat. Altfel, tinea seama primarul de indaratnicirea lor si la prima ocazie ii ardea, refuzindu-le orice doleana personala. Nu e de mirarea ca in acei ani de prigoana impotriva crestinismului in Joia Mare sau Vinerea Mare, se puteau vedea oameni semanind.

Un preot cu misiune de... partid

În una din zilele Săptămînii Patimilor, într-o miercuri după-amiază l-am întîlnit în Sibiu pe preotul I.M. dintr-un sat vecin cu al meu. Ne cunosteam de mult, preotul fiind cam excentric; era, de fapt, vestit în zonă. Era omul care în timpul războiului, avînd un autoturism „Ford” de tip vechi și negăsindu-se benzină, și-a scos parbrizul și și-a înhamat doi cai nervosi la mașina circulînd astfel pe unde avea treabă. Un „atelaj” care stîrnea hazul celor pe unde trecea, dar preotului nu-i pasa căci în autoturismul lui nu-l batea vîntul și ploile, nu-l ardea soarele și nici nu-l scutura cînd trecea peste mulțimea de gropi ale șoselelor de atunci, cum aveau cei ce circulau, de pildă, cu trasura sau caruta. Om practic, părintele se temea acum de comunism ca de ciumă, nu numai pentru credință și creștinism în sine, ci și pentru destinul numeroșilor copii pe care-i avea. Așa încît era dispus la orice sacrificiu, chiar să se lase de preotie numai să-și salveze familia. De aceea, întîlnindu-mă la Sibiu, în primăvara lui 52, s-a bucurat nespus și m-a atacat direct: „Oare astia mă primesc în partid dacă mă duc să mă înscriu?” Mirat la culme nu i-am putut da nici un sfat, eu nefiind atunci membru al Partidului Muncitoresc Român. L-am sfătuit deci să se ducă să-i întrebe pe cei în drept artîndu-i la ce usă să bată. L-am reîntîlnit după cîteva săptămîni și, curios, l-am chestionat asupra intenției de a deveni membru de partid. Iată ce mi-a spus cu un ton plîngăreț: „Da de unde omule! Mi-au zis să mă las de popie. Apoi s-au răzgîndit și m-au dus la unul mai mare, cel mai mare mi se pare, unul Augustin, șef peste întreaga regională de partid. Ei bine, omul mi-a spus că pot ajuta partidul și în această calitate de preot. Ei au zis, mă rog, popa. Și ce mai tura-vura m-au trimis, cu mașina lor, închipuie-ți, în raionul Făgăraș să fac slujbă în biserici pentru dezlegarea la... semnat. Fiind Săptămîna Patimilor, oamenii nu ieșeau la lucru deși timpul a devenit deodată favorabil însemnărilor. Ei bine, deși le explicam că vin din partea mitropoliei - aveam și tidula, nimeni n-a ieșit pe cîmp, nici în Joia Mare, nici în Vinerea Mare. De ziua a doua și a treia de Sfintele Paști nici nu mai vorbim. Un preot dintr-un sat m-a sfătuit în șoaptă să nu-mi bat gura și să pierd timpul, pentru că în acest raion oamenii sînt foarte credincioși și nu cedează oricui ar fi. Atunci am vrut să mă conving și m-am adresat primului om întîlnit pe ulița satului întrebîndu-l de ce nu profita de timpul bun de lucru, pentru că Dumnezeu vrea să avem pîine și nu foamete? Știi ce mi-a răspuns? Că de unde-i garantez eu că Dumnezeu nu vrea să le încerce credința?! Și s-a dus lasîndu-mă îngîndurat. „Dar pe mine oare, Dumnezeu, nu m-a pus la încercare cu tot ceea ce am făcut cedînd diavolului roșu?!”, am meditat atunci speriat. Și m-am întors acasă spăsit, m-am spovedit și m-am cuminecat și am cerut mai marilor mei arhierei, penitentă”. Poveste destul de comună pentru acele vremuri satanice.

Copyright © 1996-2004 Evenimentul Zilei Online.

[Înapoi la articol](#)

Povestiri despre unii scriitori

Virgil Lazar
Duminica, 04 Aprilie 2004

Memorii (6)

Dupa Radu Stanca, pe care l-am cunoscut la Sibiu dupa cum aminteam in secventa trecuta, pe alti „cerchisti” i-am aflat in redactia revistei „Familia” din Oradea, oras in care am fost mutat in 1964, la biroul R.I. de acolo. Erau pe atunci in redactie colaboratori, o serie de scriitori, „proscrisi” de autoritati. Intre ei, Ovidiu Cotrus, Nicolae Balota, Radu Enescu, G. Grigurcu, etc., o adevarata elita a intelectualitatii romanesti.

Acestia au avut norocul infiintarii (a cincea editie) a revistei „Familia”, (1965) la interventia si prin relatiile lui Al. Andritoiu, absolvent al Scolii de Literatura „Mihai Eminescu” din Bucuresti, scoala infiintata de noile autoritati comuniste pentru formarea de scriitori cu origine sociala „sanatoasa”. Ei bine, Andritoiu, sprijinit si de Titus Popovici, ajuns mare, printre marimile partidului comunist, de Mircea Malita, fost ministru si actual academician, a reusit sa obtina aprobarile si fondurile necesare pentru revista. Nou era ca Andritoiu, de loc din Vascau, avea bune relatii si cu autoritatile locale, mindre nevoie mare, ca sub „domnia” lor se renaste revista lui Iosif Vulcan. De aceea, i-au dat lui Andritoiu mina libera in alegerea colectivului redactional si a colaboratorilor externi.

O mica eroina a razboiului

Pe Ovidiu Cotrus nu-l vazusem pina atunci niciodata. Dar prin 1955 am fost martorul unei povesti interesante. Un ofiter superior al Armatei Rosii scrisese la „Scinteia” un articol prilejuit de „ofensiva” presei privind intarirea prieteniei romano-sovietice cu ocazia zilei de 23 August. Acolo scria ca in timpul razboiului, dupa ce a eliberat localitatea Cenad din Banat, el cu grupa de ostasi pe care o conducea s-au cazat la familia Giurgiu, dar intr-o ofensiva in forta, germanii au reocupat localitatea. Sovieticii din casa Giurgiu n-au mai putut pleca, s-au refugiat si ascuns in finul din podul surii. Localitatea a ramas ocupata de nemti mai multe zile, unii fiind de asemenea cazati in locuinta Giurgiu. In aceasta situatie extrem de periculoasa, sotia lui Giurgiu, parca notar in comuna, s-a gindit la oamenii din fin, muritori de foame. Femeie miloasa si-a pregatit fetita de 10 - 12 ani, si a trimis-o in sura cu mincare, sfatuita sa spuna nemtilor, daca o intreaba, ca duce hrana la purceii din cotetul aflat acolo, in sura. Povestea s-a repetat pina la recucerirea comunei de catre rusi, adica mai multe zile, fetita, pe nume Delia, salvindu-le de fapt, viata. Dupa atitia ani de la razboi, ofiterul sovietic dorea sa stie ce s-a ales de fetita respectiva. Corespondentul „Scintei” de atunci, I. Spalatel, proaspat mutat din Bucuresti la Timisoara, unde atunci eram si eu, la biroul R.I., m-a rugat sa-l ajut pentru „descoperirea” familiei Giurgiu, pe care n-a mai aflat-o in Cenad. Dupa investigatii amanuntite, „din aproape in aproape”, am aflat-o pe Delia: era cadru didactic universitar la Politehnica timisoreana, unde preda limba rusa, fiind absolventa a Institutului „Maxim Gorki” din Bucuresti. Am vizitat-o acasa, undeva prin piata Lahovari, unde detinea o camera cu lumina indirecta dintr-un coridor. S-a scuzat ca nu ne poate primi in camera respectiva, deoarece sotul era grav bolnav la pat. Sotul era Ovidiu Cotrus. Delia, o femeie de o frumusetate exotica, foarte supla, blonda, inalta, cu ochii de azur, ne-a povestit stinjenita cite incercari a facut pentru o locuinta corespunzatoare statutului ei si situatiei in care se afla cu un sot foarte bolnav. Am ascultat-o si m-am sfatuit cu Spalatelul sa ajutam familia Cotrus speculind scrisoarea ofiterului sovietic. Ne-am dus la sfatul popular al orasului, la primarul Botezatu, si i-am pus scrisoarea pe masa

interbindu-l ce sa scrie Spalatelu despre situatia Deliei, pe care ofiterul o considera un erou al razboiului? Primarul a inghitit in sec si a promis solemn sa rezolve situatia cit mai urgent posibil. Si a rezolvat-o repartizind, dupa un timp, familiei Cotrus un apartament intr-un bloc nou din centrul orasului.

Picanterii de la „Familia”

In redactia revistei „Familia” din Oradea aveau deseori loc intimplari hazlii. Al. Andritoiu, redactorul-sef, locuia in Bucuresti, acolo i se trimiteau spaturile la control, dar deseori venea la Oradea, singur, sau insotit de sotia sa Aura. Aceasta era un fel de garda de corp, in sensul bun al cuvintului. Adica, se straduia din rasputeri sa-l fereasca de cei care, intr-un fel sau altul, il deturnau de la misiunea sa; pentru ca unii, cunoscindu-i firea de mare cozeur, aveau obiceiul sa-l invite la un „pahar de vorba”, mindri de asemenea companie celebra. In acest sens, intre cei doi se ducea o adevarata lupta in surdina: Aura sa-l scape de adepti ai lui Bachus, Sandu sa scape de sub tutela ei bine intentionata. Este de notorietate de acum faptul ca, in Bucuresti fiind si coborind dupa piine, a intilnit un oradean pe care l-a condus la tren, a urcat cu el in vagon, si, din vorba in vorba, indulcind asteptarea plecarii prietenului cu un pahar de vin, n-au observat punerea in miscare a trenului. S-au trezit la Oradea, Andritoiu purtind cu el o plasa cu piinea cumparata. Eu am avut o aventura asemanatoare cu Sandu. Venind la Oradea cu Aura de mai mult timp, m-a convocat intr-o zi, pentru ora 12.00, la restaurantul de la strand. Zis si facut. Eram colaborator al revistei si m-a mirat aceasta convocare, intrucit putea, pur si simplu, sa-mi spuna in redactie daca avea ceva de spus legat de aceasta colaborare. Era insa vorba de cu totul altceva: dorea sa-i tin companie pina la ora 17.00, cind avea sa vina masina lui T. Has de la Arad sa-l duca acolo la o petrecere unde primu-secretarul il dorea si pe Sandu, fiind apropiati de cind liderul Aradului ocupase aceeasi functie si la Oradea. Masina a venit si Andritoiu a plecat. Disparind, Aura a inceput sa-l caute cu disperare peste tot. Mai ales ca Sandu a lipsit mai mult de o saptamina fara sa dea vreun semn de viata acasa sau la revista. In una din zilele acelea, Radu Enescu facea scandal in redactie ca i-a disparut halatul de baie din camera. Vila unde era redactia initial, avea si baie pe care o foloseau toti redactorii care locuiau in camere fara asemenea instalatii. Aura, care auzise scandalul lui Enescu, a iesit spasiata din camera in care se cazau in timpul deplasarii la Oradea, si i-a explicat lui Radu: „Eu l-am luat si iti cer scuze; m-am deghizat seara cu el si am umblat prin restaurante sa dau de Sandu”. Ce hohote de ris au urmat nu va mai spun! Alte „evenimente” in viitorul text.

Erata: in textul trecut (Memorii 5) s-au strecurat unele greseli, pe care le corectam acum. Radu Stanca a terminat filosofia, a scris 15 piese de teatru, copilul avut cu Doti s-a chemat Barbu. Scuze!

Copyright © 1996-2004 Evenimentul Zilei Online.

[Inapoi la articol](#)

Din vremea cind Radu Stanca se pregatea sa invinga timpul

Virgil Lazar
Duminica, 28 Martie 2004

Memorii (5)

Sibiul cultural al anilor '50 din secolul trecut a fost, intr-un fel, dominat de personalitatea, in plina ascensiune, a lui Radu Stanca. L-am cunoscut in anul 1951, in redactia ziarului local. Era un tinar de doar 31 de ani, inalt, chipes, elegant, dar deosebit de slab. Mi s-a parut ginditor, interiorizat, avea aerul ca tot timpul il preocupa ceva. Si nu m-am inselat...

Mi-a permis sa asist la unele repetitii, pentru mine, venit dintr-un oras si mai provincial, abia iesit din liceu, teatrul fiind o senzationala descoperire. De multe ori, in timpul repetitiilor, intram discret in sala, ma asezam in rindurile din spate si stateam cuminte, urmarind jocul actorilor, ascultind indicatiile regizorale, citeodata explicate de mai multe ori sa se priceapa bine sensul pe care el dorea sa-l dea unor replici. Actorii il ascultau increzatori si reluau pina ce regizorul era multumit. Slefua cu migala fiecare replica, fiecare miscare in scena, dorind sa imprime spectacolului un anumit ritm, pe cit permitea textul, crescendo. Era chiar pe vremea cind punea in scena „Vadul nou” de Lucia Demetrius, piesa scrisa in spiritul „luptei de clasa”, astfel ca personajul negativ erau un „dusman”, un chiabur care sabota amenajarea noua a vadului unui sat. Radu Stanca a acceptat piesa cu noduri in git, impusa fiind de Constantin Sincu, directorul de atunci al teatrului, care avea interes sa se puna bine cu noile autoritati locale.

Aflasem ca Radu Stanca, absolvent de filosofie la Cluj (1942), a ramas la Sibiu, atras de teatru si de dramaturgie in general, a jucat o vreme ca actor si organizator de spectacole la Teatrul Popular - de amatori - infiintat imediat dupa razboi, dar desfiintat in 1947. Avea si notorietatea de a fi facut parte din „Cercul literar” de la Sibiu, care in 1943 prin cunoscuta, de acum, a Scrisorii-manifest adresata marelui critic Eugen Lovinescu, sustineau promovarea criteriului estetic in evaluarea si aprecierea literaturii. Iar acum, cind eu il cunoscusem, impreuna cu Negoitescu aflat la Cluj, cu Doinas aflat la Arad, cu Ovidiu Cotrus de la Timisoara etc., faceau eforturi disperate sa refaca „Cercul” si sa editeze o revista a lui. Erau insa extrem de saraci, asa incit zbaterea lor a fost in van caci era vremea „realismului socialist”.

Teatrul nou si scandalurile in epoca

Apoi, la Sibiu s-a ridicat un teatru nou, modern si cochet, la proiectarea si ridicarea caruia a contribuit si Radu Stanca, prin sugestiile si propunerile avansate. Noua cladire s-a inaugurat in decembrie 1949, cu piesa „O scrisoare pierduta”, de Caragiale, in regia lui Radu Stanca, premiera care a produs un enorm scandal al carui ecou nu s-a stins nici dupa un an. Se spunea ca spectacolul lui Radu Stanca n-a placut autoritatilor comuniste, pentru ca nu a accentuat destul demascarea burgheziei. Dar primirea calduroasa a publicului si a criticilor l-au salvat pe Stanca de la destituire. Dina Weiss, o profesoara culta care lucra la ziarul local imi explica ca Radu Stanca are o viziune extrem de originala si moderna asupra pieselor clasice, dar care nu place noilor autoritati care, de altfel, nici nu inteleg mesajul unor texte dramatice.

In 1951 a montat „Hagi Tudose”, de B. Delavrancea, o piesa care lui nu-i placea de loc, dar a intrat in joc „promovarea dramaturgiei romanesti” si n-a avut ce face. I-a imprimat stilul lui dinamic si modern si... scandalul a fost gata. Numai ca, paradoxal, in 1952, teatrul sibian si principalii interpreti, precum

si regizorul Radu Stanca, au fost distinsi cu... Premiul de Stat. Sa mai amintesc faptul ca printre actorii de atunci ce jucau la Sibiu s-a aflat si Dina Mihalcea - cea care avea s-o sfirseasca sfisiata de lei, facind in prealabil o mare pasiune pentru dresaj - fratii Besoiu, Costel Radulescu, Portarescu, Margareta Pogonat, Hindoreanu etc.

Un reviriment radical in ceea ce priveste calitatea spectacolelor a avut loc o data cu aducerea, prin casatoria lui Radu Stanca, in urma unei iubiri furtunoase, totale, cu frumoasa si talentata actrita Dorina (nascuta Ghibu). Distribuita in rolul Mirandolinei din piesa „Hangita” de Goldoni. Ei bine, premiera prezentata in vara lui 1952 a fost un adevarat triumf, pentru actrita si regizor, desigur Radu Stanca. Acest succes fara precedent l-a determinat pe directorul C. Sincu sa organizeze cu piesa un turneu in toate marile centre din tara, ceea ce a amplificat la cote nationale prestigiul teatrului sibian. Au urmat apoi alte si alte piese, Dorina fiind distribuita in rolurile ce pretindeau o mare feminitate, pe linga talentul ei iesit din comun. Astfel ca a jucat si in Maria Stuart, un rol care, de asemenea, i-a creat o fama enorma.

„Sa nu dea Domnul omului cit poate duce”

Arderile intense in iubire si in profesie, cit si patima literara, parca prevesteau drama ce avea sa se produca in familia Stanca. Cit a fost la Sibiu a publicat poezie in revistele din tara, debutind inca in liceu, dar foarte putini stiau, in acei ani, cite piese a scris. Circa opt, tinute in sertar sau trimise prin prieteni la anumite teatre. Intre ele, „Rege, preot si profet”, „Dona Juana”, „Ochiul”, „Drumul Magilor”, „Hora domnitelor” etc. Tot in perioada sibiana avea sa i se nasca feciorul, Bogdan, de care si el, si Dorina erau foarte mindri si fericiti. S-au mutat prin 1962 la Cluj, unde Radu a fost numit prim-regizor la National. Asa a avut prilejul sa puna in scena propria sa piesa „Hora domnitelor”, una dintre domnite fiind chiar... domnita inimii sale Doti; iar ulterior a regizat si „Unchiul Vanea”. Insa, destinul nemilos a lovit aceasta familie in plin: in 1962, la numai 43 de ani, avea sa moara Radu dintr-o bronhopneumonie, pe fondul unei boli pulmonare mai vechi; ca in 1963, sa moara, la virsta de numai 9 ani, Bogdan, dintr-o operatie nereusita. O drama devastatoare pentru Doti, cum o numeau intimitii. Drama in urma careia te intrebai consternat: cum de-a supravietuit? Intr-adevar „Sa nu dea Domnul omului cit poate duce”. D-na Dorina Stanca traieste si astazi la Cluj si s-a ingrijit si se ingrijeste de opera lui Radu care a lasat in urma sa 25 de piese, eseuri si multa poezie, scrieri descoperite postum si considerate o adevarata revelatie. Asa incit, piesele s-au jucat aproape toate pe numeroase scene ale teatrelor din tara, iar editorial i-au aparut volumele: „Versuri” (1966), „Poezii”(1973), „Teatru” (1968). Locuinta unde sta acum d-na Dorina, si unde au locuit impreuna cu Radu si Bogdan, va fi cindva casa memoriala „Radu Stanca”, iar in amintirea copilului atit de iubit si atit de timpuriu pierdut, Universitatea „Babes-Bolyai” va institui o bursa ce-i va purta numele.

Copyright © 1996-2004 Evenimentul Zilei Online.

[Inapoi la articol](#)

Din anii cind Onisifor Ghibu era complet marginalizat

Virgil Lazar
Duminica, 21 Martie 2004

Memorii (4)

Intre personajele protipendadei sibiene de la inceputul deceniului cinci al secolului trecut, se afla si marele Onisifor Ghibu. „Mare” prin tot ceea ce a facut el pentru aceasta tara, raminand in memoria oamenilor si a vremurilor, si mai putin in istoria scrisa de atunci, prin rolul deosebit jucat imediat dupa Marea Unire de la 1918. Se stie ca, in acea perioada framintata, Onisifor Ghibu, ales Secretar de Stat al Consiliului Dirigent condus de Iuliu Maniu si numit in fruntea departamentului de invatamint, cultura si arta, s-a ocupat pe larg si eficient de organizarea invatamintului romanesc din Ardeal.

Asa incit in anul in care m-am stabilit la Sibiu- 1950 - numele lui Ghibu era pronuntat, chiar daca discret, ori de cite ori aparea in public la manifestarile culturale, expozitii, concerte, premiere teatrale. Personal am auzit de Onisifor Ghibu pe vremea cind eram elev la Liceul „Principele Nicolae” din Sighisoara - unde am intrat in toamna lui 1943 - de la profesorul de romana, Tului Racota, care-l amintea cu prilejul diferitelor manifestari. Aflasem apoi, mult mai tirziu, ca profesorul Racota intretinea relatii de prietenie cu Onisifor Ghibu cerindu-i sprijinul pentru elaborarea unui text despre Horea Teculescu (1897 - 1942), fost director la acest liceu si mare animator al ASTREI locale.

Cu securistii in apartament

In perioada sibiana la care ma refer, Ghibu se apropia de 70 de ani. La inceput n-am inteles de ce, atunci cind il vedeau la unele manifestari, oamenii vorbeau cu oarecare teama despre el. Mai tirziu aveam sa aflu ca teama era generata de „ochii si urechile” omniprezente acolo unde aparea Onisifor Ghibu. Acest om, imi spunea Ionel Chereji, secretar de redactie tolerat la ziarul local, a fost dupa 1945, detinut in lagarul de la Caracal, fiind eliberat, cu toate memoriile lui si interventiile unor prieteni mai sus-pusi, o data cu ultimul lot. In acea perioada cit era in lagar, tovarasii instalati la putere, i-au mai dat o lovitura: l-au „epurat” din invatamint. Om cu o fire blinda, mai mult pus pe glume decit pe rautati, cum il caracterizau contemporanii, s-a transformat deodata intr-un vulcan, amintind oamenilor ca el este un luptator ridicat din Salistea Sibiului care a dat atitia luptatori si intelectuali de marca, intre care si sase academicieni - el insusi fiind membru corespondent al Academiei Romane. Astfel ca a inceput sa bombardeze literalmente autoritatile si personalitatile tarii cu memorii si scrisori, dar... degeaba. Toti i-au raspuns la inceput de circumstanta „situatia Dvs. se va analiza... se va studia” etc. Dimpotriva, s-a trezit si cu pensia taiata, iar in primavara lui 1950 i-au arestat unul dintre fii, pe Octavian si sotia acestuia. Culmea este ca Onisifor Ghibu era prieten cu Petru Groza, prim-ministrul de atunci si apoi, din 1950, presedintele Republicii, inalt demnitar caruia i se adresa cu „frate Petre”. Numai ca „fratele”, dupa citeva memorii si chiar audiente, i-a intors spatele si pina in ceasul mortii, n-a mai vrut sa auda de Ghibu. Pina una alta, autoritatile locale i-au virit in apartamentul de pe str. Ratiu nr. 3, doi securisti, restringindu-l in camera folosita ca biblioteca. De ce sa mai alerge dupa el prin oras? In cele din urma s-au plictisit de acest petitionar insistent si un muncitor de la „Arsenal” l-a calcat cu bicicleta si i-a fracturat umarul. Dupa aceasta patanie Onisifor Ghibu a fost nevoit sa umble prin spitale la Sibiu si Cluj, luni de zile. „Gurile rele” din Sibiul acelor ani imi sopteau ca muncitorul ar fi fost de „inalta calificare”, adica cu epoleti albastri acoperiti.

Un ardelean pentru Basarabia

Sigur, mi-am pus intrebarea: de ce este atat de persecutat acest mare roman? Mai ales ca o auzisem pe Constanta Craciun, ministereasa culturii de atunci, venita la Sibiu sa participe la o sesiune a sfatului popular regional, discutind in pauza cu presedintele acestui organ local, Vasile Lixadru, despre Ghibu, afirmand, intre altele, cu un ton de regrete... „un om care a fost in 1917 in revolutia lui Lenin sa scrie astfel de lucruri...”. Eu, ce fumam in preajma, sa cad jos de mirare: Ghibu in revolutia din Octombrie 1917 din Rusia?! Aveam sa aflu mult mai tirziu ca totul era adevarat, numai ca Onisifor Ghibu, (ca si O.Goga de altfel care, in acele zile furtunoase, se intretinea cu mai mari bolsevicilor la Petrograd) cucerit de retorica leninista ce anunta dreptate si egalitate intre oameni a stiut sa-si foloseasca functia primita in Basarabia, in acel timp, de membru in comisia scolara de pe linga Zemstva guberniei, in folosul romanilor basarabeni: a dus o tipografie cu caractere latine din Iasi si a inceput sa tipareasca manuale, carti si ziare in limba romana, sa tina cursuri si conferinte. A infiintat peste 1.000 de scoli romanesti la Chisinau si in sate, astfel ca s-a dovedit un ferment de prim ordin pentru revenirea populatiei basarabene la romanism. Si el a ramas ca o figura luminoasa pentru basarabeni care nu l-au uitat si care i-au ridicat dupa 1989 un monument cu efigia lui si a fiului sau Octavian, in Chisinau. Dar ponoasele i s-au tras de la un memoriu din 1940 in care atacase anumite etnii care prin afaceri oneroase, sau prin felul lor de viata impiedica civilizarea tarii. Or aceste etnii aveau atunci reprezentanti in posturile cheie ale tarii, inclusiv in securitate. Asa ca nu-i de mirare ca a patit ce a patit.

Dupa plecarea mea din Sibiu, l-am pierdut un timp din vedere. Revenind, in 1957, aveam sa aflu cu stupeoare ca a avut un proces politic in urma caruia a fost condamnat la 5 ani de inchisoare, pedeapsa redusa la recurs, din care insa m-a informat, recent, singurul fiu in viata, Mihai Ghibu octogenar din Bucuresti, a facut un an si jumatate la inchisoarea din Fagaras, considerata in regim, temnita grea. De ce? Pentru ca Onisifor Ghibu a avut curajul, profitind de revolutia maghiara din 1956, sa trimita o scrisoare, nici mai mult, nici mai putin decit lui Hruscirov si Bulganin – prim-minstru - cerind, inspirindu-se din asa zisele invataturii leniniste privind libertatea popoarelor, plecarea armatei sovietice din Romania -, argumentind cu textul unei declaratii a agentiei oficiale TASS, potrivit careia URSS respecta dreptul popoarelor la libertate etc., etc. Ei bine, scrisoarea trimisa ambasadei URSS i-a fost inminata lui Dej, care furios a cerut sa fie pedepsit exemplar semnatarul. Si l-a pedepsit! Numai ca a intervenit moartea lui Groza, in 1958 cind, cu citeva ore inainte de a-si da sufletul, l-a implorat pe Dej sa-l gratieze pe Ghibu si pe alti citiva pe care, se vede, n-a vrut sa-i aiba pe constiinta.

Onisifor Ghibu a trait pina in 1972 cind a fost inmormintat cu mare pompa arhiereasca, slujba fiind oficiata de 19 preoti. Mort, nu mai deranja pe nimeni.

Copyright © 1996-2004 Evenimentul Zilei Online.

[Inapoi la articol](#)

Din vremea cind Al. Vaida-Voevod murea „arestat la domiciliul” sau din Sibiu

Virgil Lazar
Sambata, 13 Martie 2004

MEMORII(3)

Anul 1950 si deceniul cinci debutau cu o drama umana tinuta la „strict secret”, dar trista veste a razbit totusi in oras, dusa discret, din om in om: murise, in luna martie, la domiciliul sau din str. Tolstoi nr. 25, Al. Vaida-Voevod, unul dintre principalii corifei ai Marii Uniri de la 1918, fost prim-ministru, ministru, parlamentar, in toata perioada interbelica. Avea 78 de ani si a fost rapus de un cancer hepatic. Inmormintarea fiind strict supravegheata, sicriul a fost depus - cu titlu provizoriu - in cavoul familiei unui cunoscut, om de bine, astfel ca abia in 1992 a avut parte de funerarii crestinesti in cripta din cimitirul bisericii de care apartinea. Fiind scos din istorie, generatia tinara de atunci nu stiam aproape nimic, nici despre el si nici despre ceilalti luptatori pentru unirea Transilvaniei cu Romania.

Numai ca, Ionel Chereji, un om mai in virsta si instruit, mentinut inca secretar de redactie la ziarul local – „Lupta Sibiului”- pentru a avea cine sa faca publicabile textele celor adusi din fabrici cu „sarcina de partid”, intrebindu-l in toamna lui 1950, cind ma instalasem la Sibiu, de moartea lui Vaida-Voevod, despre care auzisem intr-o familie, a tinut sa-mi explice, discret, aspecte din viata acestui luptator. Intre altele a precizat cum, Vaida, la doar 33 de ani, a sustinut in parlamentul de la Budapesta o declaratie privind dreptul la autodeterminare a natiunii romane din Ardeal cerind camerei maghiare sa o valideze. Apoi, tot el, - spunea Chereji - a fost vicepresedintele delegatiei romane la Conferinta de Pace de la Paris, unde l-a insotit pe prim-ministrul de atunci, I.C. Bratianu. Il ascultam curios si mirat neputindu-ma abtine sa nu-l intreb, naiv, pe Chereji: „Atunci de ce nu s-a anuntat decesul in ziar?” La care acesta a aratat cu capul spre biroul redactorului-sef, Velovan, indemniindu-ma: „Intreaba acolo”. Apoi, se apleca peste manuscrise considerind disertatia inchisa. Sibiul avuse, asadar, un adevarat erou al natiunii, „arestat la domiciliu”, decedat in martie si tinut „la secret” si dupa moarte.

„La strada”

La „unison” cu tara, si Sibiul era puternic bulversat de schimbarile radicale intervenite o data cu instaurarea comunistilor la putere. Strada era, cel mai adesea, scena multor intimplari si acum dupa cinci ani de la razboi. Cozile de la putinele magazine alimentare erau nesfirsite. Alimentele lipseau, desi vinzatorii strigau nervosi, chiar disperati, „vine marfa. Aveti rabdare!” Insa marfa nu venea, sau cind venea, era putina. De pe atunci plasa de cumparaturi si „coada”, se insinua in viata noastra, ca o adevarata anexa, institutionalizindu-se, nebanuind ca nu vom scapa de ele in 50 de ani. Foametea era intretinuta, mai ales de cotele neumane de cereale, cartofi, lapte, carne, oua etc. pe care taranii erau siliti sa le dea la stat pentru plata, in natura, a reparatiilor de razboi fata de URSS si de inflatia galopanta, iar dupa „stabilizarea monetara”, de lipsa banilor.

In privinta cotelor, nu exista iertare. Orice intirziere in predare, sau, si mai grav, neonorarea lor se solda cu procese sub acuzatia de sabotaj, impricinatul fiind declarat „dusman al poporului” si condamnat la inchisoare. Intr-o zi din acei ani, mare scandal pe strada Balcescu, din plin centrul orasului. A fost surprins, in piata de legume „Cibin”, un ins care vindea citeva kilograme de cartofi la suprapret, fata de „mercurialul” afisat ce stabilea limitele maxime permise. Il duceau de brate doi

vlajgani, urmati de o multime de omeni care strigau, isterizati, „moarte speculantilor”. Omul in cauza era naucit de ceea ce i se intimpla, mergea impiedicat, uneori cadea in genunchi, dar vlajganii il ridicau injurindu-l, in mod vulgar, scuipindu-l si inghiontindu-l cu pumnii. Avea agatata dupa git o pancarta din carton pe care scria cu majuscule: „SPECULANT”. Citiva militieni insoteau alaiul fara sa intervina. Asa a parcurs strazile grupul revoltatilor si, in cele din urma, omul a fost dus la tribunal si judecat „in regim de urgenta” fiind considerat dusman al poporului. Pentru ca si piinea era pe cartela, mobila sosea rar in magazine, unde se faceau liste de inscriere si apoi, asteptarea era de luni de zile. Organele de partid si de stat ale regiunii aveau prioritate. Confectiile erau pe „puncte”. Ti se inmina, anual, un tichet cu 100 de puncte din care ti se taiau punctele corespunzatoare articolului cumparat. Pe fondul acestei mizerii generalizate, am avut si o surpriza placuta. Redactia RL pentru care, eram corespondent salariat, mi-a expediat prin CFR, o bicicleta „Harcov”, noua-nouta, complet nichelata, prevazuta, fapt inedit atunci, cu oglinda retrovizoare, frine de mina si kilometraj; o salopeta – bluza si pantaloni -, o suba din panura groasa, captusita cu blana de oaie si guler din blana de miel; bocanci cazon. Era, mi s-a spus de la administratie, „dota” corespondentului permanent. In pachete, un bilet: „In fabrici si la sate, fara costum si cravata! Numai in salopeta!”

Viata „la comun”

Transferat de la Medias la Sibiu, o data cu infiintarea regiunii, am locuit, initial, la un taran din, pe atunci, satul Turnisor unde se ajungea cu tramvaiul. Dupa citeva luni mi s-a repartizat o camera in „vila Vidrighin” din str. Oituz nr.3, vila cu etaj, apartinind, pina la nationalizare, farmacistului Vidrighin, devenit chirias in ea. Locuiam „la comun”, asa cum locuiau atunci mii de familii sosite in oras o data cu devenirea acestuia centrul regiunii. Se traia intr-o inghesuiala de nedescris, fiecare familie primea, de regula, o camera, viata in comun ducind la certuri si chiar batai, la acuzatii reciproce de furturi sau deteriorare de bunuri. Camera primita de mine facea parte dintr-un apartament alcatuit din trei camere si dependinte, in care locuiam trei familii. Cind trebuia sa pleci urgent, te trezeai cu baia ocupata. In bucatarie nu gaseai, uneori, loc pe soba. In vila mai locuia, poetul Florea Rariste, dascal cu studii filologice si autor a mai multor volume, precum „Maria Magdalena”(1936), „Ratacirea prin vis” (1941) etc., si chiar in acesti ani aparusera „Bobilna” si „Doja”, volume de poeme. Era inca un om tinar, (circa 40 de ani) chipes, de statura potrivita, suferind insa de un tic nervos ce-l facea sa-si suceasca si sa-si scuture capul, din cind in cind, intr-o parte. A fost inghesuit de autoritatile, devenite stapine pe vila, in casa scarilor interioare ce duceau la etaj. Acestea au fost demontate, folosindu-se acum scara de serviciu din spatele casei, astfel ca, si poetul nostru, care a dat-o tare pe alcool, locuia intr-un fel de cuseta. Aici isi aducea iubitele ocazionale astfel ca, fara sa vrem, asistam la niste spectacole de „dialoguri fara imagine”, de tot hazul, completate apoi cu zgomote surde, dar usor percepute de noi toti, Apostrofat intr-o zi, de tehnicianul ce detinea doua camere vecine, poetul Rariste i-a raspuns taios cu o intrebare, considerindu-l ca facind parte din clasa stapinitoare: „De ce ati desfiintat bordelurile?” Cert este ca viata „la comun” cu timpul s-a aplatizat, oamenii au deschis larg usile pe holuri, jucau carti, mai ales remi, gateau si luau masa impreuna si, mai ales, faceau chefuri de pomina S-a ajuns astfel, in multe cazuri ,la o promiscuitate deplina, incit ca nu se mai stia ai cui erau copiii ce se nasteau.

Copyright © 1996-2004 Evenimentul Zilei Online.

[Inapoi la articol](#)

In Sibiu, la inceputul deceniului cinci al secolului trecut

Virgil Lazar

Duminica, 29 Februarie 2004

MEMORII (2)

Sibiul, la inceputul deceniului cinci al secolului XX, pentru mine, care nu-l vazusem niciodata pina atunci, desi eram de loc din zona (Laslea), mi-a aparut ca un oras de basm, coplesindu-ma prin maretia palatelor sale, prin edificiile sale atit de maiestruose si originale, prin bisericile sale impozante, catedralele mai ales germane, dar si cea ortodoxa, prin intreaga sa cetate medievala din „Orasul de Sus”, cu „Ringul mare” (numit acum Piata Republicii), cu Piata Mica si „podul minciunilor”, cu padurea de stejari Dumbrava, cu atitea si atitea frumuseti care m-au facut sa-l indragesc din primele clipe. Am regasit, intr-un fel aici, atmosfera germana in care traisem in satul meu natal, populat, pina la sfirsitul celui de al Doilea Razboi Mondial, de sasi in proportie de 90 la suta. Am trait aici timp de aproape trei ani si, in calitate de corespondent al „Romaniei libere” pentru regiunea Sibiu, am vazut, trait si aflat multe.

Episcopul si...dolarii

In vara anului 1952, cei care propovaduiau ateismul au suferit, la Sibiu, un afront considerabil: s-a anuntat sosirea unui preot din SUA pentru a fi ridicat la rangul de episcop. De retinut ca, in acei ani, o parte din bisericile ortodoxe din America de Nord apartineau de Mitropolia Sibiului, probabil, din considerentul ca ele au fost ctitorite de emigrantii ardeleni. Evenimentul era deci programat sa se desfasoare in Catedrala Ortodoxa din centrul orasului. Autoritatile au fost cuprinse de o agitatie neobisnuita, s-au mobilizat „plenar” sa impiedice populatia sa participe la acest moment crestin, introducind restrictii de circulatie pietonala, caci pe atunci masini nu prea erau. A sosit si ziua sorocita si, in ciuda propagandei, in ciuda restrictiilor, strada catedralei gemea de lume. Au venit si operatorii de la Studioul „Alexandru Sahia”, specializat pentru filme documentare si actualitati, difuzate la cinematografe, la inceputul rularii filmelor artistice programate. Au venit numerosi ziaristi straini si romani „de la centru”, intre ei fiind si Ecaterina Oproiu, pe atunci, redactor la sectia culturala a „Romaniei libere”. Asa incit eu am fost degrevat de orice misiune gazetareasca pentru acest eveniment, ceea ce nu m-a impiedicat sa incerc sa merg la catedrala. Numai ca, neputind intra din cauza multimii, am ramas in fata intrarii, unde m-am intilnit, cu fostul meu coleg de liceu si fosta gazda, de la Sighisoara, Ioan Sulea. Era in uniforma militara fiind elev la scoala de ofiteri de aviatie din Sibiu. M-am mirat cind l-am vazut, stiind ca restrictiile legate de acest eveniment in armata erau si mai severe. Intr-adevar, Sulea mi-a confirmat temerea, dar mi-a spus un lucru care m-a uimit: preotul, care din ziua aceea va fi episcop in SUA, este unchiul sau, fratele mamei lui, nascuta Moldovan. Mi-a spus-o cam stinjenit si mie mi-a cazut imediat fisa: „Este unchiul cu pachetele?”, intreb, la rindul meu oarecum stinjenit. „Intocmai”, mi-a raspuns cu un zimbet fals. Acest unchi din America ii trimitea familiei, periodic, dupa razboi, pachete pe numele si adresa colegului meu, la Sighisoara, pentru a nu se bate toba in sat. Le ridica, le aducea acasa la gazda la care stateam si eu, expunea, rusinat de continut: palarii cu boruri mari, folosite, si ghetete, numar mare, de asemenea, folosite. Eu, vazindu-le, il persiflam pe acel „imperialist”, acuzindu-l de o zgircenie fara de margini, cum nu se cadea unui popa ortodox. Sulea tacea cu o mutra de vinovat si cind eu il indemn timer sa i le trimita inapoi, raspundea in doi peri: „Fii serios!” si pleca acasa, la Apold, sa-si duca mizeria de pachet. Asa incit, de unde ne-am intilnit cu oarecare bucurie, atunci, la Sibiu, ne-am despartit destul de reci. Aveam sa-l reintilnesc dupa

citiva ani, la Caransebes, unde era directorul scolii de soferi profesioniști, dat afara din aviatia militara pe chestiunea unchiului din America. M-a invitat, pentru seara respectiva, acasa la el precizind ca mi-a ramas dator cu o explicatie. Sigur, m-am dus cu placere sa depanam amintiri din liceu, dar despre „explicatie” nu-mi dadeam seama despre ce putea fi vorba. Acasa, in fata unui pahar de vin de cea mai buna calitate, a dat drumul tare la aparatul de radio si mi-a sosit: „M-au dat afara, porcii... Stii ce era cu vechiturile trimise de unchiul din AMERICA?! Simplu: in borurile palariilor erau introdusi dolari. Asa si in talpile bocancilor. De aceea, un om de-al lui, care, de fapt, se ocupa cu partea practica a lucrurilor, ii cauta sa fie cit mai mari”. Am ris in hohote amindoi, inchinind, in soapta: „Traiasca unchiul din America”!

Pe urmele „deviatorului” Vasile Luca

Demascarea si alungarea din PMR a „grupului tradator si deviator de la linia partidului, Ana Pauker, Vasile Luca si Teohari Georgescu” si apoi chiar arestarea, judecarea si condamnarea lor au constituit un prilej pentru Dej sa se instaleze ca prim-ministru si, in aceasta calitate, dar si de cea de sef suprem al partidului, sa ordone analize si anchete asupra modului cum s-a rasfrint, in teritoriul tarii, infaptuirea reformei monetare din anul anterior. Intre acuzatii, pentru Vasile Luca, ce detinea si portofoliul Ministerului de Finante, figura si deconspirarea momentului „stabilizarii leului” in favoarea „dusmanilor de clasa” burghezi, fosti mosieri, chiaburi etc. care au acumulat bani „exploatind crunt” clasa muncitoare, proletariatul. In consecinta, m-am trezit la Sibiu cu tovarasa Florica Selmaru, sefa sectiei externe a ziarului „Romania libera”. Era o femeie trecuta de prima tinerete, dar se tinea bine, avea trasaturi frumoase in ciuda ochelarilor fumurii pe care-i purta si care vadeau dioptrii foarte mari. A venit cu masina sa mergem prin sate, sa stea de vorba cu oamenii, in special cu primarii si secretarii de partid, sa vada acum rezultatele deconspirarii reformei monetare a lui Vasile Luca, in regiune. Curios, primul martor al acestei „tradarii” am fost chiar eu. Cind i-am povestit, a ramas muta. Cu o zi inainte de aceasta reforma, promisem un telefon de la tovarasul Gross, contabilul redactiei, care mi-a spus: „Daca ai bani la tine din fondul de rulment pe care ti l-a dat redactia, cheltuieste-i pe toti. Eu ii consider decontati. Nu mai trebuie sa restitui nici un leu”. Nu-mi venea sa cred! Dar, ma rog, m-am executat imediat, caci de mult visam eu o servieta diplomat din piele, care fiind foarte scumpa n-am putut-o achizitiona. Am ajuns cu greu la ea, deoarece magazinele erau, pur si simplu, luate cu asalt de mii de cumparatori sperati de zvonul schimbarii banilor, care au venit cu saci sa cumpere orice numai sa nu ramina cu ei. Ascultind povestea mea, Florica Selmaru a ramas ingindurata, n-a comentat nimic, a zis doar sa mergem undeva sa mincam ceva, caci eram morti de foame. Eram in drum spre Sighisoara si, trecind prin Danes, de unde erau originari ambii parinti, si unde traiau inca buncii de ambele parti, i-am propus sa mergem la una din ele ca, sigur, vom gasi ceva de mincare. A fost de acord, asa incit ne-a oprit la bunica Zenovia, care ne-a pus pe masa piine si slanina si ceapa, un pahar de vin,... si trai nenica. Apoi a discutat cu bunica intrebund-o, intre altele, de ce nu intra in colectiva, dupa ce a aflat ca si in acest sat s-a constituit GAC. Atit i-a trebuit buncii. Si-a inceput: „Cu cine, tu, doamna?! Cu puturosii satului? Cu oamenii de nimic care pina acum dormeau pe santuri de lenesi ce sint?? Pai, de-aia s-a spetit saracul barbatul meu sa care saci de ciment, luni de zile, cu spatele in vagoane prin Cuba si America? Pai, spune si tu, doamna, cu astia, cum le zice, comunisti, sa te insotesti? Mai mare rusinea!” Dupa care si-a facut o cruce mare inchinindu-se cu evlavie... Mie mi-a stat mincarea in git, dar Florica Selmaru, spre surprinderea mea, s-a amuzat cumplit, iar in masina vazindu-mi stinjeneala, m-a consolatat zicindu-mi ca, deh, sint oameni inca needucati politic.

[Inapoi la articol](#)

Chestiunea transilvana: Cardinalul Todea si Winston Churchill

de Al. Cistelecan
Joi, 11 Decembrie 2003

Inalt si subtire ca o nuia, pe cit de firav pe atit de tenace, cardinalul Alexandru Todea a avut, fara indoiala, stofa de boxer. Oricit l-ar fi zdrobit, fizic si psihic, sistemul, el a continuat sa lupte. Oricit l-ar fi lasat puterile, el a continuat sa dea. Oricit de ranit si, poate, disperat, n-a iesit o clipa din lupta. L-a tinut pe ring o mare credinta si o mare idee. Dar mai ales o iremediabila devotiune, transformata intr-o iremediabila incapatinare. Eroii sint, de altminteri, niste incapatinati.

Abia eliberat din inchisoare, in 1964, el si trimite, la 1 octombrie acelasi an, un prim memoriu lui Gheorghe Gheorghiu-Dej. Va continua sa trimita asemenea memorii, atit in nume personal, cit si in numele institutiei clandestine pe care o reprezenta (Biserica Romana Unita) pina in 1989. Cele mai multe lui Nicolae Ceausescu, dar si lui Ion Gheorghe Maurer, Elenei Ceausescu, Comitetului Central, Guvernului etc. Memoriile pretind un singur lucru: restabilirea legalitatii Bisericii Greco-catolice, recunoasterea si repunerea ei in drepturi.

22 astfel de „memorii” au fost publicate recent de Editura Dacia sub titlul „Luptele mele. Un strigat in pustiu vreme de un patrar de veac”. Editia aceasta e ingrijita de regretatul latinist si poet, Vasile Sav si ea reproduce „caietul albastru” incredintat de cardinal, aflat atunci pe patul suferintei, viitorului editor. Vasile Sav a facut dese pelerinaje la mucenicul de la Reghin, iar suferinta acestuia i-a luminat, cu siguranta, propria suferinta. Un „argument” sobru si concis, semnat de academicianul Camil Muresanu, sta de „cuvint inainte” acestei culegeri de documente mai vibranta decit orice carte. Mai vibranta, pentru ca din „documente” transpare o viata de martir si de luptator, o vocatie a curajului neinhibata de nici un risc.

Pe buna dreptate, academicianul Camil Muresanu subliniaza ce riscuri implica o asemenea activitate de „memorandist” pentru un „recidivist” cu „antecedente periculoase pentru siguranta statului”. Si mai cu drept se intreaba el: „Citi dintre cei care trecusera prin rigorile anchetelor, torturilor si detentiilor s-au aratat gata sa adreseze proteste si revendicari autoritatilor de stat, indata dupa eliberarea lor dintr-un martiraj de ani indelungati?”. Nu raspunsul la aceasta intrebare e important. Important e raspunsul dat de viitorul cardinal. Care a intirziat doar atit cit a fost nevoie pentru redactarea primului memoriu. De fapt, pentru transcrierea lui, intrucit cardinalul avea deja memoriul gata „redactat” in noptile din celula. Nu plin de frica a iesit cardinalul din inchisoare, ci plin de freamatul luptei, de nerabdarea ei.

Pentru cine-si mai aminteste de marea carte a lui Nicolae Steinhardt, „Jurnalul fericirii”, aceasta atitudine de luptator in orice clipa si in orice conditii reprezinta chiar intruchiparea celei de-a treia „solutii” de infruntare a unui regim totalitar. E solutia numita de Steinhardt „a lui Winston Churchill si Vladimir Bukovski”. Si e definita astfel de monahul Nicolae: „in prezenta tiraniei, asupririi, mizeriei, nenorocirilor, urgiilor, napastelor, primejdiilor, nu numai ca nu te dai batut, ci dimpotriva, scoti din ele pofta nebuna de a trai si de a lupta”. De a trai pentru a lupta - aceasta a fost solutia aleasa de Cardinalul Alexandru Todea.

Copyright © 1996-2004 Evenimentul Zilei Online.

[Inapoi la articol](#)

Chestiunea transilvana: „Problema 132”

de Al. Cistelean
Joi, 12 Iunie 2003

Dintr-un “cult cu un milion si jumatate de credinciosi”, Biserica Romana Unita “devenise, din toamna anului 1948, problema 132”. “Problema 132” pe agenda de lucru a Securitatii, fireste. O problema cu doua capitole, caci “necunoscute” nu s-ar putea zice, fiind vorba de un continuu proces de supraveghere si reprimare: capitolul “latin” si capitolul “unit”. Aceasta constatare “seaca” e facuta de istoricul Marius Oprea in “prefata” unei carti-memento: “Istoria Bisericii Greco-Catolice sub regimul comunist. 1945-1989. Documente si marturii”. Cartea, aparuta recent la editura ieseana Polirom, apartine unui istoric si mai tinar decit prefatatorul – el insusi inca foarte tinar, chiar daca tine, prin ceea ce face, locul unui institut national de cercetare a arhivelor fostei Securitati. Autorul se numeste Cristian Vasile, e bucurestean, a absolvit mai intii Facultatea de istorie si apoi pe cea de Stiinte politice, ambele din cadrul Universitatii Bucuresti, si lucreaza la Institutul de istorie “Nicolae Iorga”. Sper ca nu e greco-catolic. Nu de alta, dar spre a nu fi suspectat de simpatii ori, de-a dreptul, de partizanat, ceea ce, fireste, i-ar afecta credibilitatea. Caci o carte mai “obiectiva” decit a lui e greu de imaginat. De asemenea suspiciuni se teme insa si autorul si incearca sa-si ia, cu toata buna credinta, precautiile cuvenite. “A aborda – zice el – problema clandestinitatii greco-catolice nu este un act ostil Bisericii Ortodoxe, cum probabil cred unii istorici formati in anii national-comunismului, ci un gest obligatoriu de recuperare a unei istorii si memorii oculate”. Cercetarea lui Cristian Vasile, facuta in arhivele Securitatii (dar nu numai), e completata cu un consistent set de “interviuri”, pe principiul istoriei orale, luate unor martori “documentati” cu brutalitate de istorie. Din ea a iesit o “antologie” de 35 de documente, intinse intre 25 martie 1945 si 13 octombrie 1989. Rapoarte si note informative in majoritate. O culegere, desigur, extrem de lacunara. Dar relevanta.

A iesit insa, mai ales, o schita de istorie a BRU pe durata clandestinitatii ei. “Studiul introductiv” al lui Cristian Vasile navigheaza cu tact si rigoare printre patimi si sensibilitati ranite si iritate. El e, intr-adevar, o istorie “fara minie si fara partinire”. Dar nu una fara o evidenta sensibilitate si intelegere empatica fata de subiectul si realitatile tratate. Cristian Vasile isi ia o distanta “metodica” fata de istoriile “confesionaliste”, fie ca vin dintr-o parte, fie ca vin din cealalta. El amendeaza “patima confesionala” de orice culoare. Nu se sperie de numele mari, daca acestea manipuleaza adevarul (cum e cazul profesorului Mircea Pacurariu), si cu atit mai putin de tentativele grotesti de distorsionare (cum e cazul clujeanului Ioan Podea). Problemele cele mai delicate, tratate pina la el cu “multa indirjire”, sint limpezite cu calm si o profunda, dar si inflexibila onestitate. Nu numai ca nici una dintre aceste probleme “explozive” nu e lasata deoparte, dar nu sint “uitate” nici aspectele lor cele mai sensibile. De pilda, pentru Cristian Vasile e limpede ca “regizorii” farsei sinodale de la 1 octombrie 1948, care decidea “revenirea” BRU in cadrul BOR, “au fost guvernantii comunisti”, in vreme ce Biserica ortodoxa a jucat atunci “mai degraba un rol ritual-ceremonial si instrumental”. Dar el nu ezita sa se intrebe – si sa intrebe – cum de, dupa 1989, atit de putini credinciosi s-au intors la greco-catolicism. Demagogiile sint spulberate cu o transanta concisa a bunului simt. Daca, asa cum sustine istoriografia ortodoxa, romanii uniti nu visau altceva decit sa se intoarca la sinul “bisericii-mame”, “de ce – se intreaba istoricul – a fost nevoie de un regim comunist, totalitar, si de trupe sovietice in tara pentru a se implini aspiratia de veacuri a romanilor uniti, si anume anulara dezbinarii religioase de la 1700?”. Studiul introductiv, dar nu mai putin si prefata lui Marius Oprea, impreuna cu documentele si interviurile, constituie, intr-adevar, “o istorie” a BRU din perspectiva persecutarii ei.

Copyright © 1996-2004 Evenimentul Zilei Online.